



Analiza štampanih medija u Srbiji
Jul – Septembar

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

03|2018

Godina 4, Broj 3/2018
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
jul - septembar

Kvartalni
MEDIJAMETAR

03/2018



KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina IV, Broj 3/2018
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Miličević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić

Štampa
Instant System Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović

Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

659.3

KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015) - . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

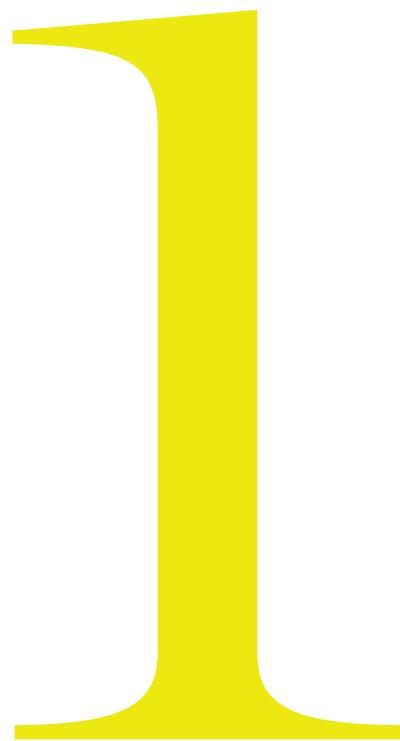
- 1 Isidora Jarić, Danica Laban:
UVOD
- 2 Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3 Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4 Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5 O AUTORIMA



Ovaj broj Kvartalnog Medijametra posvećujemo uspomeni
na našeg dragog kolegu i prijatelja

VELIMIRA ĆURGUSA KAZIMIRA
(1948-2018)





Uvod

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

UVOD:

Kosovski čvor

Iako je u pitanju letnji period, tokom kojeg se obično ne očekuju intenzivna dešavanja na političkoj i društvenoj sceni, treći kvartal 2018. donosi nam iznenadno povećanje broja tekstova u uzorku, kojih je ovoga puta bilo čak 2248 ili gotovo 11% više nego u prethodnom tromesečju. To je u velikoj meri uslovljeno usmeravanjem fokusa medija ka temama i konkretnim dešavanjima u vezi sa Kosovom. Ovo je prvi kvartal od kada postoji projekat *Kvartalni Medijametar*, da politički život u Srbiji nije najzastupljenija tema, već da su naslovnice bile "okupirane" kosovskom tematikom.

Regionalne odnose i u ovom kvartalu, mediji tradicionalno tretiraju na negativan način. Čak oko 54% tekstova u vezi sa ovom temom je negativno konotirano, za šta se sad već sa sigurnošću može reći da predstavlja obrazac izveštavanja većine medija.

Zanimljivo je da u ovom tromesečju beležimo obrt u prisustvu aktera iz SAD i Rusije. U proteklom periodu tokom kojeg je rađeno istraživanje, njihovo prisustvo je bilo gotovo identično, dok je predsednik Rusije Vladimir Putin bio najzastupljeniji inostrani akter. U trećem kvartalu 2018. godine akteri iz SAD su znatno prisutniji. Pojavljuju se u čak 517 tekstova naspram 314 u prethodnom kvartalu, dok je Donald Tramp, predsednik SAD, najzastupljeniji inostrani lider.

Globalno posmatrano, ovoga puta beležimo skoro identičnu upotrebu žanrova, što govori o ustaljenim obrascima izveštavanja.

Mnoge od uznemirujućih praksi uređivačkih strategija štampanih medija uočenih u prethodnim analizama *Medijametra* i dalje su prisutne. I dalje se u redakcijama osmišljavaju brojni povodi, tj. neposredni povodi za nastanak teksta nisu realni događaji. U ovom kvartalu broj tekstova osmišljenih u redakciji nešto je manji, ali to ne remeti opštu sliku koja je ista kao i u prethodnim brojevima *Medijametra*, a unutar koje i dalje isuviše veliki broj tekstova nastaje na taj način.

Ponovo smo imali priliku da pratimo izveštavanje medija o ubistvu pevačice Jelene Marjanović. Iako je prošlo više od dve i po godine od neposrednog događaja, mediji i dalje izveštavaju kao da je u pitanju aktuelno dešavanje. Neverovatno je prisustvo tog slučaja, koji se i posle većeg protoka vremena ne pomera sa naslovnih strana. Možda o opsednutosti medija ovim slučajem najslikovitije govori činjenica da se individualni privredni akteri na naslovcima u ovom kvartalu spominju 240 puta, dok se akteri u vezi sa slučajem ubistva Jelene Marjanović spominju čak 226 puta.

Međutim, primetno je izvesno uvećanje broja privrednih aktera (prvenstveno onih kolektivnih), kao i tradicionalna prezastupljenost neimenovanih izvora i analitičara u tekstovima na naslovcima. Novina je i značajni rast broja aktera u vezi sa religijom, koji se u ovom kvartalu pojavljuju čak 429 puta (prisustvo gotovo polovine ovih aktera zabeleženo je u *Večernjim novostima i Politici*).

I u ovom broju *Kvartalnog Medijametra* empirijska građa je istraživana na istovetan standardizovan način. Jedinica analize je bila jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitim, pre svega ideološkim i političkim, diskurzivnim realnostima, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

¹ S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

² G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

2

Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernje novosti* čine uzorak *Medijametra* i tokom 2018. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simboliše njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. jula do 30. septembra 2018.

Grafikon 1. – *Alo!*¹

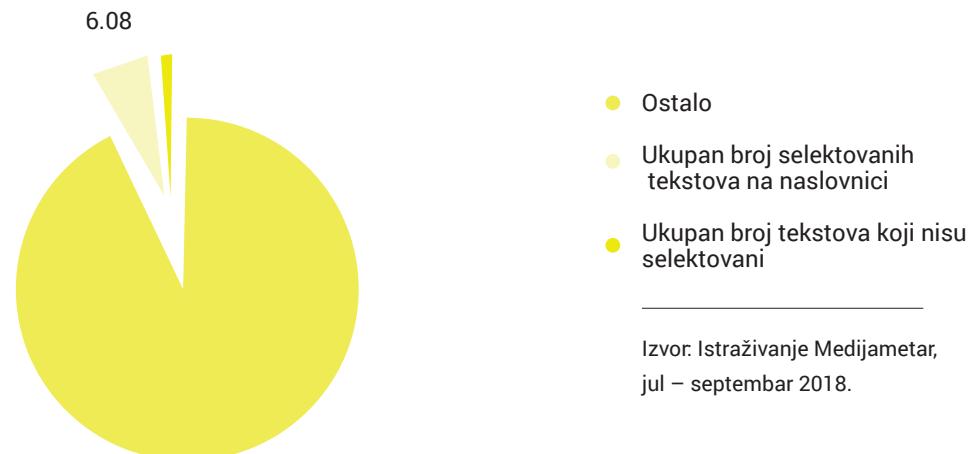
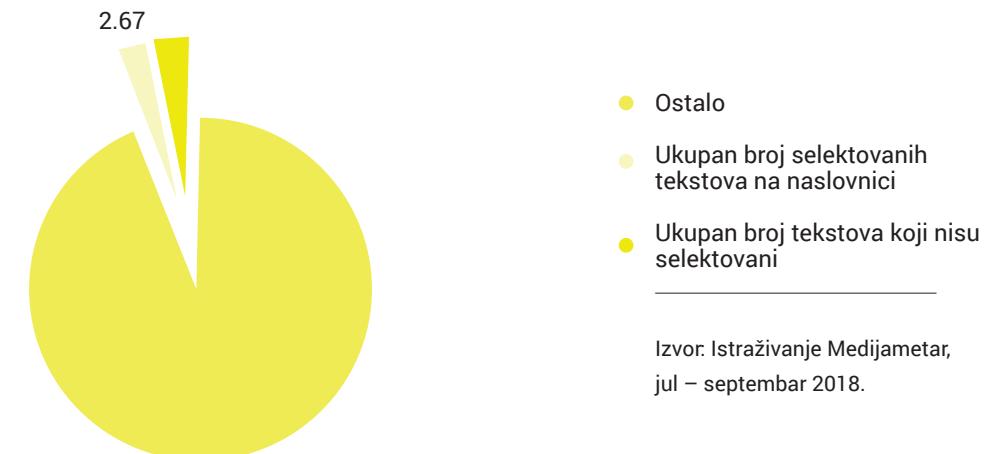
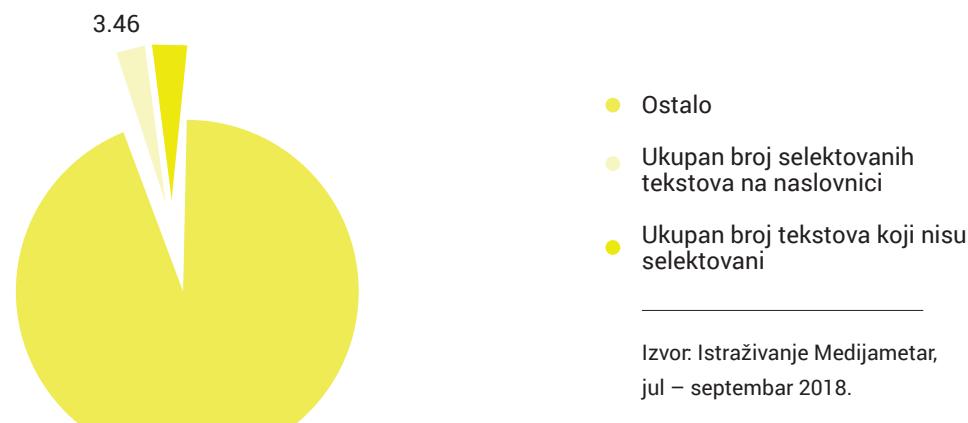
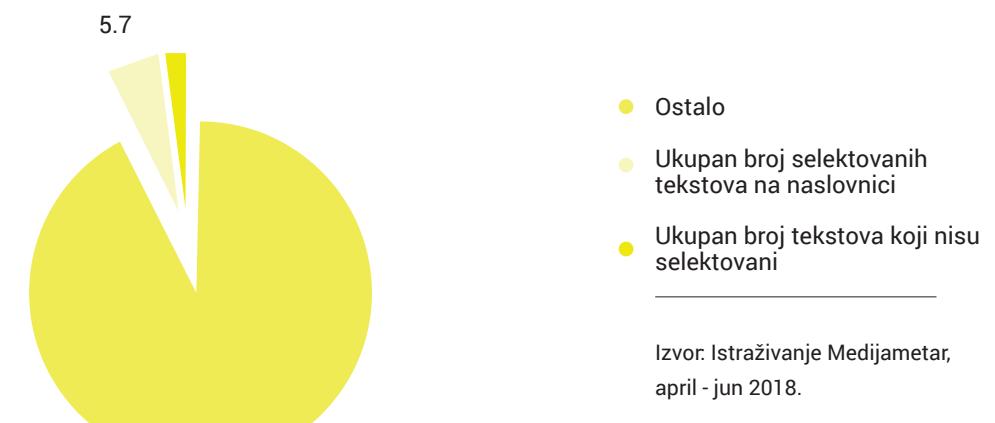
Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul – septembar 2018.

Grafikon 2. – *Blic*²

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul – septembar 2018.

1 Za više informacija videti Tabelu 94 u Apendiksu.

2 Za više informacija videti Tabelu 95 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³**Grafikon 5. – Kurir⁵****Grafikon 4. – Informer⁴****Grafikon 6. – Politika⁶**³ Za više informacija videti Tabelu 96 u Apendiksu.⁴ Za više informacija videti Tabelu 97 u Apendiksu.⁵ Za više informacija videti Tabelu 98 u Apendiksu.⁶ Za više informacija videti Tabelu 99 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul – septembar 2018.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2248, i taj broj čini prosečno 59,48% tekstova sa naslovnicu i 4,05% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	62	57	5
vesti	65	63	2
politika	35	35	0
društvo	34	20	14
hronika	80	16	64
v.i.p.	108	9	99
sport	48	9	39
svet	12	6	6
intervju/intervju nedelje	3	3	0
Beograd	5	2	3
reportaža	1	0	1
dodatak	5	2	3
UKUPNO	458	222	236

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

⁷ Za više informacija videti Tabelu 100 u Apendiksu.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
politika	65	65	0
aktuelno/intervju	18	15	3
tema dana/broja	82	74	8
društvo	78	46	32
hronika	65	9	56
ekonomija	13	10	3
kultura	20	2	18
sport	75	3	72
sudbine	7	0	7
svet/planeta	8	4	4
istražujemo/dosije	6	1	5
fenomeni	1	0	1
zabava	51	3	48
Blic Fondacija	8	0	8
Beograd	3	1	2
UKUPNO	500	233	267

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	11	9	2
Danas specijalni dodatak	16	14	2
Danas vikend	37	27	10
događaj/tema dana	2	2	0
društvo	82	78	4
ekonomija	72	72	0
globus	31	27	4
kultura	31	18	13
intervju	1	1	0
naslovna strana	47	47	0
politika	120	120	0
Beograd	3	2	1
sport	33	1	32
poslednja	9	9	0
dijalog	9	9	0
pomodoro	3	1	2
suočavanje	2	2	0
hronika	0	0	0
Novi Sad	1	1	0
periskop	4	4	0
terazije	1	1	0
UKUPNO	515	445	70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 4. – Informer

Informer/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	143	142	1
vesti	133	51	82
showtime	91	3	88
sport	86	18	68
UKUPNO	453	214	239

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 5. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	4	4	0
intervju	4	3	1
planeta	11	5	6
hronika	127	37	90
društvo	90	36	54
politika	107	107	0
stars	77	3	74
kultura	11	1	10
sport	55	9	46
tema dana	0	0	0
dodatak	6	5	1
biznis	2	1	1
specijal	25	8	17
feljton	3	0	3
UKUPNO	522	219	303

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 6. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	61	38	23
društvo	61	20	41
ekonomija	32	26	6
politika	24	24	0
događaji dana	29	28	1
kultura	36	6	30
hronika	51	14	37
dnevni dodatak	5	0	5
Srbija	33	16	17
sport	34	0	34
tema nedelje/dana	34	20	14
ličnosti	1	0	1
region	13	12	1
naslovna strana	280	278	2
pogledi	8	8	0
potrošač	24	15	9
Beograd/beogradska hronika	20	8	12
UKUPNO	746	513	233

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

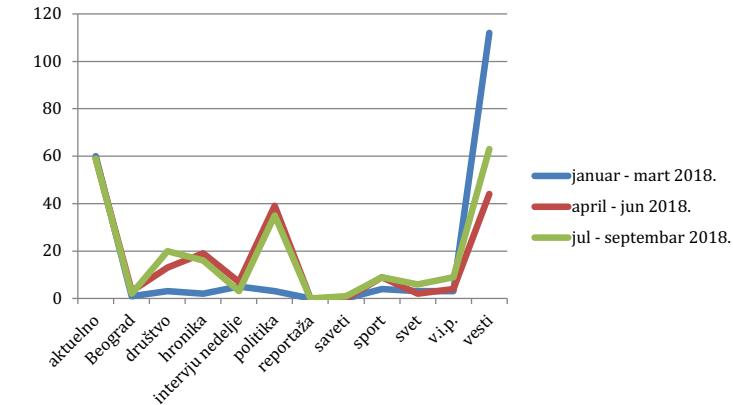
Tabela 7. – Večernje novosti

Večernje novosti/rubrika	Ukupan broj teksta na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih teksta na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	102	29	73
društvo	105	91	14
politika	127	127	0
ekonomija	60	51	9
aktuelno	48	32	16
reportaža	18	8	10
kultura	9	4	5
intervju	12	10	2
svet	16	11	5
sport	40	5	35
Beograd	5	1	4
tema dana	13	13	0
reflektor	12	4	8
događaji	16	14	2
druga strana	2	2	0
UKUPNO	585	402	183

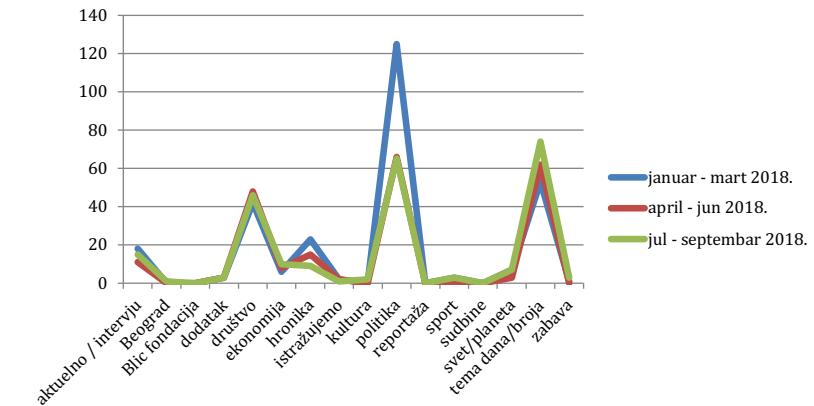
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Uvidom u prikazane tabele 1–7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic*, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok jedino dnevni list *Informer*, sa svojom redukovanim strukturom rubrika, značajno odstupa od ove matriće. Novina je da se u prethodnim tromesečjima ovoj uređivačkoj strategiji na izvestan način priklonio i dnevni list *Kurir*. U dnevnom listu *Informer vesti* su dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti,⁸ a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. S druge strane, dnevni list *Alo!* je u prethodnim tromesečjima na izvestan način razgranao strukturu rubrika, ali ipak ostajući i dalje dominantno fokusiran na sadržaje senzacionalističkog i zabavnog karaktera. Uređivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih četrnaest izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u trećem kvartalu 2018. godine, što se jasno može primetiti u grafikima 8 – 14.

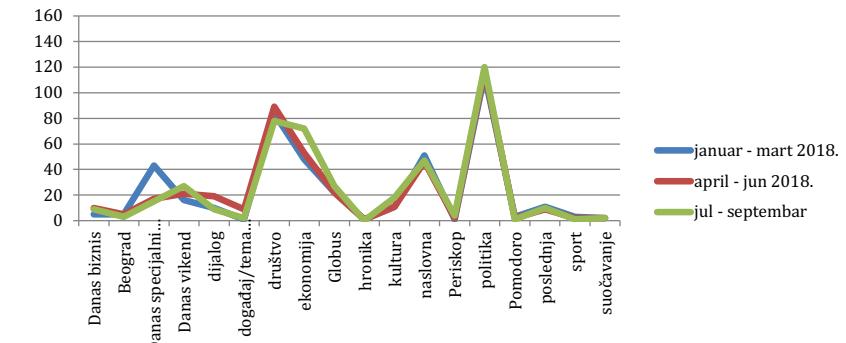
⁸ Od maja 2016. godine rubrika pod ovim imenom se pojavila i u dnevnom listu *Kurir* koji je do tada pratio klasičnu strukturu dnevnih novina. Do tada postojeće rubrike: *društvo*, *ekonomija* i *politika* se objedinjuju u novonastalu rubriku *vesti*. Međutim, od početka 2018. godine struktura *Kurira* se ponovo približava klasičnoj strukturi dnevnih novina.

Grafikon 8. – Alo!

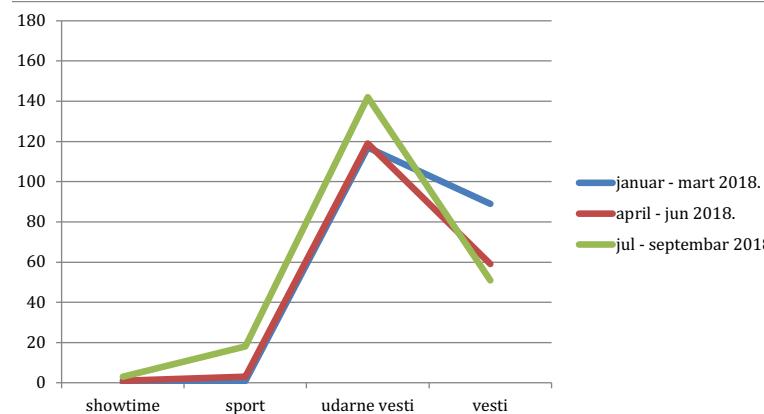
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 9. – Blic

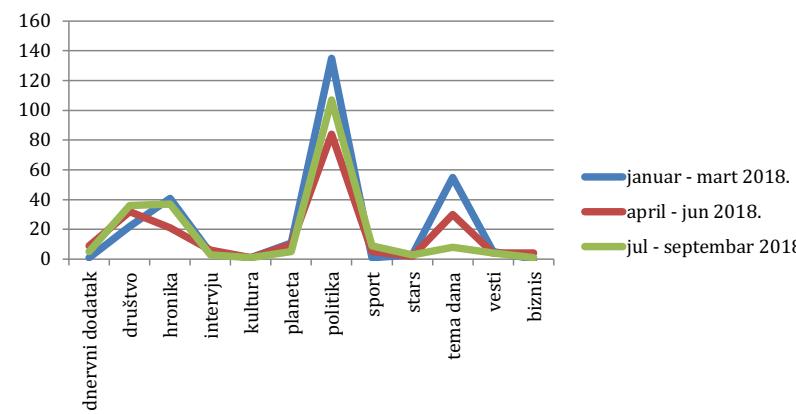
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 10. – Danas

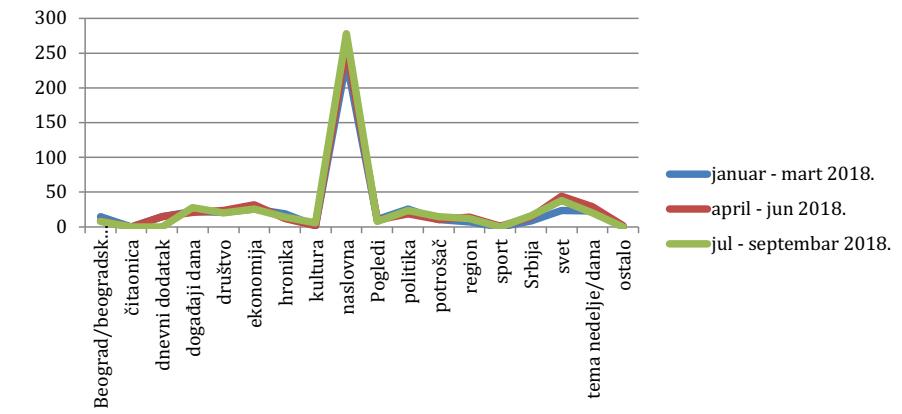
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 11. – Informer

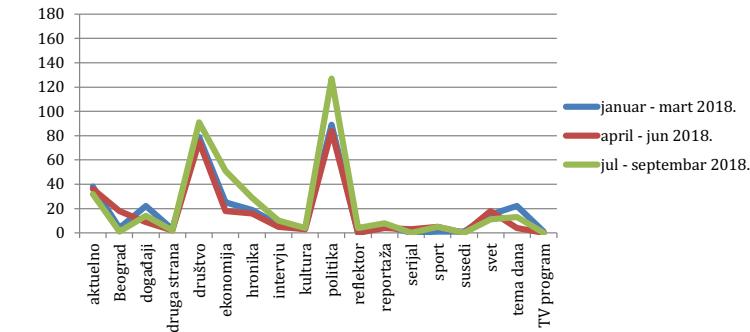
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 12. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 13. – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Grafikon 14. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

U tabeli 8 prikazan je broj selektovanih napisu u svim prethodnim izdanjima *Medijametra*, gde se može uočiti da je broj odabranih tekstova ponovo u značajnom porastu. To je prvenstveno posledica svih dešavanja u vezi sa Kosovom, temom kojog je većina medija i posvetila najveću pažnju.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima za period 2015 – 2018.

	2015.	2016.	2017.	2018.
prvi kvartal	1360	1924	2403	2173
drugi kvartal	1673	2106	2091	2009
treći kvartal	2172	2012	1991	2248
četvrti kvartal	2177	2251	2167	
UKUPNO	7382	8293	8652	

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

3

Rezultati istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U trećem tromesečju 2018. godine učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak, objavljenih na naslovnim stranama je 76.56% ili 1721, odnosno, umanjeno je za oko 2% u odnosu na prethodni kvartal. Najveći udio izveštaja ponovo je uočen u *Informeru* – 96.26%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Politici* – 64.33%. Sledеće novinske forme prema učešću su intervju i članak, koji čine 7.65%, odnosno 6.72% svih tekstova iz uzorka. Intervjui su najzastupljeniji u *Danasu* (13.26%), dok je u ovom novinskom žanru u *Informeru* ponovo objavljen najmanji broj tekstova na naslovnim stranama – 0.47% ili 1. Najveći broj i učešće članaka beleži se u *Politici* (85 ili 16.57%), dok dnevni listovi *Alo!*, *Blic* i *Informer* nisu objavili nijedan napis u ovoj novinskoj formi. Naredni žanr prema zastupljenosti je komentar – 4.63% (104 teksta), dok je učešće vesti i u ovom kvartalu ponovo manje od 2% (40 tekstova). Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) prisutne su u 2.67% ili ukupno 60 napisa (videti više u tabelama 9, 10 i 11). U odnosu na prethodni kvartal, beleži se isti raspored i veoma slično učešće novinskih formi.

Tabela 9. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1721	76.56
intervju	172	7.65
članak	151	6.72
komentar	104	4.63
vest	40	1.78
reportaža	32	1.42
drugo	28	1.25
total	2248	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 10. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima izražena u brojevima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	184	207	296	206	185	330	313	1721
intervju	12	20	59	1	11	44	25	172
članak	0	0	16	0	13	85	37	151
komentar	10	1	48	0	2	40	3	104
vest	13	3	7	6	2	6	3	40
reportaža	0	1	2	0	3	8	18	32
drugo	3	1	17	1	3	0	3	28
total	222	233	445	214	219	513	402	2248

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima, izražena u procentima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	82.88	88.84	66.52	96.26	84.47	64.33	77.86	76.56
intervju	5.41	8.58	13.26	0.47	5.02	8.58	6.22	7.65
članak	0.00	0.00	3.60	0.00	5.94	16.57	9.20	6.72
komentar	4.50	0.43	10.79	0.00	0.91	7.80	0.75	4.63
vest	5.86	1.29	1.57	2.80	0.91	1.17	0.75	1.78
reportaža	0.00	0.43	0.45	0.00	1.37	1.56	4.48	1.42
drugo	1.35	0.43	3.82	0.47	1.37	0.00	0.75	1.25
total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Izveštaj

Izveštaj je u analiziranim dnevnim novinama zastupljen na sledeći način: u *Informeru* – 96.26% ili 206 tekstova, *Blicu* – 88.84% (207), *Kuriru* 84.47% (185), u dnevnim novinama *Alo!* – 82.88% ili 184 teksta, *Večernjim novostima* – 77.86% (313), *Danasu* – 66.52% (296) i *Politici* – 64.33% (330).

U odnosu na prethodno tromesečje, najveće promene u zastupljenosti izveštaja vidljive su u *Večernjim novostima*, listu *Alo!* i *Kuriru*. U *Večernjim novostima* učešće izveštaja umanjeno je za oko 7.5%, u listu *Alo!* za oko 6.5%, *Kuriru* za oko 6%, dok je dnevni list *Danas* objavio oko 4% manje tekstova u ovom novinskom žanru. Nešto više izveštaja beleži se samo u *Blicu* (oko 2.5%), dok je u *Informeru* i *Politici* učešće ove forme identično kao i u prethodnom kvartalu.

U sedam analiziranih štampanih medija zabeleženi su vrednosno obojeni¹ izveštaji, odnosno u tekstu je bio uočljiv jasan stav novinara, a učešće ovakvih tekstova u formi izveštaja je neznatno uvećano u odnosu na prethodni kvartal (31.49% u trećem, naspram 29.71% u drugom tromesečju 2018). Učešće vrednosno intoniranih tekstova napisanih u žanru izveštaja varira od 57.28% u *Informeru* do 17.87% u *Blicu*. Iako je učešće vrednosno obojenih izveštaja u skoro svim tromesećima bilo najveće u *Informeru*, ipak se nalaz u ovom mediju znatno razlikuje u odnosu na protekli kvartal, tako da je, ovoga puta, zabeleženo oko 18.5% manje vrednosno konotiranih tekstova u formi izveštaja. Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je u 35.87% tekstova pisanih u ovoj formi u dnevnim novinama *Alo!* (oko 14.5% više vrednosno konotiranih izveštaja u odnosu na prethodni kvartal), 34.06% u *Kuriru* (oko 5% manje), 32.42% u *Politici* (oko 11.5% više), 28.76% u *Večernjim novostima* (smanjanje od oko 7.5%) i 20.61% u *Danasu* (oko 5% više).

Tabela 12. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	17	8.25	88	42.72	101	49.03
<i>Alo!</i>	4	2.17	118	64.13	62	33.70
<i>Kurir</i>	11	5.95	122	65.95	52	28.11
<i>Politika</i>	41	12.42	223	67.58	66	20.00
<i>Večernje novosti</i>	25	7.99	223	71.25	65	20.77
<i>Danas</i>	1	0.34	235	79.39	60	20.27
<i>Blic</i>	1	0.48	170	82.13	36	17.39
total	100	5.81	1179	68.51	442	25.68

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

U trećem tromesečju, 79.55% izveštaja je nebalansirano² (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), a rezultat je uvećan za oko 3% u odnosu na prethodni kvartal. Najviše nebalansiranih napisu u ovom žanru beleži se u *Informeru* – 99.03%, a slede *Alo!* (88.04%), *Kurir* (84.32%), *Večernje novosti* (77.96%), *Politika* (76.67%), *Danas* (72.97%) i *Blic* (64.73%).

1 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). Neutralnim prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao pozitivne označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao negativne označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

2 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Kada se sagledaju svi rezultati u odnosu na proteklo tromeseče, u dnevnim novinama *Informer*, *Večernje novosti*, *Kurir* i *Blic* nalaz je veoma sličan kao i u proteklom kvartalu, dok je učešće nebalansiranih tekstova znatno uvećano u *Politici* (za oko 12.5%). Blago uvećanje učešća nebalansiranih tekstova beleži se i u dnevnim listovima *Alo!* (oko 4%) i *Danas* (oko 3%) (tabela 13).

Tabela 13. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	% balans	
	da	ne
<i>Informer</i>	0.97	99.03
<i>Alo!</i>	11.96	88.04
<i>Kurir</i>	15.68	84.32
<i>Večernje novosti</i>	22.04	77.96
<i>Politika</i>	23.33	76.67
<i>Danas</i>	27.03	72.97
<i>Blic</i>	35.27	64.73
total	20.45	79.55

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Ostale novinske forme

Intervju je u novinama iz uzorka u trećem tromesečju 2018. godine ponovo bio drugi žanr prema zastupljenosti. Prema učešću, najviše je prisutan u *Danasu* (13.26% objavljenih tekstova). Sledi *Blic* i *Politika* (po 8.58%), *Večernje novosti* (6.22% ili 25), list *Alo!* sa 5.41% ili 12 tekstova, *Kurir* – 5.02% (11), dok je *Informer* objavio samo jedan napis u ovoj formi.

Najveći broj intervjuja – 147 ili 85.47% napisan je u neutralnom vrednosnom kontekstu, što se posebno odnosi na medije u kojima su svi objavljeni intervjuji vrednosno neutralni (*Kurir*, *Alo!* i jedan intervju u *Informeru*). Veliko učešće neutralnih tekstova u ovoj formi beleži se i u listovima *Danas* (96.61%) i *Blic* (95% napisu). U dominantno neutralnom tonu intervjuje su objavljivale *Večernje novosti* (84%), dok je *Politika* primenila drugačiji pristup, te je čak 41% intervjuja vrednosno konotirano (tabela 14).

Tabela 14. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Intervju/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Politika	8	18.18	26	59.09	10	22.73
Večernje novosti	1	4.00	21	84.00	3	12.00
Blic	0	0.00	19	95.00	1	5.00
Danas	0	0.00	57	96.61	2	3.39
Informer	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Kurir	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Alo!	0	0.00	12	100.00	0	0.00
total	9	5.23	147	85.47	16	9.30

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Najveće učešće tekstova napisanih u formi članka u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, ovo-ga puta zabeleženo je u dnevnom listu *Politika* – 16.57% (85 tekstova), u kojem je objavljeno oko 56% svih članaka iz uzorka. Ostali listovi su se u znatno manjoj meri izražavali u ovoj formi i to: *Večernje novosti* – 9.2% ili 37 tekstova, *Danas* u 16 ili 3.6% i *Kurir* u 13 ili 5.94%. Dnevne novine *Alo!*, *Blic* i *Informer* nisu objavljivale tekstove pisane u ovom žanru (**tabele 10 i 11**). Učešće članaka je veoma slično kao i u proteklom kvartalu u većini medija, a uvećano je samo u *Večernjim novostima* (oko 6%) i *Politici* (oko 4% više objavljenih članaka).

Većina članaka koji su ušli u uzorak istraživanja u trećem tromesečju napisana je u negativnom vrednosnom kontekstu – 49.01% (74). Ukoliko se tome doda i 5.3% pozitivno konotiranih tekstova napisanih u ovoj formi, jasan vrednosni stav se uočava u oko 54% članaka (oko 16% više u odnosu na prethodni kvartal). U *Kuriru* je zabeleženo najveće učešće vrednosno obojenih tekstova napisanih u ovoj formi – 69.23%, a slede *Večernje novosti* (56.76%), *Politika* (56.47%) i *Danas* (25%) (**tabela 15**).

Tabela 15. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Kurir	1	7.69	4	30.77	8	61.54
Večernje novosti	1	2.70	16	43.24	20	54.05
Politika	6	7.06	37	43.53	42	49.41
Danas	0	0.00	12	75.00	4	25.00
total	8	5.30	69	45.70	74	49.01

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Najveći broj tekstova napisanih u žanru članka u trećem kvartalu 2018. nema balans – čak 80.13% objavljenih napisa. Celovito je samo 7.69% članaka u *Kuriru*, 10.59% u *Politici*, 32.43% u *Večernjim novostima* i polovina tekstova pisanih u ovoj formi u *Danasi* (**tabela 16**).

Tabela 16. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	% balans	
	medij	da
<i>Kurir</i>		7.69
<i>Politika</i>		10.59
<i>Večernje novosti</i>		32.43
<i>Danas</i>		50.00
total		19.87
		80.13

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Naredna forma prema učešću – **komentar** (kolumna, uvodnik), najzastupljenija je u *Danasi* (10.79% ili 48 tekstova), *Politici* (7.8% – 40 napisa) i listu *Alo!* (4.5% ili 10 komentara). Ostali mediji objavili su veoma mali broj tekstova u tom žanru: *Blic* – jedan tekst, *Kurir* – 2 i *Večernje novosti* – 3, dok *Informer* nije objavio nijedan komentar.

Dnevne novine *Politika* većinu komentara vrednosno konotiraju (67.5%), što je slučaj i sa *Danasm* (52.08% vrednosno obojenih komentara), dok je u listu *Alo!* 60% tekstova u ovom žanru bilo neutralno (više informacija u **tabeli 17**).

Tabela 17. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Komentar/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	0	0.00	3	100.00
<i>Politika</i>	4	10.00	13	32.50	23	57.50
<i>Danas</i>	4	8.33	23	47.92	21	43.75
<i>Kurir</i>	0	0.00	1	50.00	1	50.00
<i>Alo!</i>	3	30.00	6	60.00	1	10.00
<i>Blic</i>	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	11	10.58	44	42.31	49	47.12

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

U trećem tromesečju 2018. ponovo se beleži veoma mali ideo **vesti** – 1.78% ili 40 tekstova, što je neznatno uvećanje u odnosu na prethodni kvartal. Vesti su bile zastupljene na naslovnicama listova *Alo!* (5.86% – 13 tekstova), *Danasa* (7 napisa), *Informera* i *Politike* (po 6) *Večernjih novosti* i *Blica* (po 3) i *Kurira* (2) (**tabele 10 i 11**).

Oko tri četvrtine vesti objavljeno je u neutralnom kontekstu (77.5%), a ukoliko se sagleda svaki medij

pojedinačno, vrednosno obojene vesti objavili su dnevni listovi *Informer* (66.67%), *Kurir* (50%), *Večernje novosti* (33.33%) i *Alo!* (23.08%) (**tabela 18**).

Tabela 18. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Vest/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	1	16.67	2	33.33	3	50.00
<i>Kurir</i>	0	0.00	1	50.00	1	50.00
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	2	66.67	1	33.33
<i>Alo!</i>	0	0.00	10	76.92	3	23.08
<i>Blic</i>	0	0.00	3	100.00	0	0.00
<i>Politika</i>	0	0.00	6	100.00	0	0.00
<i>Danas</i>	0	0.00	7	100.00	0	0.00
total	1	2.50	31	77.50	8	20.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

U trećem kvartalu 2018. objavljeno je čak 82.5% jednostranih i/ili necelovitih vesti. U *Informeru*, *Politici* i *Kuriru* nijedan tekst u ovoj formi nije bio balansiran, dok je u listu *Alo!* bilo celovito oko 15%, *Danasa* 28.5%, *Blicu* 33.33% i *Večernjim novostima* 66.67% vesti najavljenih na naslovnicama (**tabela 19**).

Tabela 19. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	% balans	
	da	ne
medij		
<i>Informer</i>	0.00	100.00
<i>Kurir</i>	0.00	100.00
<i>Politika</i>	0.00	100.00
<i>Alo!</i>	15.38	84.62
<i>Danas</i>	28.57	71.43
<i>Blic</i>	33.33	66.67
<i>Večernje novosti</i>	66.67	33.33
total	17.50	82.50

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Reportaže u trećem kvartalu čine 1.42% svih tekstova iz uzorka. Ovaj žanr bio je najzastupljeniji u *Večernjim novostima* (18 tekstova), dok je u *Politici* objavljeno 8 napisu u ovoj formi. Uzorak čini još i 3 reportaže iz *Kurira*, 2 iz *Danasa* i jedna iz *Blica*. **Ostale forme** (poput feljtona, različitih hibridnih formi ili godišnjih lista društveno-političkih aktera), zastupljene su u 28 napisu (**tabele 10 i 11**).

Povodi

U trećem kvartalu 2018. u redakcijama je osmišljen povod za 20.51% ili 461 tekst. Ovoga puta, skoro jednak broj tekstova iniciran je povodom delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije - 481 ili 21.4% napisu, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 3.2% ili 72 teksta. Iz ovih rezultata se može zaključiti da je i u ovom tromesečju veoma sličan ideo tekstova koji su inicirani delovanjem političkih aktera i onih koje mediji osmišljavaju u redakcijama, odnosno tekstova koji nemaju bilo kakav jasan povod.

Tabela 20. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1234	54.89
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	481	21.40
osmišljen u redakciji	461	20.51
delovanje opozicije	72	3.20
total	2248	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Od 461 teksta osmišljenog u redakcijama 149 ili 32.32% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 22**). Povod osmišljen u redakciji je u trećem kvartalu 2018. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (103 ili 22.34% napisu), slede teme u vezi sa Kosovom – 49 ili 10.63% tekstova, dok je isti ideo tekstova bez jasnog povoda zabeležen i o privrednim temama. Kada su u pitanju regionalni odnosi, osmišljeno je 39 ili 8.46% napisu, a slično učešće ovih tekstova beleži se i kada je u pitanju ubistvo Jelene Marjanović (34 ili 7.38% napisu) (**tabela 21**).

Tabela 21. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	103	22.34	1	0.97	74	71.84	28	27.18
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	49	10.63	0	0.00	35	71.43	14	28.57
privreda	49	10.63	5	10.20	27	55.10	17	34.69
regionalni saradnja/odnosi u regionu	39	8.46	0	0.00	28	71.79	11	28.21
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	34	7.38	0	0.00	24	70.59	10	29.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 22. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji/vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	20	4.34
neutralan	312	67.68
negativan	129	27.98
total	461	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

U tabelama 23 – 29 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	117	52.70
osmišljen u redakciji	68	30.63
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	32	14.41
delovanje opozicije	5	2.25
total	222	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 24. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	118	50.64
osmišljen u redakciji	55	23.61
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	50	21.46
delovanje opozicije	10	4.29
total	233	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	199	44.72
osmišljen u redakciji	144	32.36
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	71	15.96
delovanje opozicije	31	6.97
total	445	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informator</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	133	62.15
osmišljen u redakciji	50	23.36
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	21	9.81
delovanje opozicije	10	4.67
total	214	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 27. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	133	60.73
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	49	22.37
osmišljen u redakciji	34	15.53
delovanje opozicije	3	1.37
total	219	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 28. – Distribucija povoda u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	259	50.49
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	162	31.58
osmišljen u redakciji	80	15.59
delovanje opozicije	12	2.34
total	513	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 29. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	275	68.41
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	96	23.88
osmišljen u redakciji	30	7.46
delovanje opozicije	1	0.25
total	402	100.00

Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisи који чине узорак класификовани су у оквиру само једне теме, али су увек evidentirani и други елементи присутни у тексту. То нам је омогућило јаснији увид у начине извеštавања и приступ медија одређеним темама и у претходним издањима *Medijametra*. Текстови из области црне хронике, који имају друштвено–политички карактер, као и написи који се однose на убиство певаčice Jelene Marjanović поново су увршти у узорак, као својеврсна paradigmа стања у srpskom новинарству, које одликују разлиčiti видови nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

Prvi put од како се врши истраживање у оквиру пројекта *Medijametar*, прва тема према заступљености у текстовима који су чинили узорак није *politički život u Srbiji*, већ је фокус медија био усмерен ка Косову, односно односима Београда и Приštine. О овој теми написано је 15.52% написа или 349 текстова, што је готово троstruko више у односу на претходни квартал.

Све политичке теме су у периоду јул – септембар 2018. биле присутне у укупно 402 или 17.88% текстова из узора: *politički život u Srbiji* у 274 или 12.19% текстова, *aktivnosti predsednika Srbije* у 3.47% или 78 написа, *aktivnosti Vlade Srbije* 1.65% – 37 и *aktivnosti predsednice Vlade Srbije* 0.58% – 13 текстова. У односу на претходни квартал, тема *politički život u Srbiji*, која је и друга према заступљености, забележена је у око 8% мање текстова у односу на укупан број написа који чине узорак, или израžено у абсолютним бројевима, чак 128 текстова мање. Нредна тема према учеšћу је *privreda*, о којој су медији објавили 190 или 8.45% текстова, док су се *regionalnim odnosima* бавили у 164 или 7.3% написа. *Međunarodnim odnosima* посвећено је 87 или 3.87%, док су у 78 написа (3.47%) медији извештавали о *aktivnostima predsednika Srbije*. Остале теме које су привукле паžњу медија су *socijalna pitanja/socijalna politika* (67 – 2.98% написа), *pravosudne teme* (66 или 2.94%), *SAD, odnosi prema SAD* (61 – 2.71%).

Разреšење slučaja убиства певаčице Jelene Marjanović је десета тема према заступљености, присутна у 2.58% или 58 текстова. Медији о овој теми и даље извештавају у сензационалистичком маниру, пласирајући у великој мери информације добијене од неименованих извора (видети **табелу 93**). Више података о дистрибуцији теме, видети у **табели 30**.

Ако се посматра вредносни контекст 2248 изабраних текстова у трећем кварталу 2018, вредносно је објено 32.96% текстова – 5.96% позитивно и 27% негативно (**табела 31**), што је за око 2.5% више вредносно интонираних текстова у односу на протекли квартал. Традиционално, највише негативних текстова написано је о *regionalnim temama* – 54.27% (89), док је око 40% негативно конотираних написа објављено о *temama u vezi sa Kosovom*. Негативна је и четвртина написа који су говорили о *međunarodnim odnosima* (26.44%), *političkom životu u Srbiji* (25.55%), *socijalnoj politici/socijalnim pitanjima* (25.37%), *privredi* (24.21%) и *ubistvu pevačice Jelene Marjanović*.³ У трећем кварталу 2018. забележено је и нешто више позитивно конотираних текстова – чак 18 написа који су говорили о *privrednim temama* било је позитивно конотирano (9.47%), 14 текстова који су говорили о *aktivnostima predsednika Srbije*, као и 10 у којима је било рећи о *tematici u vezi sa Sjedinjenim Američkim Državama* (**табела 30**).

Teme u vezi sa Evropskom Unijom нису биле у фокусу медија у трећем кварталу и представљају окосницу малог броја текстова – 34 или око 1.5%. Написано је највише нутралних – 27 или 79.41%, уз 5 или 14.71% негативних и 2 или 5.88% позитивно конотираних текстова.⁴ Са друге стране, о *Rusiji* је објављено 43 или око

³ Прilikom оценjivanja ових написа, критеријум за процену вредносног контекста био је однос медија према породици Marjanović.

⁴ У дневном списку *Politika* објављено је 3, док су *Večernje novosti* објавиле 2 негативно конотирана текста. По један позитивно интониран напис забележен је у *Kuriru* и *Večernjim novostima*.

1,9% napisa iz uzorka. U 11 (25.58%) pozitivno intoniranih tekstova pisale su dnevne novine *Politika* (5), *Večernje novosti* (4) i *Informer* (2 teksta), dok su negativne tekstove objavili *Blic* (2), *Kurir* i *Alo!* (po 1) (grafikon 15).

Tabela 30. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka⁵

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	349	15.52	1	0.29	210	60.17	138	39.54
politički život u Srbiji	274	12.19	1	0.36	203	74.09	70	25.55
privreda	190	8.45	18	9.47	126	66.32	46	24.21
regionalna saradnja/odnosi u regionu	164	7.30	1	0.61	74	45.12	89	54.27
međunarodni odnosi	87	3.87	8	9.20	56	64.37	23	26.44
aktivnosti predsednika Srbije	78	3.47	14	17.95	61	78.21	3	3.85
socijalna pitanja/socijalna politika	67	2.98	5	7.46	45	67.16	17	25.37
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	66	2.94	1	1.52	56	84.85	9	13.64
SAD/odnos prema SAD	61	2.71	10	16.39	45	73.77	6	9.84
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	58	2.58	0	0.00	44	75.86	14	24.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

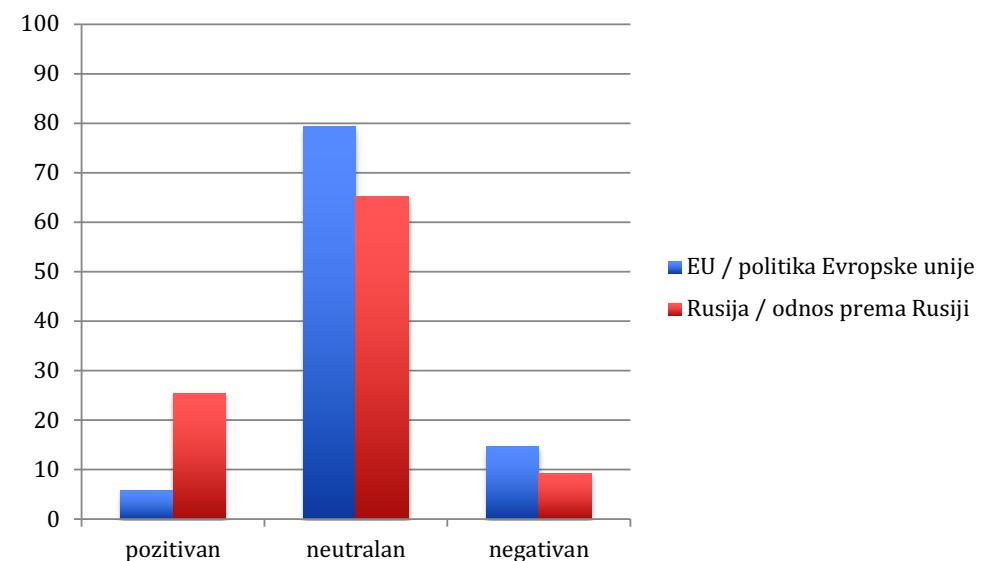
Tabela 31. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Total	broj	%
pozitivan	134	5.96
neutralan	1507	67.04
negativan	607	27.00
total	2248	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

⁵ U svim tabelama koje se odnose na treći kvartal 2018, predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika Evropske unije*



Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Distribucija tema prema medijima**Alo!**

List *Alo!* za razliku od većine dnevnih novina iz uzorka, najviše piše o temi *politički život u Srbiji* (41 ili 18.47% tekstova), a skoro četvrtina ovih napisa je negativna. Druga tema prema zastupljenosti, kojoj uredništvo ovog medija posvećuje 39 tekstova (17.57%) je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, u skoro 26% negativnih tekstova. U ovim novinama, treća tema prema zastupljenosti bila je *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, tretirana u dominantno negativnom kontekstu – čak 81.82% ili 18 od 22 napisa bilo je negativno intonirano. *Privredne teme* bile su zastupljene u 17 ili 7.66% tekstova na naslovnicama dnevnih novina *Alo!* (samo 23.53% tekstova je neutralno konotirano, oko 59% negativnih), dok je *ubistvo pevačice Jelene Marjanović*, o kojem je objavljeno 15 (6.76%) tekstova, bila naredna tema od interesa. *Teme u vezi sa religijom* bile su zastupljene u 13 (5.86%) tekstova na naslovnicama (38.46% negativnih), a *aktivnosti predsednika Srbije* predstavljene su u 9 napisa (4 ili 44.44% pozitivnih). List *Alo!* je iz isključivo neutralne perspektive posmatrao *tematiku u vezi sa međunarodnim odnosima* (7 tekstova) i *kriminalom* (6). O *Sjedinjenim Američkim Državama, temama u vezi sa Rusijom i pravosuđu* napisano je još po 5 tekstova (2.25%), s tim što je 40% napisa o SAD ponovo negativno konotirano (**tabela 32**).

Vrednosni kontekst u listu *Alo!* prisutan je u 33.78% napisa (**tabela 33**), što predstavlja zaokret u izveštavanju u odnosu na prethodni kvartal, gde je znatno manje, oko 19% tekstova, bilo vrednosno konotirano. U ovim novinama, 3.15% tekstova ima pozitivan ton u odnosu na temu, dok su preostali napisi (30.63%) negativno intonirani.

Tabela 32. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	41	18.47	0	0.00	31	75.61	10	24.39
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	39	17.57	0	0.00	29	74.36	10	25.64
regionalna saradnja/odnosi u regionu	22	9.91	0	0.00	4	18.18	18	81.82
privreda	17	7.66	3	17.65	4	23.53	10	58.82
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	15	6.76	0	0.00	14	93.33	1	6.67
pitanja vere, crkve, religije	13	5.86	0	0.00	8	61.54	5	38.46
aktivnosti predsednika Srbije	9	4.05	4	44.44	5	55.56	0	0.00
međunarodni odnosi	7	3.15	0	0.00	7	100.00	0	0.00
kriminal	6	2.70	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SAD/odnos prema SAD	5	2.25	0	0.00	3	60.00	2	40.00

Rusija/odnos prema Rusiji	5	2.25	0	0.00	4	80.00	1	20.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	2.25	0	0.00	4	80.00	1	20.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 33. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

Alo!	broj	%
pozitivan	7	3.15
neutralan	147	66.22
negativan	68	30.63
total	222	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, sa učešćem od oko 22% (52 teksta), što je dvostruko više objavljenih tekstova o ovoj tematiki u odnosu na prošli kvartal. Većina tekstova u kojima je pisano o ovoj tematiki je neutralna (86.54%), dok su preostali napisi negativni (13.46%). Druga tema prema zastupljenosti je *politički život u Srbiji*, o kojoj je napisano 18.88% ili 44 uglavnom neutralna teksta (88.64%), a učešće ove teme umanjeno za oko 15% u odnosu na prethodno tromeseče. *Blic* je u trećem kvartalu 2018. veću pažnju poklanjao temama iz oblasti privrede, koje su zastupljene u 25 tekstova (10.73%), od kojih je 24% negativno intonirano. Regionalne teme bile su zastupljene u 12 tekstova (5.15%), od kojih je tačno trećina bila negativno konotirana. *Ubistvo pevačice Jelene Marjanović* okupiralo je 11 naslovnica ovih dnevnih novina (4.72%), a 54.55% ovih tekstova bilo je negativno. Šeste teme prema zastupljenosti, bile su socijalna pitanja i kriminal (po 9 napisa), dok je *Blic* u 8 tekstova izveštavao o temama iz oblasti obrazovanja (25% negativnih napisu). Deset najzastupljenijih tema zaokružuju *pitanja vere, crkve, religije, kao i kultura*, o kojima je objavljeno 7, odnosno 6 tekstova (raspored i vrednosni kontekst najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u **tabeli 34**).

U dnevnom listu *Blic*, u trećem kvartalu 2018, ponovo je zabeleženo najveće učešće neutralno konotiranih napisu u odnosu na sve medije iz uzorka – 83.69%. Preostalih 15.88% tekstova bilo je negativno, a jedan tekst je intoniran je pozitivno. Udeo tekstova u kojima se beleži vrednosni kontekst je gotovo identičan u odnosu na prethodno tromeseče (**tabela 35**).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	52	22.32	0	0.00	45	86.54	7	13.46
politički život u Srbiji	44	18.88	0	0.00	39	88.64	5	11.36
privreda	25	10.73	0	0.00	19	76.00	6	24.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	12	5.15	0	0.00	8	66.67	4	33.33
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	11	4.72	0	0.00	5	45.45	6	54.55
socijalna pitanja/socijalna politika	9	3.86	0	0.00	8	88.89	1	11.11
kriminal	9	3.86	0	0.00	9	100.00	0	0.00
obrazovanje	8	3.43	0	0.00	6	75.00	2	25.00
pitanja vere, crkva, religija	7	3.00	0	0.00	6	85.71	1	14.29
kultura	6	2.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 35. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	1	0.43
neutralan	195	83.69
negativan	37	15.88
total	233	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Danas

U dnevnom listu *Danas* i dalje su najprisutnije *unutarpoličke teme* (113 tekstova – 25.39%), koje su gotovo podjednako zastupljene kao i u proteklom kvartalu. Ovaj medij političku tematiku situira u negativan kontekst u oko 21% tekstova. *Privredne teme* su tretirane na sličan način kao i političke – negativne su nešto više od 23% tekstova, a zastupljene su u ukupno 56 ili 12.58% napisu. Treća tema prema zastupljenosti u *Danasu* bila je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, prisutna u 47 tekstova (10.56%), koji su u najvećoj meri bili neutralni (oko 98%). Naredna tema od interesa bila je *kultura* (24 teksta – 5.39%), o kojoj je napisano najviše neutralnih tekstova (87.5%). Više od trećine negativno konotiranih tekstova napisano je o *medijima*, što je sledeća tema prema učeštu (ukupno 21 ili 4.72% tekstova), dok su naredna oblast prema zastupljenosti *međunarodni odnosi*, prisutni u 17 neutralnih tekstova. Treći kvartal zaredom dnevni list *Danas socijalna pitanja/socijalnu politiku* posmatra u negativnom kontekstu u oko 31% tekstova (5 negativno konotiranih, od 16 objavljenih), a podjednak broj tekstova napisan je i o regionalnim temama (blizu 94% neutralnih) i pitanjima u vezi sa lokalnom samoupravom (56.25% negativno konotiranih). Deseta tema prema učeštu je *SAD/odnosi prema SAD* o kojoj je napisano 14, uglavnom neutralnih tekstova, uz 3 ili 21.43% pozitivno konotiranih (više informacija o zastupljenosti tema u *Danasu* prikazano je u **tabeli 36**).

U dnevnom listu *Danas* 78.88% tekstova je neutralno (rezultat identičan kao i u prethodnom kvartalu). Pozitivno intoniranih bilo je 5 (1.12%), a negativno 89 ili 20% (**tabela 37**).

Tabela 36. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	113	25.39	0	0.00	89	78.76	24	21.24
privreda	56	12.58	0	0.00	43	76.79	13	23.21
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	47	10.56	0	0.00	46	97.87	1	2.13
kultura	24	5.39	1	4.17	21	87.50	2	8.33
mediji/sloboda medija	21	4.72	0	0.00	13	61.90	8	38.10
međunarodni odnosi	17	3.82	0	0.00	17	100.00	0	0.00
socijalna pitanja/socijalna politika	16	3.60	0	0.00	11	68.75	5	31.25
regionalna saradnja/odnosi u regionu	16	3.60	0	0.00	15	93.75	1	6.25
lokalna samouprava	16	3.60	0	0.00	7	43.75	9	56.25
SAD/odnos prema SAD	14	3.15	3	21.43	11	78.57	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 37. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

Danas	broj	%
pozitivan	5	1.12
neutralan	351	78.88
negativan	89	20.00
total	445	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Informer

Dnevne novine *Informer* najviše pažnje posvećuju *Kosovu/odnosima Beograda i Prištine*, a interesovanje za ovu tematiku u odnosu na prethodni kvartal uvećano je za nešto više od 7%. O ovoj temi napisana su 53 teksta (24.77%), a veći broj tih napisa je negativno intoniran (58.49% ili 31 od 53), uz jedan pozitivan tekst. Druga tema prema zastupljenosti bila je *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, o kojoj je napisano 34, uglavnom negativno intonirana teksta (73.53%). *Političkom životu u Srbiji* posvećeno je 11.21% ili 24 teksta (6% manje u odnosu na prethodni kvartal), od kojih je većina – 75% negativna, dok je naredna tema od interesa u ovim dnevnim novinama *ubistvo pevačice Jelene Marjanović* (14 ili 6.54% tekstova, polovina negativno konotiranih). Sjedinjenim Američkim Državama posvećeno je 11, uglavnom neutralnih tekstova (72.73%). Tema o kojoj *Informer* tradicionalno piše u pozitivnom kontekstu je vojska (9 ili 4.21% tekstova, 66.67% pozitivnih), dok je o sportu i privredi napisano po 8 tekstova. Međunarodni odnosi su naredna tema prema učešću, o kojoj je bilo reči u 7 napisa (42.86% negativnih). *Informer* u svim kvartalima piše afirmativno o temama u vezi sa Rusijom – 40% tekstova je pozitivno intonirano (od ukupno 5 ili 2.34% objavljenih), dok nijedan tekst nije napisan u negativnom kontekstu. Među 10 najzastupljenijih tema u ovom dnevnom listu su i *aktivnosti predsednika Srbije* (5 tekstova, 2 pozitivno konotirana) (više informacija u **tabeli 38**).

Novinari *Informera* zauzimaju jasan stav u 57% napisa iz uzorka (oko 18% manje u odnosu na protekli kvartal), odnosno, pozitivan ton temama daju u 8.41%, a negativan u 48.6% tekstova (videti **tabelu 39**). U trećem kvartalu 2018, *Informer* je medij u kojem je zabeleženo najveće učešće vrednosno intoniranih napisa.

Tabela 38. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

Informer	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	53	24.77	1	1.89	21	39.62	31	58.49
regionalna saradnja/odnosi u regionu	34	15.89	0	0.00	9	26.47	25	73.53
politički život u Srbiji	24	11.21	0	0.00	6	25.00	18	75.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	14	6.54	0	0.00	7	50.00	7	50.00
SAD/odnos prema SAD	11	5.14	0	0.00	8	72.73	3	27.27
vojska	9	4.21	6	66.67	3	33.33	0	0.00
sport	8	3.74	2	25.00	4	50.00	2	25.00
privreda	8	3.74	2	25.00	5	62.50	1	12.50
međunarodni odnosi	7	3.27	1	14.29	3	42.86	3	42.86
Rusija/odnos prema Rusiji	5	2.34	2	40.00	3	60.00	0	0.00
aktivnosti predsednika Srbije	5	2.34	2	40.00	3	60.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 39. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

Informer	broj	%
pozitivan	18	8.41
neutralan	92	42.99
negativan	104	48.60
total	214	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Kurir

Kosovo/odnosi Beograda i Prištine je tema o kojoj je u *Kuriru* u trećem tromesečju napisan najveći broj tekstova – 44 ili oko 20%, skoro četiri puta više nego u prethodnom kvartalu. Većina ovih tekstova napisana je u negativnom kontekstu (61.36%). U ovim dnevnim novinama, druga tema prema zastupljenosti bila je *regionalna saradnja/regionalni odnosi* (24 ili blizu 11%), o kojoj je napisano najviše negativno konotiranih tekstova (oko 71%). Tek treća tema prema prisutnosti bila je *politički život u Srbiji*, o kojoj je *Kurir* na naslovcama pisao u 18 (8.22%), uglavnom neutralnih tekstova. *Aktivnosti predsednika Srbije* su tema 15 (6.85%) tekstova, od kojih je 5 ili 33.33% pozitivno. *Ubistvo pevačice Jelene Marjanović* je i dalje u fokusu novinara *Kurira*, koji o ovom slučaju pišu u 13 (oko 6%) neutralnih tekstova, dok je oblast pravosuđa vidljiva na 9 naslovnica (4.11%), a tekstovni su uglavnom neutralni. Naredna tema prema zastupljenosti je *aktivnosti Vlade Srbije*, o kojoj je *Kurir* pisao u 8 tekstova (3.65%), od kojih su 2 pozitivna. U ovim dnevnim novinama pisano je i o ekonomiji (6 tekstova, 2.74%) u isključivo neutralnoj konotaciji, a podjednaku pažnju *Kurir* posvećuje i temama u vezi sa Crnom Gorom (66.67% negativnih tekstova) i policijom (**tabela 40**).

U listu *Kurir* zabeleženo je 34.7% vrednosno konotiranih tekstova, što je rezultat približan prethodnom kvartalu. Ovoga puta, beleži se 12 ili 5.48% pozitivno i 64 ili 29.22% negativno konotiranih napisa (**tabela 41**).

Tabela 40. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	44	20.09	0	0.00	17	38.64	27	61.36
regionalna saradnja/odnosi u regionu	24	10.96	0	0.00	7	29.17	17	70.83
politički život u Srbiji	18	8.22	0	0.00	15	83.33	3	16.67
aktivnosti predsednika Srbije	15	6.85	5	33.33	10	66.67	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	13	5.94	0	0.00	13	100.00	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	9	4.11	0	0.00	7	77.78	2	22.22
aktivnosti Vlade RS	8	3.65	2	25.00	6	75.00	0	0.00
ekonomija	6	2.74	0	0.00	6	100.00	0	0.00
politički život u Crnoj Gori	6	2.74	0	0.00	2	33.33	4	66.67
policija	6	2.74	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 41. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	12	5.48
neutralan	143	65.30
negativan	64	29.22
total	219	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Politika

Dnevni list *Politika* se u trećem kvartalu 2018. najviše bavio *privredom*, što je bila najprisutnija tema, zabeležena u 56 ili oko 11% tekstova – nešto više od polovine napisa bilo je neutralno (oko 57%), uz nešto manje od 18% pozitivnih i 25% negativnih tekstova. *Kosovske teme* bile su prisutne u 50 ili 9.75% tekstova na naslovcama *Politike* (56% u negativnom kontekstu), dok su treća tema prema zastupljenosti bili međunarodni odnosi – 40 ili 7.8% (12.5% pozitivno i 40% negativno intoniranih napisa). Ovaj dnevni list bavio se i *političkim životom u Srbiji* u 23 teksta, od kojih je 39.13% negativno konotirano. Tematika u vezi sa *socijalnom politikom* preovladavala je u 22 ili 4.29% napisa (oko 32% negativnih i 18% pozitivnih), a o *infrastrukturni* je objavljen 21 tekst (oko 4%), koji su većinom u neutralnom kontekstu (66.67%). *Pravosudne teme* (20 – 3.9% tekstova) predstavljene su u najvećoj meri u neutralnom kontekstu (80%), a isto interesovanje novinari *Politike* pokazali su i kada je u pitanju *obrazovanje*, s tim što je o ovoj temi napisano 45% negativnih tekstova. Među zastupljenijim temama u *Politici* nalazi se još i *EU/politika Evropske Unije* (17 uglavnom neutralnih napisa) (više u **tabeli 42**).

Dnevni list *Politika* u trećem kvartalu 2018. ponovo objavljuje najveći broj tekstova koji čine uzorak (513), a u ovom listu i dalje beležimo i najveću raznovrsnost teme. U *Politici* je objavljeno oko 40% vrednosno konotiranih tekstova (oko 11.45% više u odnosu na prethodni kvartal), od kojih je 11.5% pozitivno i 28.46% negativno intonirano (videti **tabelu 43**).

Tabela 42. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

Politika	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
privreda	56	10.92	10	17.86	32	57.14	14	25.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	50	9.75	0	0.00	22	44.00	28	56.00
međunarodni odnosi	40	7.80	5	12.50	19	47.50	16	40.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	26	5.07	1	3.85	14	53.85	11	42.31
politički život u Srbiji	23	4.48	0	0.00	14	60.87	9	39.13
socijalna pitanja/socijalna politika	22	4.29	4	18.18	11	50.00	7	31.82
infrastruktura	21	4.09	4	19.05	14	66.67	3	14.29
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	20	3.90	1	5.00	16	80.00	3	15.00
obrazovanje	20	3.90	2	10.00	9	45.00	9	45.00
EU/politika Evropske Unije	17	3.31	0	0.00	14	82.35	3	17.65

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.**Tabela 43.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

Politika	broj	%
pozitivan	59	11.50
neutralan	308	60.04
negativan	146	28.46
total	513	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.**Večernje novosti**

Večernje novosti su na naslovnicama najviše izveštavale o *kosovskoj tematici* (64 ili oko 16% tekstova), a 53.13% napisa bilo je negativno konotirano. Ovaj list daje značajniji prostor *regionalnim odnosima* (30 ili 7.46% tekstova), ali o toj tematiki tradicionalno piše u negativnom tonu (43.33%). Naredna tema od interesa ovog lista bila je *privreda*, zastupljena u 26 ili 6.47% tekstova, a većina je bila neutralno intonirana (80.77% napisa). O *aktivnostima predsednika Srbije* bilo reči u 25 tekstova (88% neutralnih, 12% pozitivnih). *Infrastruktura* je bila u fokusu 18 (4.48%) pretežno neutralnih napisa (uz oko 38% vrednosno konotiranih), dok je *politički život u Hrvatskoj* zaokupio pažnju novinara *Večernjih novosti* u 17 ili 4.23% napisa, od kojih je čak 76.47% situirano u negativan kontekst. Teme koje se odnose na *aktivnosti pravosudnih organa, ekonomiju i aktivnosti Vlade Srbije* zastupljene su u po 15, većinom neutralnih tekstova (3.73%). Religijske teme su bile prisutne u 13 tekstova, od kojih je oko 31% bilo negativno konotirano (više u **tabeli 44**).

U neutralnom kontekstu na naslovnicama *Večernjih novosti* napisano je 67.41% tekstova koji su ušli u uzorak. Pozitivno je konotirano 7.96%, dok negativan vrednosni kontekst ima 24.63% napisa (**tabela 45**). U ovom listu zabeležen veoma sličan rezultat u odnosu na prethodni kvartal.

Tabela 44. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	64	15.92	0	0.00	30	46.88	34	53.13
regionalna saradnja/odnosi u regionu	30	7.46	0	0.00	17	56.67	13	43.33
privreda	26	6.47	3	11.54	21	80.77	2	7.69
aktivnosti predsednika Srbije	25	6.22	3	12.00	22	88.00	0	0.00
infrastruktura	18	4.48	2	11.11	11	61.11	5	27.78
politički život u Hrvatskoj	17	4.23	0	0.00	4	23.53	13	76.47
ekonomija	15	3.73	0	0.00	15	100.00	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	15	3.73	0	0.00	14	93.33	1	6.67
aktivnosti Vlade RS	15	3.73	0	0.00	15	100.00	0	0.00
pitanja vere, crkva, religija	13	3.23	0	0.00	9	69.23	4	30.77

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 45. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
pozitivan	32	7.96
neutralan	271	67.41
negativan	99	24.63
total	402	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Balans

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za treći period 2018, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 17.97% svih napisu, što je za oko 4.63% manje celovitih tekstova nego u prethodnom tromesecu. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 0.93% ili 2 od 214 napisu, a slede *Alo!* – 10.81%, *Kurir* – 15.07%, *Politika* – 16.96%, *Danas* – 21.57%, *Večernje novosti* – 21.64% i *Blic* – 32.19% (**tabela 46**).

Veće razlike u odnosu na protekli kvartal uočljive su samo u dnevnim novinama *Politika*, gde je udeo nebalansiranih tekstova povećan za 17% i u listu *Alo!* u kojem beležimo oko 5% celovitih tekstova manje.

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 67.04% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicama koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti, što očigledno ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnom i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 46. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
	%	broj	%	broj
medij				
<i>Informer</i>	0.93	2	99.07	212
<i>Alo!</i>	10.81	24	89.19	198
<i>Kurir</i>	15.07	33	84.93	186
<i>Politika</i>	16.96	87	83.04	426
<i>Danas</i>	21.57	96	78.43	349
<i>Večernje novosti</i>	21.64	87	78.36	315
<i>Blic</i>	32.19	75	67.81	158
total	17.97	404	82.03	1844

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Individualni i kolektivni politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije, čine 42.93% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama (videti **tabelu 47** i **tabele 53, 54, 55, 56 i 57**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 58, 59, 60 i 61**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 72.21%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 16.20% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 8.38% slučajeva (videti **tabelu 47**).

Tabela 47. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri									
Politički akteri	8727	Unutrašnji	5188	Individualni	3694				
				Kolektivni	1494				
	Inostrani	3539		Individualni	2691				
				Kolektivni	848				
Privredni/ekonomski akteri	1013	Unutrašnji	953	Individualni	240				
				Kolektivni	713				
	Inostrani	60		Individualni	7				
				Kolektivni	53				
Drugi društveni akteri	1958	Unutrašnji	1907	Individualni	1362				
				Kolektivni	545				
	Inostrani	51		Individualni	27				
				Kolektivni	24				
Neimenovan izvor						386			
Total						12084			

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

U tabelama **48, 53, 54, 55, 56 i 57** data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (44.80%), akteri političkih stranaka pozicije (8.17%) i akteri iz redova stranaka opozicije (25.23%) značajno su prisutniji na naslovnicama (78.20%) u odnosu na 10.93% predstavnika državnih organa i institucija, 2.62% predstavnika vojske i policije i 8.22% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 48. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	680	41.09	27	3.97	640	94.12	13	1.91
Ivica Dačić	189	11.42	2	1.06	187	98.94	0	0.00
Ana Brnabić	171	10.33	4	2.34	164	95.91	3	1.75
Nebojša Stefanović	99	5.98	0	0.00	99	100.00	0	0.00
Aleksandar Vulin	93	5.62	1	1.08	88	94.62	4	4.30
Zorana Mihajlović	72	4.35	0	0.00	66	91.67	6	8.33
Siniša Mali	51	3.08	0	0.00	50	98.04	1	1.96
Rasim Ljajić	43	2.60	1	2.33	40	93.02	2	4.65
Mladen Šarčević	33	1.99	1	3.03	30	90.91	2	6.06
Zoran Đordjević	30	1.81	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Vladan Vukosavljević	29	1.75	0	0.00	28	96.55	1	3.45
Aleksandar Antić	28	1.69	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Nenad Popović	28	1.69	1	3.57	27	96.43	0	0.00
Zlatibor Lončar	21	1.27	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Nela Kuburović	18	1.09	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Slavica Đukić Dejanović	17	1.03	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Branko Ružić	15	0.91	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Jadranka Joksimović	10	0.60	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Branislav Nedimović	9	0.54	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milan Krkobabić	5	0.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Knežević	5	0.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Trivan	5	0.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vanja Udovičić	4	0.24	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	1655	100.00	37	2.24	1586	95.83	32	1.93

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kome mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 94.12% slučajeva). O njemu je napisano još i 3.97% (27) pozitivnih⁶ i 1.91% (13) tekstova sa negativnom⁷ konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonisti tekstova na naslovnicama pojavljuje 680 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 189 napisa i premjerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 171 tekstu. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (171), *Večernje novosti* (129) i *Politika* (95). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danasu* (38.43%) i *Kuriru* (35.62%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije beležimo u dnevnom listu *Politika* (18.52%) (videti tabelu 50).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danasu* (7.60% ili 13 napisa). Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u listu *Alo!* – 9 ili 14.29%, sledi *Kurir* sa 6 (7.69%), dok je po 5 pozitivno intoniranih napisa zabeleženo u listovima *Informer* – 7.58% i *Večernje novosti* (3.88%) (više informacija u tabeli 49).

Tabela 49. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	9	14.29	54	85.71	0	0.00	63	100
<i>Blic</i>	0	0.00	78	100.00	0	0.00	78	100
<i>Danas</i>	0	0.00	158	92.40	13	7.60	171	100
<i>Informer</i>	5	7.58	61	92.42	0	0.00	66	100
<i>Kurir</i>	6	7.69	72	92.31	0	0.00	78	100
<i>Politika</i>	2	2.11	93	97.89	0	0.00	95	100
<i>Večernje novosti</i>	5	3.88	124	96.12	0	0.00	129	100
total	27	3.97	640	94.12	13	1.91	680	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

⁶ Više nego u prethodna dva kvartala - u prethodnom (drugom) kvartalu 21, u prvom kvartalu 22 pozitivno konotirana teksta.

⁷ Slično kao u prethodnom kvartalu kada je napisano 14 negativno konotiranih tekstova.

Tabela 50. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Danas	171	445	38.43
Kurir	78	219	35.62
Blic	78	233	33.48
Večernje novosti	129	402	32.09
Informer	66	214	30.84
Alo!	63	222	28.38
Politika	95	513	18.52
total	680	2248	30.25

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Premijerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 171 (10.33%) analiziranih tekstova i treća je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti tabelu 48). U trećem kvartalu 2018. godine napisana su 3 negativno konotirana teksta o Ani Brnabić, u dnevnom listu *Danas*. Positivno konotirane tekstove o aktuelnoj premijerki objavila su tri lista: *Politika* (2 teksta), *Alo!* i *Informer* (po 1) (videti tabelu 51).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premijerka Srbije, objavili su dnevni listovi *Večernje novosti* (42), *Danas* (35) i *Politika* (31). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeleženo je u *Blicu* (11.59%) i *Večernjim novostima* (10.45%) (tabela 52).

Tabela 51. – Ana Brnabić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	1	7.14	13	92.86	0	0.00	14	100
<i>Blic</i>	0	0.00	27	100.00	0	0.00	27	100
<i>Danas</i>	0	0.00	32	91.43	3	8.57	35	100
<i>Informer</i>	1	11.11	8	88.89	0	0.00	9	100
<i>Kurir</i>	0	0.00	13	100.00	0	0.00	13	100
<i>Politika</i>	2	6.45	29	93.55	0	0.00	31	100
<i>Večernje novosti</i>	0	0.00	42	100.00	0	0.00	42	100
total	4	2.34	164	95.91	3	1.75	171	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 52. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Blic</i>	27	233	11.59
<i>Večernje novosti</i>	42	402	10.45
<i>Danas</i>	35	445	7.87
<i>Alo!</i>	14	222	6.31
<i>Politika</i>	31	513	6.04
<i>Kurir</i>	13	219	5.94
<i>Informer</i>	9	214	4.21
total	171	2248	7.61

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Ostali akteri iz ove grupacije su u 95.83% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Najveći broj (6) i učešće (8.33%) negativno konotiranih tekstova zabeleženo je kod Zorane Mihajlović (tabela 48).

U trećem kvartalu 2018. godine beležimo blagi porast broja pojavljivanja opozicionih aktera – 932 u odnosu na 844 u prethodnom kvartalu. Ipak to je i dalje značajno manje u odnosu na značajni porast broja opozicionih aktera u prvom kvartalu 2018. godine (1781), koji je bio podstaknut aktivnostima u vezi sa beogradskim izborima. U ovom kvartalu najzastupljeniji opozicioni akter bio je Dragan Đilas sa 132 pojavljivanja, a potom slede Vuk Jeremić (91) i Vojislav Šešelj (62). Najviše negativnih tekstova, izraženo u apsolutnim brojevima, napisano je o Dragatu Đilasu (29), zatim o Vuku Jeremiću (23) i Bošku Obradoviću (15). Kada je reč o zastupljenijim opozicionim akterima, najveće procentualno učešće negativno konotiranih napisa prisutno je kod Sulejmana Ugljanina (50%), Vjerice Radete (35.71%) i Boška Obradovića (26.79%). O predstavnicima opozicije u trećem tromesecu 2018. godine nije napisan nijedan pozitivno konotirani tekst (videti tabelu 53).

Tabela 53. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz opozicije

Opozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Đilas	132	14.16	0	0.00	103	78.03	29	21.97
Vuk Jeremić	91	9.76	0	0.00	68	74.73	23	25.27
Vojislav Šešelj	62	6.65	0	0.00	58	93.55	4	6.45
Saša Janković	58	6.22	0	0.00	45	77.59	13	22.41
Boško Obradović	56	6.01	0	0.00	41	73.21	15	26.79
Boris Tadić	47	5.04	0	0.00	45	95.74	2	4.26
Vjerica Radeta	28	3.00	0	0.00	18	64.29	10	35.71
Čedomir Jovanović	28	3.00	0	0.00	23	82.14	5	17.86
Milan Stamatović	24	2.58	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Zoran Lutovac	23	2.47	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Sulejman Ugljanin	22	2.36	0	0.00	11	50.00	11	50.00
Borko Stefanović	18	1.93	0	0.00	15	83.33	3	16.67
Zoran Živković	17	1.82	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Miloš Jovanović	14	1.50	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Dragan Šutanovac	13	1.39	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Velimir Ilić	13	1.39	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Janko Veselinović	12	1.29	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Nenad Čanak	12	1.29	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Sanda Rašković Ivić	11	1.18	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Nebojša Zelenović	10	1.07	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Aleksandar Šapić	10	1.07	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Stefan Stamenkovski	8	0.86	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Bojan Pajtić	8	0.86	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Goran Ćirić	7	0.75	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Balša Božović	7	0.75	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ivan Kostić	7	0.75	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marinika Tepić	7	0.75	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Tatjana Macura	6	0.64	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladan Glišić	6	0.64	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Miroslav Parović	6	0.64	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nikola Jovanović	6	0.64	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	5	0.54	0	0.00	3	60.00	2	40.00

Radoslav Milojičić Kena	5	0.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Gordana Čomić	5	0.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Đorđe Vukadinović	5	0.54	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Čedomir Antić	4	0.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miroslav Aleksić	4	0.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sreto Malinović	4	0.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragoljub Mićunović	4	0.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ljubiša Preletačević Beli	4	0.43	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Srđan Nogo	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Branislav Mihajlović	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Ješić	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandra Jerkov	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dejan Nikolić	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radomir Lazović	3	0.32	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saša Mirković	2	0.21	0	0.00	0	0.00	2	100.00
ostali	103	11.05	0	0.00	93	90.29	10	9.71
total	932	100.00	0	0.00	787	84.44	145	15.56

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

U tabelama 54 i 55 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicu, dok tabelle 56 i 57 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Darko Glišić	28	9.27	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Vladimir Đukanović	19	6.29	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	15	4.97	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	15	4.97	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Muamer Zukorlić	13	4.30	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	13	4.30	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Bogoljub Karić	11	3.64	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Dragan Marković Palma	9	2.98	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Milenko Jovanov	8	2.65	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Darko Bulatović	8	2.65	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Martinović	7	2.32	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vuk Drašković	6	1.99	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Marijan Ristićević	5	1.66	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Andrej Vučić	5	1.66	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Miroslav Lazanski	5	1.66	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milutin Jelić Jutka	4	1.32	0	0.00	0	0.00	4	100.00
Novica Tončev	4	1.32	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Marinković	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivica Tončev	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Đorđe Milićević	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dubravka Filipovski	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Orlić	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	3	0.99	0	0.00	1	33.33	2	66.67
Momo Čolaković	3	0.99	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	106	35.10	0	0.00	97	91.51	9	8.49
total	302	100.00	0	0.00	283	93.71	19	6.29

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Marko Đurić	85	21.04	1	1.18	84	98.82	0	0.00
Goran Vesić	43	10.64	0	0.00	40	93.02	3	6.98
Tomislav Nikolić	39	9.65	0	0.00	29	74.36	10	25.64
Maja Gojković	33	8.17	0	0.00	33	100.00	0	0.00
Nikola Selaković	17	4.21	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Zoran Radojičić	16	3.96	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Jorgovanka Tabaković	14	3.47	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	13	3.22	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Miloš Vučević	7	1.73	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Veljko Odalović	7	1.73	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Igor Mirović	6	1.49	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Zoran Stanković	5	1.24	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Biljana Popović Ivković	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Rajko Ristić	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Spasojević	3	0.74	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	110	27.23	0	0.00	104	94.55	6	5.45
total	404	100.00	1	0.25	384	95.05	19	4.70

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Bratislav Gašić	13	13.40	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Ljubiša Diković	12	12.37	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Milan Mojsilović	9	9.28	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Veselin Milić	4	4.12	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Petar Cvetković	3	3.09	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	56	57.73	0	0.00	56	100.00	0	0.00
total	97	100.00	0	0.00	97	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2018.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **ostalih** individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno - politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	93	29.06	0	0.00	89	95.70	4	4.30
Zoran Đinđić	42	13.13	1	2.38	41	97.62	0	0.00
Sonja Biserko	21	6.56	0	0.00	17	80.95	4	19.05
Vojislav Koštunica	20	6.25	0	0.00	18	90.00	2	10.00
Nataša Kandić	17	5.31	0	0.00	12	70.59	5	29.41
SANU	12	3.75	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Đuro Đurović	10	3.13	0	0.00	0	0.00	10	100.00
Mirjana Marković	9	2.81	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Sergej Trifunović	9	2.81	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Mlađan Dinkić	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Emir Kusturica	7	2.19	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Jelena Milić	6	1.88	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Svetlana Ražnatović	6	1.88	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Vladimir Kostić	6	1.88	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Lazar Ristovski	5	1.56	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Ivana Popović	5	1.56	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dragica Nikolić	5	1.56	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Filip David	5	1.56	1	20.00	4	80.00	0	0.00
Siniša Jasnić	5	1.56	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Mirko Cvetković	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Vujović	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Fond za humanitarno pravo	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Igor Jurić	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Veran Matić	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ana Bekuta	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	320	100.00	3	0.94	286	89.38	31	9.69

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

U okviru kategorije **ostali** predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili su iz drugih razloga zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana ili je van kategorije koje se posebno posmatraju u ovom istraživanju. Takođe, u ovoj kategoriju svrstane su i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đinđića ili Slobodana Miloševića, o čijim se političkim ulogama i dalje diskutuje u javnosti. Tako je u trećem kvartalu 2018., u čak 93 teksta objavljena na naslovnim stranama medija iz uzorka, Slobodan Milošević je bio akter od značaja.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarnjopolitičkim akterima zastupljeni sa 28.79%. U tabelama 58–61 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi, institucije i agencije - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	163	25.39	1	0.61	158	96.93	4	2.45
MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova	59	9.19	0	0.00	58	98.31	1	1.69
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	31	4.83	0	0.00	31	100.00	0	0.00
Narodna banka Srbije	30	4.67	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	30	4.67	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	27	4.21	0	0.00	26	96.30	1	3.70
Narodna skupština republike Srbije	26	4.05	0	0.00	23	88.46	3	11.54
Ministarstvo pravde	24	3.74	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane	23	3.58	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	20	3.12	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	17	2.65	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	17	2.65	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Ministarstvo kulture i informisanja	14	2.18	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Ministarstvo finansija	14	2.18	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Poreska uprava Srbije	12	1.87	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Agencija za privredne registre	11	1.71	0	0.00	11	100.00	0	0.00

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	10	1.56	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	10	1.56	0	0.00	10	100.00	0	0.00
MSP - Ministarstvo spoljnih poslova	10	1.56	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Grad Beograd	8	1.25	2	25.00	6	75.00	0	0.00
RFZO	6	0.93	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	5	0.78	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Republički fond PIO	5	0.78	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nacionalna služba za zapošljavanje	4	0.62	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Uprava za trezor	4	0.62	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Agencija za privatizaciju	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo omladine i sporta	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kabinet premijera RS	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo rudarstva i energetike	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kabinet predsednika RS	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Uprava carina	3	0.47	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	44	6.85	0	0.00	41	93.18	3	6.82
total	642	100.00	3	0.47	625	97.35	14	2.18

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: vojska i policija

Vojska i policija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vojska Srbije	60	56.60	6	10.00	53	88.33	1	1.67
BIA	20	18.87	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Poličijski sindikat Srbije	6	5.66	0	0.00	5	83.33	1	16.67
VBA	3	2.83	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	17	16.04	1	5.88	16	94.12	0	0.00
total	106	100.00	7	6.60	97	91.51	2	1.89

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: pozicija

Pozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	159	68.24	1	0.63	148	93.08	10	6.29
SPS	44	18.88	0	0.00	42	95.45	2	4.55
SDPS	8	3.43	0	0.00	8	100.00	0	0.00
SPO	5	2.15	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	5	2.15	0	0.00	4	80.00	1	20.00
PUPS	4	1.72	0	0.00	4	100.00	0	0.00
SNP	4	1.72	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	3	1.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	1	0.43	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	233	100.00	1	0.43	219	93.99	13	5.58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: opozicija

Opozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Savez za Srbiju	85	17.10	1	1.18	76	89.41	8	9.41
DS	74	14.89	0	0.00	71	95.95	3	4.05
Dveri	46	9.26	0	0.00	44	95.65	2	4.35
Narodna stranka	41	8.25	0	0.00	40	97.56	1	2.44
DSS	40	8.05	0	0.00	38	95.00	2	5.00
SRS	36	7.24	0	0.00	34	94.44	2	5.56
PSG	33	6.64	1	3.03	32	96.97	0	0.00
SDS	18	3.62	0	0.00	18	100.00	0	0.00
LDP	17	3.42	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Dosta je bilo	17	3.42	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Levica Srbije	12	2.41	0	0.00	12	100.00	0	0.00
LSV	11	2.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Nova stranka	11	2.21	0	0.00	11	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	7	1.41	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Pokret za preokret	7	1.41	0	0.00	6	85.71	1	14.29
SPAS	6	1.21	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Inicijativa Ne davimo Beograd	5	1.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Građanski blok 381	5	1.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nova Srbija	5	1.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	21	4.23	0	0.00	21	100.00	0	0.00
total	497	100.00	2	0.40	475	95.57	20	4.02

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicu govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima (svega 29.28% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 76.03% slučajeva) nego oni kolektivni (23.96%) (videti **tabelu 47** i **tabele 63–75**). Sa druge strane, u ovom tromesečju primetan je značajan porast broja aktera sa Kosova – 826 pojavljivanja (naspram 543 u drugom kvartalu) (**tabela 62**).

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera:
Kosovo

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Hašim Tači	177	21.43	0	0.00	143	80.79	34	19.21
Ramuš Haradinaj	106	12.83	0	0.00	82	77.36	24	22.64
KFOR	62	7.51	0	0.00	53	85.48	9	14.52
Bedžet Pacoli	49	5.93	0	0.00	43	87.76	6	12.24
Kadri Veselji	46	5.57	0	0.00	23	50.00	23	50.00
Oliver Ivanović	40	4.84	0	0.00	40	100.00	0	0.00
OVK	38	4.60	0	0.00	17	44.74	21	55.26
Srpska lista	33	4.00	0	0.00	33	100.00	0	0.00
ROSU	21	2.54	0	0.00	15	71.43	6	28.57
Fatmir Limaj	21	2.54	0	0.00	19	90.48	2	9.52
Kosovska policija	19	2.30	0	0.00	12	63.16	7	36.84
Rada Trajković	16	1.94	0	0.00	13	81.25	3	18.75
Bezbednosne snage Kosova	11	1.33	0	0.00	7	63.64	4	36.36
Goran Rakić	11	1.33	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Albin Kurti	8	0.97	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Unmik	7	0.85	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Specijalni sud za ratne zločine OVK	6	0.73	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Euleks	6	0.73	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Milan Radojičić	6	0.73	0	0.00	6	100.00	0	0.00

Dalibor Jeftić	5	0.61	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vlada Kosova	5	0.61	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Agim Čeku	3	0.36	0	0.00	3	100.00	0	0.00
“kosovske vlasti”	3	0.36	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Specijalno tužilaštvo Kosova	3	0.36	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Enver Hodžaj	3	0.36	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	121	14.65	3	2.48	112	92.56	6	4.96
total	826	100.00	3	0.36	671	81.23	152	18.40

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kolinda Grabar Kitarović	39	16.39	0	0.00	24	61.54	15	38.46
Marko Perković Tompson	34	14.29	0	0.00	14	41.18	20	58.82
Andrej Plenković	24	10.08	0	0.00	22	91.67	2	8.33
Savo Štrbac	17	7.14	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Franjo Tuđman	15	6.30	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Ante Gotovina	14	5.88	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Ante Pavelić	13	5.46	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Milorad Pupovac	7	2.94	0	0.00	7	100.00	0	0.00
“hrvatske vlasti”	5	2.10	0	0.00	0	0.00	5	100.00
Vlada Hrvatske	4	1.68	0	0.00	4	100.00	0	0.00
HDZ	3	1.26	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	63	26.47	0	0.00	54	85.71	9	14.29
total	238	100.00	0	0.00	185	77.73	53	22.27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	40	27.03	0	0.00	26	65.00	14	35.00
Duško Marković	19	12.84	0	0.00	16	84.21	3	15.79
Andrija Mandić	6	4.05	0	0.00	6	100.00	0	0.00
DPS	6	4.05	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Jelena Stanišić	4	2.70	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Demokratski front	3	2.03	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nebojša Medojević	3	2.03	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	67	45.27	0	0.00	53	79.10	14	20.90
total	148	100.00	0	0.00	113	76.35	35	23.65

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.**Tabela 65.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Dodik	82	35.34	2	2.44	80	97.56	0	0.00
Bakir Izetbegović	16	6.90	0	0.00	10	62.50	6	37.50
Mladen Ivanić	15	6.47	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Željka Cvijanović	10	4.31	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Vlada RS	9	3.88	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Naser Orić	9	3.88	0	0.00	6	66.67	3	33.33
Denis Zvizdić	7	3.02	0	0.00	6	85.71	1	14.29
SNSD	6	2.59	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dragan Mektić	6	2.59	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Igor Crnadak	5	2.16	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Alija Izetbegović	4	1.72	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Obaveštajno-bezbednosna agencija BiH	4	1.72	0	0.00	1	25.00	3	75.00
SDS	4	1.72	0	0.00	3	75.00	1	25.00
MUP Republike Srpske	3	1.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
SDA	3	1.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predsedništvo BiH	3	1.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	46	19.83	0	0.00	42	91.30	4	8.70
total	232	100.00	2	0.86	211	90.95	19	8.19

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.**Tabela 66.** – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**

Makedonija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Zaev	14	45.16	0	0.00	13	92.86	1	7.14
VMRO-DPMNE	3	9.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
SDSM	2	6.45	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Đorđe Ivanov	2	6.45	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	10	32.26	0	0.00	9	90.00	1	10.00
total	31	100.00	0	0.00	29	93.55	2	6.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.**Tabela 67.** – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Emanuel Makron	40	10.28	0	0.00	40	100.00	0	0.00
Si Činping	31	7.97	1	3.23	30	96.77	0	0.00
Redžep Tajip Erdogan	24	6.17	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Edi Rama	15	3.86	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Sebastijan Kurc	15	3.86	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Aleksis Cipras	13	3.34	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Viktor Orban	13	3.34	1	7.69	12	92.31	0	0.00
Li Kečang	11	2.83	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Tereza Mej	9	2.31	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Bojko Borisov	7	1.80	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Li Mačang	7	1.80	1	14.29	6	85.71	0	0.00
Bašar al Asad	7	1.80	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Petro Porošenko	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Denis Kif	4	1.03	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Fetulah Gulen	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
"kineske vlasti"	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Kim Džong Un	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Toni Bler	4	1.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Benjamin Netanjahu	3	0.77	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mevlüt Čavušoglu	3	0.77	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	167	42.93	0	0.00	162	97.01	5	2.99
total	389	100.00	3	0.77	378	97.17	8	2.06

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera izvan regiona: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	78	72.22	0	0.00	77	98.72	1	1.28
Gerhard Šreder	5	4.63	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Hajko Mas	2	1.85	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	23	21.30	0	0.00	23	100.00	0	0.00
total	108	100.00	0	0.00	107	99.07	1	0.93

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	145	46.18	2	1.38	142	97.93	1	0.69
Sergej Lavrov	30	9.55	1	3.33	29	96.67	0	0.00
Aleksandar Čepurin	25	7.96	1	4.00	24	96.00	0	0.00
Marija Zaharova	20	6.37	1	5.00	19	95.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	11	3.50	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dmitrij Peskov	9	2.87	0	0.00	9	100.00	0	0.00
“ruske vlasti”	7	2.23	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Sergej Šojgu	5	1.59	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Sergej Skripal	4	1.27	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rusko-srpski humanitarni centar u Nišu	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dmitrij Rogozin	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	49	15.61	1	2.04	46	93.88	2	4.08
total	314	100.00	6	1.91	305	97.13	3	0.96

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera izvan regiona: **SAD**

SAD	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Donald Tramp ¹	166	32.11	3	1.81	158	95.18	5	3.01
Bil Klinton	24	4.64	0	0.00	19	79.17	5	20.83
Kajl Skat	23	4.45	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Džon Bolton	20	3.87	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Barak Obama	12	2.32	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Majk Pompeo	11	2.13	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Stejt dipartment	11	2.13	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Greg Delavi	11	2.13	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Džordž Buš	11	2.13	0	0.00	11	100.00	0	0.00
CIA	11	2.13	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Hilari Klinton	10	1.93	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Medlin Olbrajt	10	1.93	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Džejms Matis	9	1.74	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Ves Mičel	8	1.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Američka adminis-tracija	8	1.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Kongres SAD	6	1.16	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Majkl Pens	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ambasada SAD	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Džordž Soros	5	0.97	0	0.00	3	60.00	2	40.00
“američke vlasti”	5	0.97	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Ambasada SAD u Prištini	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pentagon	5	0.97	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Melanija Tramp	4	0.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Njujork tajms	4	0.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Demokratska stranka SAD	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
USAID	3	0.58	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Džared Kušner	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Džon Mekejn	3	0.58	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	116	22.44	0	0.00	112	96.55	4	3.45
total	517	100.00	3	0.58	488	94.39	26	5.03

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih političkih aktera: predstavnici EU institucija i EU institucije

EU	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
EU	152	41.64	2	1.32	141	92.76	9	5.92
Federika Mogerini	46	12.60	0	0.00	46	100.00	0	0.00
Johanes Han	36	9.86	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Evropska komisija	31	8.49	1	3.23	29	93.55	1	3.23
Maja Kocijančić	20	5.48	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Žan Klod Junker	17	4.66	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Evropski parlament	15	4.11	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Evropski savet	5	1.37	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Sem Fabrici	4	1.10	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Evropska investiciona banka	4	1.10	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dejvid Mekalister	3	0.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Donald Tusk	3	0.82	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	29	7.95	0	0.00	28	96.55	1	3.45
total	365	100.00	3	0.82	351	96.16	11	3.01

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih političkih aktera: predstavnici međunarodnih pravosudnih institucija, organizacija za zaštitu ljudskih prava i Saveta Evrope

Ljudska prava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
OEBS	7	26.92	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Evropski sud za ljudska prava	6	23.08	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Savet Evrope	5	19.23	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	8	30.77	0	0.00	7	87.50	1	12.50
total	26	100.00	0	0.00	25	96.15	1	3.85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih političkih aktera: predstavnici UN institucija i UN institucije

UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ujedinjene nacije	62	55.36	0	0.00	62	100.00	0	0.00
SB UN	27	24.11	0	0.00	27	100.00	0	0.00
Antonio Guteres	9	8.04	0	0.00	9	100.00	0	0.00
UNESCO	4	3.57	0	0.00	4	100.00	0	0.00
UNHCR	1	0.89	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	9	8.04	0	0.00	9	100.00	0	0.00
total	112	100.00	0	0.00	112	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera: NATO

NATO	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
NATO	130	88.44	0	0.00	117	90.00	13	10.00
Jens Stoltenberg	8	5.44	0	0.00	8	100.00	0	0.00
ostali	9	6.12	0	0.00	9	100.00	0	0.00
total	147	100.00	0	0.00	134	91.16	13	8.84

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	18	20.93	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Ratko Mladić	17	19.77	2	11.76	15	88.24	0	0.00
Radovan Karadžić	10	11.63	1	10.00	9	90.00	0	0.00
Neboša Pavković	3	3.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Veselin Šljivančanin	3	3.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Teodor Meron	3	3.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	32	37.21	1	3.13	31	96.88	0	0.00
total	86	100.00	4	4.65	81	94.19	1	1.16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. U trećem kvartalu, inostrani politički akteri čine 40.55% svih političkih aktera, u odnosu na 59.44% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera.

Privredni akteri u trećem kvartalu 2018. čine 8.38% ukupnog uzorka aktera, što, u odnosu na prethodno tromesečje, predstavlja povećanje od oko 1.5% ili, izraženo u apsolutnim brojevima, 270 pojavljivanja (videti **tabelu 47** i **tabele 76–78**).

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Šolak	12	5.00	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Miroslav Mišković	12	5.00	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Cvetan Vasilev	8	3.33	0	0.00	0	0.00	8	100.00
Nebojša Atanacković	8	3.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zoran Babić	7	2.92	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Miodrag Kostić	6	2.50	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Bajatović	5	2.08	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Beko	5	2.08	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dmitar Đurović	4	1.67	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Stanko Subotić Cane	4	1.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Drobnjak	4	1.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Blagoje Spaskovski	3	1.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandar Seničić	3	1.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	159	66.25	1	0.63	145	91.19	13	8.18
total	240	100.00	1	0.42	215	89.58	24	10.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
RTB Bor	44	6.17	0	0.00	44	100.00	0	0.00
Elektroprivreda Srbije	24	3.37	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Železara Smederevo	17	2.38	1	5.88	16	94.12	0	0.00
Koridori Srbije	15	2.10	0	0.00	15	100.00	0	0.00
PKB	14	1.96	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	14	1.96	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Fijat	13	1.82	1	7.69	12	92.31	0	0.00
Al Dahra	11	1.54	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Srbijagas	9	1.26	0	0.00	9	100.00	0	0.00
NIS	9	1.26	0	0.00	2	22.22	7	77.78
Saobraćajni institut CIP	9	1.26	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Er Srbija	9	1.26	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Azotara Pančevo	8	1.12	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Hestil	8	1.12	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Privredna komora Srbije	7	0.98	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	7	0.98	0	0.00	7	100.00	0	0.00
MK grupa	6	0.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Skijališta Srbije	6	0.84	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Agrokor	6	0.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Komerčijalna banka	6	0.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Putevi Srbije	5	0.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Hemofarm	5	0.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Petrohemija	5	0.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
SBB	5	0.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Beograd na vodi	5	0.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Resavica	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
MSK Kikinda	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Viktorija grupa	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Azvirit	4	0.56	0	0.00	2	50.00	2	50.00

Gasprom njeft	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Telenor	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Eksim banka	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Galenika	4	0.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Rio Tinto	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Unikredit banka	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Delta holding	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Šandong kompanija	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Poštanska štedionica	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Huavej	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Etihad	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Železnice Srbije	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Udruženje banaka Srbije	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
JKP Vodovod	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Lidl	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
CRBC	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
NALED	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zberbanka	3	0.42	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	372	52.17	3	0.81	358	96.24	11	2.96
total	713	100.00	5	0.70	685	96.07	23	3.23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera iz međunarodnih finansijskih institucija

MMF/Svetska banka	broj		pozitivan		neutralan		negativan	
MMF	29	48.33	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Svetska banka	18	30.00	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Sebastijan Sosa	4	6.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Kristin Lagard	3	5.00	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	6	10.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
total	60	100.00	0	0.00	60	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na socijalne i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 79**), (b) analitičare⁸ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 80 i 81**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija⁹ (**tabele 82 i 83**), (d) aktere iz medija (**tabela 84**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabela 85**), (f) advokate i protagoniste različitih sudskih postupaka (**tabele 86 i 87**), i (h) protagonisti medijskih i sportskih afera (**tabela 88 i 89**) i (i) aktere iz prošlosti (**tabela 90**).

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Agencija za borbu protiv korupcije	22	30.99	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Rodoljub Šabić	10	14.08	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Fiskalni savet	8	11.27	0	0.00	8	100.00	0	0.00
REM	6	8.45	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Socijalno-ekonomski savet	4	5.63	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Savet za borbu protiv korupcije	3	4.23	1	33.33	2	66.67	0	0.00
ostali	18	25.35	0	0.00	18	100.00	0	0.00
total	71	100.00	1	1.41	68	95.77	2	2.82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 80 i 81**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 99.3% tekstova. Tokom čitavog trećeg kvartala 2018. godine, analizirane dnevne novine su u značajnoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno 568¹⁰ puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (183 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 80**.

⁸ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 101 – 107** u Apendiksu.

⁹ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 108 – 114** u Apendiksu.

¹⁰ Ovo je značajan porast u odnosu na prethodni kvartal kada su analitičari na naslovnicama analiziranih dnevnih novina bili prisutni u 390 napisu.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
Informer	183	32.22
Danas	105	18.49
Kurir	73	12.85
Blic	62	10.92
Politika	54	9.51
Alo!	46	8.10
Večernje novosti	45	7.92
total	568	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Anđelković	41	7.22	0	0.00	40	97.56	1	2.44
Nebojša Krstić	17	2.99	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	16	2.82	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	16	2.82	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	12	2.11	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Boban Stojanović	12	2.11	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Dževad Galijašević	12	2.11	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Branko Radun	12	2.11	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	11	1.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	11	1.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	11	1.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	11	1.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	11	1.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	10	1.76	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	10	1.76	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Mahmud Bušatlija	10	1.76	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Draško Đenović	10	1.76	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	8	1.41	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Marko Nicović	8	1.41	0	0.00	8	100.00	0	0.00

Zoran Milivojević	8	1.41	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	8	1.41	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	7	1.23	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	7	1.23	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Proroković	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Saša Borojević	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Božidar Delić	6	1.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Gajić	5	0.88	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Ratko Božović	4	0.70	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Goati	4	0.70	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zlatko Nikolić	4	0.70	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Prostran	4	0.70	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Rodić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Borivoje Borović	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Dobrašinović	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Boško Jakšić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Stojiljković	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Toma Fila	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan Đukanović	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Matić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Vuletić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Srđan Cvetković	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Bojan Dimitrijević	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandra Joksimović	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	181	31.87	0	0.00	180	99.45	1	0.55
total	568	100.00	0	0.00	564	99.30	4	0.70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
Večernje novosti	120	27.97
Politika	94	21.91
Alo!	63	14.69
Danas	56	13.05
Kurir	33	7.69
Informer	32	7.46
Blic	31	7.23
total	429	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**

Religija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SPC	90	20.98	0	0.00	87	96.67	3	3.33
Patrijarh Irinej	58	13.52	0	0.00	58	100.00	0	0.00
Sava Janjić	41	9.56	0	0.00	32	78.05	9	21.95
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	31	7.23	0	0.00	29	93.55	2	6.45
Teodosije, vladika	21	4.90	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Atanasije, episkop mileševski	19	4.43	0	0.00	14	73.68	5	26.32
Filaret, vladika	13	3.03	0	0.00	9	69.23	4	30.77
Ruska pravoslavna crkva	11	2.56	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	8	1.86	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Mitropolija crnogorsko-primorska	8	1.86	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vartolomej, carigradski patrijarh	6	1.40	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Papa Franja	6	1.40	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Patrijarh Pavle	6	1.40	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	5	1.17	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Crnogorska pravoslavna crkva	5	1.17	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Makedonska pravoslavna crkva	5	1.17	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Alojzije Stepinac	4	0.93	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Lavrentije, episkop šabački	3	0.70	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Miraš Dedeić	3	0.70	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Rimokatolička crkva	3	0.70	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	83	19.35	0	0.00	76	91.57	7	8.43
total	429	100.00	0	0.00	394	91.84	35	8.16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**¹¹

Mediji	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Željko Mitrović	18	10.40	0	0.00	17	94.44	1	5.56
TV Pink	13	7.51	0	0.00	13	100.00	0	0.00
RTS	10	5.78	0	0.00	9	90.00	1	10.00
TV N1	9	5.20	0	0.00	6	66.67	3	33.33
NUNS	8	4.62	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Informer	7	4.05	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Dragan Bujošević	6	3.47	0	0.00	6	100.00	0	0.00
UNS	5	2.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
NDNV	5	2.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dragan J. Vučićević	4	2.31	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Zoran Kesić	4	2.31	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Večernje novosti	3	1.73	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kurir	3	1.73	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Danas	3	1.73	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Politika	3	1.73	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	72	41.62	0	0.00	71	98.61	1	1.39
total	173	100.00	1	0.58	161	93.06	11	6.36

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u tabelama 85–87 kao predstavnici pravosudnih organa (197), advokati (162) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskih/istražnih postupaka (137).

¹¹ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medijske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Viši sud u Beogradu	36	18.27	0	0.00	36	100.00	0	0.00
Apelacioni sud u Beogradu	32	16.24	0	0.00	32	100.00	0	0.00
Više javno tužilaštvo u Beogradu	19	9.64	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	9	4.57	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Druge osnovne javne tužilaštve u Beogradu	5	2.54	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Privredni sud u Beogradu	4	2.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Visoki savet sudstva	4	2.03	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Specijalni sud u Beogradu	3	1.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Društvo sudija	3	1.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vrhovni kasacioni sud	3	1.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	79	40.10	0	0.00	74	93.67	5	6.33
total	197	100.00	0	0.00	192	97.46	5	2.54

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**¹²

Advokati	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragoslav Miša Ognjanović	24	14.81	0	0.00	24	100.00	0	0.00
Advokatska komora Srbije	11	6.79	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Zora Dobričanin Nikodinović	9	5.56	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Zdenko Tomanović	4	2.47	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Petronijević	3	1.85	0	0.00	3	100.00	0	0.00

12 Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

Predrag Savić	3	1.85	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	108	66.67	0	0.00	108	100.00	0	0.00
total	162	100.00	0	0.00	162	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraživača**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Luka Bojović	22	16.06	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Nikola Bojović	8	5.84	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Slobodan Šaranović	7	5.11	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Darko Šarić	7	5.11	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zvezdan Jovanović	5	3.65	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milorad Ulemek Legija	4	2.92	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branislav Šaranović	3	2.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Željko Ražnatović Arkan	3	2.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	78	56.93	0	0.00	73	93.59	5	6.41
total	137	100.00	0	0.00	132	96.35	5	3.65

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

U tabeli 88 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović, kao i članovi njene porodice, poznanici i prijatelji. Ovi akteri su na naslovnim stranama u trećem kvartalu 2018. godine bili prisutni u 226 pojavljivanja. Važno je napomenuti da ovaj slučaj, iako nema značajnih pomaka u njegovom razrešenju, opstaje na naslovnicama od aprila 2016. godine, kada se ubistvo i dogodilo.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **"Ubistvo Jelene Marjanović"**

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Marjanović	57	25.22	0	0.00	44	77.19	13	22.81
Jelena Marjanović	56	24.78	0	0.00	56	100.00	0	0.00
Jana Marjanović	38	16.81	0	0.00	38	100.00	0	0.00
Vladimir Marjanović	13	5.75	0	0.00	12	92.31	1	7.69

Teodora Krsmanović	12	5.31	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Nenad Šipka	11	4.87	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Uroš Marjanović	11	4.87	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Miloš Marjanović	8	3.54	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zorica Marjanović	8	3.54	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Milica Marjanović	6	2.65	0	0.00	6	100.00	0	0.00
ostali	6	2.65	0	0.00	6	100.00	0	0.00
total	226	100.00	0	0.00	211	93.36	15	6.64

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera protagonisti **sportskih** afera

Sport	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
FK Crvena zvezda	11	23.40	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Zvezdan Terzić	6	12.77	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nebojša Čović	4	8.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
FK Partizan	4	8.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	22	46.81	0	0.00	20	90.91	2	9.09
total	47	100.00	0	0.00	45	95.74	2	4.26

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 90. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz **prošlosti**

Prošlost	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Josip Broz Tito	20	41.67	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Dragoljub Mihailović	8	16.67	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Milan Nedić	4	8.33	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivo Andrić	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	13	27.08	0	0.00	13	100.00	0	0.00
total	48	100.00	0	0.00	48	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 386 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 17.17% napisa, što predstavlja umanjenje za nešto više od 2% u odnosu protekli kvartal (19.46%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."¹³

Novinska forma koja sadrži najveći broj i učešće informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1721 teksta napisanog u ovoj formi, 349 ili 20.28% sadrži anonimne izvore (**tabela 91**).

Tabela 91. – Učešće "neimenovanih izvora" u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1721	349	20.28%
vest	40	7	17.50%
članak	151	26	17.22%
reportaža	32	1	3.13%
komentar	104	3	2.88%
drugo	28	0	0.00%
intervju	172	0	0.00%
total	2248	386	17.17%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Najveći broj, kao i učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, beleži se u *Blicu* (30.47% ili 71 tekst). Slede *Informer* (28.5% - 61), *Alo!* (22.97% – 51), *Kurir* (22.83% – 50), *Danas* (14.38% – 64), *Večernje novosti* (9.95% – 40) i *Politika* (9.55% – 49) i (**tabela 92**).

13 M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 92. – Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Blic	233	71	30.47%
Informer	214	61	28.50%
Alo!	222	51	22.97%
Kurir	219	50	22.83%
Danas	445	64	14.38%
Večernje novosti	402	40	9.95%
Politika	513	49	9.55%
total	2248	386	17.17%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (75) zabeležen je kada je tema teksta bila u vezi sa *Kosovom*, međutim najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi ponovo je uočeno kada su u pitanju napisi koji govore o *ubistvu pevačice Jelene Marjanović*. Od 58 tekstova u kojima je fokus bio na ovoj temi, 51.72% sadrži anonimne izvore (više informacija u **tabeli 93**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 115 – 121**.

Tabela 93. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka¹⁴

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	349	75	21.49%
politički život u Srbiji	274	46	16.79%
privreda	190	39	20.53%
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	58	30	51.72%
regionalna saradnja/odnosi u regionu	164	16	9.76%
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	66	14	21.21%
socijalna pitanja/socijalna politika	67	11	16.42%
međunarodni odnosi	87	10	11.49%
SAD/odnos prema SAD	61	9	14.75%
aktivnosti predsednika Srbije	78	8	10.26%

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

14 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Zaključak

Teme kojima su se bavili štampani mediji na svojim naslovnim stranama tokom trećeg kvartala 2018. godine u izvesnoj meri odstupaju od uobičajene matrice. Pad interesovanja za unutarpoličke teme – delovanje pozicije, opozicije, njihove međusobne odnose i povećanje interesovanja za odnose Beograda i Prištine i generalno, teme u vezi sa situaciom na Kosovu, blagi porast interesovanja za privredne teme... samo su neke od koordinata ove nove zakrivljene matrice, unutar koje, po prvi put od nastanka projekta *Kvartalnog medijametra*, beležimo da *politički život u Srbiji* nije najzastupljenija tema.

Apendiks

Tabela 94. – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	222
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	236
Ostalo	6495
Total	6953

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 95. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	233
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	267
Ostalo	7218
Total	7718

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 96. – Uzorak *Danas*

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	445
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	70
Ostalo	6804
Total	7319

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 97. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	214
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	239
Ostalo	5735
Total	6188

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 98. – Uzorak *Kurir*

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	219
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	303
Ostalo	7670
Total	8192

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 99. – Uzorak *Politika*

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	513
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	233
Ostalo	8249
Total	8995

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 100. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	402
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	183
Ostalo	9543
Total	10128

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 101. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	7	15.22
Nebojša Krstić	4	8.70
Draško Đenović	4	8.70
Dževad Galijašević	4	8.70
Vlade Radulović	3	6.52
ostali	24	52.17
total	46	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 102. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
Bojan Klačar	7	11.29
Boban Stojanović	4	6.45
Vladimir Pejić	3	4.84
Dragomir Anđelković	3	4.84
Dušan Janjić	3	4.84
ostali	42	67.74
total	62	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 103. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
Mahmud Bušatlija	9	8.57
Ljubodrag Savić	9	8.57
Nebojša Krstić	7	6.67
Milan Kovačević	7	6.67
Dragomir Anđelković	6	5.71
Boban Stojanović	5	4.76
Nemanja Nenadić	5	4.76
Milojko Arsić	5	4.76

Ivan Nikolić	3	2.86
Milan Prostran	3	2.86
Vladimir Gajić	3	2.86
ostali	43	40.95
total	105	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 104. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
Ljuban Karan	10	5.46
Dejan Vuk Stanković	8	4.37
Saša Borojević	6	3.28
Dušan Janjić	6	3.28
Božidar Delić	6	3.28
Dževad Galijašević	5	2.73
Živadin Jovanović	5	2.73
Ljubomir Madžar	5	2.73
Orhan Dragaš	5	2.73
Zoran Dragišić	4	2.19
Dragomir Anđelković	4	2.19
Marko Nicović	4	2.19
Zoran Milivojević	3	1.64
Vladislav Jovanović	3	1.64
Branko Radun	3	1.64
Božidar Spasić	3	1.64
Marko Matić	3	1.64
ostali	100	54.64
total	183	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 105. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	7	9.59
Branko Radun	5	6.85
Aleksandar Radić	5	6.85
Božidar Spasić	5	6.85
Dušan Janjić	4	5.48
Orhan Dragaš	4	5.48
Marko Nicović	3	4.11
Nebojša Krstić	3	4.11
Dževad Galijašević	3	4.11
Vlade Radulović	3	4.11
ostali	31	42.47
total	73	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 106. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
Ljubodrag Savić	5	9.26
Dragomir Anđelković	5	9.26
Dušan Proroković	2	3.70
Zoran Milivojević	2	3.70
Ivan Nikolić	2	3.70
Ljubomir Madžar	2	3.70
ostali	36	66.67
total	54	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 107. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcama: *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
Dragomir Anđelković	9	20.00
Vladislav Jovanović	3	6.67
Dragan Đukanović	3	6.67
ostali	30	66.67
total	45	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 108. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcama: *Alo!*

Alo!	broj	%
SPC	14	22.22
Atanasije, episkop mileševski	13	20.63
Filaret, vladika	8	12.70
Patrijarh Irinej	5	7.94
Sava Janjić	5	7.94
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	5	7.94
ostali	13	20.63
total	63	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 109. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcama: *Blic*

Blic	broj	%
Patrijarh Irinej	9	29.03
SPC	8	25.81
ostali	14	45.16
total	31	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 110. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcama: *Danas*

Danas	broj	%
Sava Janjić	14	25.00
SPC	12	21.43
Teodosije, vladika	7	12.50
Patrijarh Irinej	7	12.50
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	6	10.71
ostali	10	17.86
total	56	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcama: *Informer*

Informer	broj	%
Sava Janjić	14	43.75
SPC	7	21.88
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-pri-morski	4	12.50
Patrijarh Irinej	4	12.50
Teodosije, vladika	3	9.38
total	32	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcama: *Kurir*

Kurir	broj	%
SPC	7	21.21
Patrijarh Irinej	6	18.18
ostali	20	60.61
total	33	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 113. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: *Politika*

Politika	broj	%
SPC	21	22.34
Patrijarh Irinej	12	12.77
Mitropolija crnogorsko-primorska	7	7.45
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-pri-morski	6	6.38
Ruska pravoslavna crkva	4	4.26
Teodosije, vladika	3	3.19
Irinej, vladika bački	3	3.19
ostali	38	40.43
total	94	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj	%
SPC	21	17.50
Patrijarh Irinej	15	12.50
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-pri-morski	8	6.67
Ruska pravoslavna crkva	6	5.00
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	6	5.00
Sava Janjić	5	4.17
Vartolomej, carigradski patrijarh	4	3.33
Atanasije, episkop mileševski	3	2.50
Filaret, vladika	3	2.50
Alojzije Stepinac	3	2.50
ostali	46	38.33
total	120	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 115. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Alo!*

Tema/Alo!	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	11	26.83	41
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	8	53.33	15
pitanja vere, crkva, religija	6	46.15	13
privreda	5	29.41	17
regionalna saradnja/odnosi u regionu	4	18.18	22
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	4	10.26	39
kriminal	4	66.67	6

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 116. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Blic*

Tema/Blic	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	19	36.54	52
privreda	14	56.00	25
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	6	54.55	11
politički život u Srbiji	6	13.64	44
kriminal	4	44.44	9
obrazovanje	4	50.00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 117. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Danas*

Tema/Danas	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	18	38.30	47
politički život u Srbiji	17	15.04	113
privreda	5	8.93	56
Beograd na vodi	3	33.33	9
lokalna samouprava	3	18.75	16

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 118. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Informer*

Tema/ <i>Informer</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	10	71.43	14
regionalna saradnja/odnosi u regionu	10	29.41	34
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	9	16.98	53
kriminal	4	100.00	4
privreda	4	50.00	8
međunarodni odnosi	4	57.14	7
politički život u Srbiji	4	16.67	24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 119. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	10	22.73	44
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	6	46.15	13
kriminal	5	100.00	5
korupcija	4	80.00	5
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	4	44.44	9
policija	4	66.67	6

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 120. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Politika*

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	8	16.00	50
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	6	30.00	20
privreda	6	10.71	56
infrastruktura	5	23.81	21
socijalna pitanja/socijalna politika	4	18.18	22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

Tabela 121. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: *Večernje novosti*

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	7	10.94	64
pitanja vere, crkva, religija	4	30.77	13
privreda	4	15.38	26
politički život u Srbiji	3	27.27	11
kriminal	3	50.00	6
policija	3	50.00	6

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2018.

(Footnotes)

1 Predsednik SAD Donald Tramp, u trećem tromesečju 2018, najzastupljeniji je inostrani politički lider na naslovnicama 7 novina iz uzorka. Takođe, predstavnici SAD su najprisutniji inostrani akteri.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Srbija u vrtlogu bespošteneh medijsko-političkih borbi

„Rovovski rat“ srpskih štampanih medija nastavljen je jednakom intenzitetom i obimom kao i u prethodnim periodima. Iako su izborne kampanje najčešće popriše žestokih političkih sporenja i radikalnih osporavanja bilo političkih aktera, političkih koncepcija i političkih odluka, može se reći da je aktuelna snaga osporavanja protivničkih stavova, prakse i vrednosno-političkih orientacija i dalje ekvivalentna, ako ne i veća od one koja može videti tokom političkih kampanja. Intenzivna polemika, različite retoričke takte koje se u njoj koriste, kao i kategorički ton u iznošenju stavova bitno određuju pristup i stil pisanja u srpskim nedeljniciima i uredničkim kolumnama.

Slike političkih aktera, interpretacija političkih, ekonomskih i drugih procesa i odluka, dominantno su negativni, tačnije takvi su da naglašavaju loše strane postupaka političkih aktera. Gotovo po nekom nepisanom pravilu, u tekstovima se kontinuirano poentira na negativnu motivaciju, razradu i ishode političkih odluka i procesa. Stvarnost prikazana iz ugla nedeljne štampe kao radnu pretpostavku ima politički i vrednosni nihilizam u odnosu na aktuelnu vlast, a sveopštu društveno-istorijsku i političko-ekonomsku dekadenciju kao rezultat upornog i neumornog novinarskog rada.

Iako navedena ocena rada kritičkih medija nije ništa originalno, treba naglasiti da kritički dikurs posebno potencira dva izrazito negativna i politički provokativna momenta – ludilo i fašizam. Vlast i uopšte celokupno društveno stanje identificuje sa ludilom, nenormalnošću, odstupanjem od zdravog razuma, negacijom bilo kakvog smisla. S druge strane, politički poredak se brzo, iako i jednostavno označava kao fašistički. Iracionalnost stvarnosti zajedno sa radikalno politički i moralno problematičnim i istorijskim opasnim tipom političkog poretku svodi kritički diskurs na kontinuirano proizvođenje i reprodukciju propagandnih narativa. Tragovi političko-propagandnih narativa prisutni su kako na pisanom tako i na vizuelnom nivou. Sugestivna fotografija i njen „potpis“ u vidu naslovne strane nekog nedeljnog lista, ili pak naslovna strana sa likom političkog lidera opozicije ili angažovanog intelektualca čini okosnicu identiteta nedeljnih novina. Tekstovi povezani sa naslovnom stranom predstavljaju razradu njene poruke sa jasnim ciljem da je obrazlože, opravdaju i, po potrebi, preporuče kao osnovu za formiranje političkog mišljenja i delanja.

U centru kritičkih narativa je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem, aktuelnim predsednikom Srbije, kome se iznova i trajno dodeljuju negativni epiteti, bez obzira na postupak koji je učinio ili projekat koji je započeo. Moralna presuda i politička osuda prvog čoveka srpske politike figurira kao dokaz novinarske vrline i predstavlja svojevrsni moralno-politički imperativ prvog reda. Kako bi novinar dobio epitet profesionalca, uvek i svuda mora tražiti, pokazati ili pak izmisli neki nedostatak Vučićeve vladavine.

U svom pisanju novinar može biti eklektičan. Naime, novinar ili novinarka, pa čak i redakcija ne moraju

dosledno biti liberalni, levičarski ili konzervativni. Ideološki profil teksta ili orientacija novina podložni su modifikaciji u zavisnosti od potrebe političkog trenutka. Jedino što je važno je stalno i neumorno dovodići u pitanje svaki potez predsednika Srbije ili nekog od njegovih najbližih saradnika. Tendencija „medijskog presinga po svakom pitanju“ primetna je i u pisanju o drugom akteru političkog života – opoziciji – duduše u znatno manjem obimu i isključivo u negativnoj formi u provladinim dnevnim listovima.

Sadržinski posmatrano, tekstovi koji kritički preispituju opoziciju, njene kadrove, odluke i koncepciju imaju izrazito negativan naboј. Oni su prožeti moralizmom, patriotskim sumnjičenjem, i nameću zaključak o političkoj, moralnoj i svakoj drugoj vrsti nedozrelosti opozicije za složeni i rizični posao vođenja države i sprovođenja reformi u društvu.

Opšti zaključak o srpskim nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama je nepromenjen. Slike političkih aktera su fiksirane i izrazito negativne. Osporavanje političkog konkurenta ili konkurenčije važnije je od afirmacije vlastitog stanovišta, dok je za novinara vrhunski domet pronaći i potencirati nelogičnost odluke, manjkavost nekog rešenja, relativizovati pozitivnu statistiku i naposletku, igrati na kartu angažovanog pisanja koje bi trebalo da politički podstakne nezadovoljne vlašću, ili pak da učvrsti uverenje o moralnoj, političkoj ili svakoj drugoj nepodobnosti opozicije.

Mimo opšteg zaključka o pristupu, argumentaciji, retorici i zaključcima novinarskih tekstova i intervjuja, analiza je konstatovala i potvrdila već neke jasno primetne konture rada štampanih medija. U sferi štampanog novinarstva, pre svega među nedeljnicima, „zabranjenih“ i „nedodirljivih“ tema i stanovišta nije bilo. Pisalo se o svim značajnijim temama, na mnoštvo različitih, neretko, oštro sukobljenih načina i dijametralno suprotnih, polaznih tačaka. Ishod ovakve forme i sadržine novinarskog pisanja je živo prisustvo mnoštva različitih gledišta o identičnoj temi, bez obzira na to da li ona neposredno referiše na aktere, događaje ili na političke, ekonomske i šire društvene događaje.

Faktičko prisustvo političkog, vrednosnog i spisateljskog pluralizma svedočanstvo je postojanja slobode mišljenja i govora, odnosno slobode izražavanja, u ovom specifičnom, profesionalno i šire društveno-politički relevantnom obliku novinarstva. Naime, moguće je objaviti, nacrtati šta god je autoru po volji i tako poslati raznorodne vrste poruka. Uz to, zastupljene su razne političke orientacije, raspona od radikalne desnice do levice. Rečju, u relevantnim, analiziranim nedeljniciima, nije prisutna ni cenzura ni autocenzura. Ova okolnost je važna, pre svega iz dva razloga koji, striktno gledano, nisu iz sfere politike.

Prvo, u Srbiji je u javnom polju moguće legitimisati bilo kakvo tvrđenje ili interpretativni model koji se odnosi na događaje, aktere i društveno-istorijske procese. Drugo, u domenu štampanih medija, ne postoji bilo kakva cenzura ili medijska diktatura koju sprovodi vlast ili bilo koji drugi centar moći. Treće, značaj i uticaj tekstova mnogo je veći nego što su tiraži dnevnih, odnosno nedeljnih novina. Štaviše, opšte mesto je da se tekstovi, intervjuji i uredničke kolumnе plasiraju putem društvenih mreža. Stoga, interpretativni kodovi imaju tendenciju i moć stalnog širenja na internetu, a neretko su, posledično, povod i značajan podsticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili intervjuje. Potrebno je naročito naglasiti dve karakteristike nedeljničke štampe.

Naime, u njenoj strukturi primetan je značajan ideo intervjuja kao novinarskog žanra. Sagovornici se biraju po političko-vrednosnom ključu koji, u gotovo apsolutnom obimu, korespondira sa orientacijom članova redakcije. Primetna je i izrazita sklonost ka ponavljanju izbora sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Neretko, reč je o ličnostima koje predstavljaju autoritete u svojim profesijama, ali i onima koji se sami predstavljaju takvima. Reč o neskrivenoj težnji da se popularnost koja je zastupljena u široj javnosti (npr. pevača i glumaca) predstavi kao svojevrsna preporuka za njihov građanski stav, koji je, gotovo po pravilu, negativno intoniran protiv vlasti. Reč je o veštrom transferu socijalne priznatosti u domen dnevne politike, tačnije propagandi koji ide „ruku pod ruku“ sa tzv. zastupničkim novinarstvom. Ovakvo modeliranje javnog prostora, javnost pretvara u poprište stalnih i nikada završenih sporova visokog intenziteta. Sadržinski gledano, najveći broj poruka iz intervjuja (po pravilu, koncepcionali povezanih sa naslovnom stranom) ponavlja već pripremljenu političko-vrednosnu matricu uređivačkog kolegijuma nedeljnika ili dnevnih novina.

Ponavljanje medijske poruke je u srži njene kontrole u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe. Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta uverenja kod njih. Fiksiranje slike o akteru ili događaju, jedno je od najčešćih sredstava u političko-propagandnom ratu. Fiksiranje slike (imidža) predstavlja postupak u kome (i pomoću koga) jedan akter ostaje „zamrznut“ u vremenu, tačnije „slikan“ u nekom ranijem političko-istorijskom trenutku, bez obzira na njegove moguće i stvarne transformacije i bitno promenjene političke, ekonomski, i šire socijalno-istorijske okolnosti.

Ova pseudo-intelektualna matrica, banalno pojednostavljivanje stvarnosti, funkcioniše po principu dodeljenih uloga. Akteri su smešteni u javni prostor po modelu „dobrih“ i „loših momaka“. Moralno i politički pozitivni atributi, pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, koji su takvi u svakom istorijsko-političkom trenutku, dok su oni negativni, neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj strani. U središtu sukoba u javno-političkom polju je manjejska podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, proizlazi da su svi nedeljnici pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštri, iz čega proističe i njihov iracionalni karakter.

Sukobljenost interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorna racionalnost u javnom polju, primerena demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo u razvrstavanju tekstualno-vizuelne sadržine. Svi mogu protiv svakog i svakog to čini iz svojih, naglašeno „svojih“ razloga, koji su nesamerljivi u odnosu na stavove i argumente druge strane. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjima, istinski je radikalni, odiše političkom defaminacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje jedne iste poruke pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure, lako se dolazi i do fiksiranja određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Neprekidno ponavljanje jedne poruke i neskrivena težnja ka fiksiranju određene slike, pokazuje da je štampa bitna kao sredstvo političke komunikacije, tačnije da je jedan od aduta u stalnom komunikacijskom ratu među akterima političkog života u Srbiji. Hermetičnost pojedine novinarske redakcije pokazuje i da mediji retko poseduju otvorenost za raspravu o temi, već da šalju osuđujuću, a često i moralno „presuđujuću“ poruku o akterima, događajima i procesima.

Zatim, a to se posebno odnosi na nedeljnike, veoma važnu ulogu ima naslovna strana, koja je neretko strukturirana poput predizbornog plakata (na primer: fotografija izabranog sagovornika uz odabir na jizrazitije/najdramatičnije/najsugestivnije poruke iz intervjuja, ili pak fotografija sa porukom koja nedvosmisleno usmerava čitaoca u pravcu poželjne i navodno jedine interpretacije). Sličnu ulogu unutar nedeljnika, kao što je na primer *NIN*, ima karikatura. Upravo dinamično jedinstvo reči i slike dodatno podvlači snažnu političko-propagandnu poruku. Treća važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisalo i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija pokazuje da su nedeljne novine veoma često samo „sufisticirani“ resurs u dnevnopolitičkoj borbi stranaka, naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja njihovih medijskih slika.

Nedeljnike možemo klasifikovati na dva relevantna načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podelefeni na one bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije, jer su svi nedeljnici delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba uvrstiti nedeljnik *Pečat*, koji krajnje otvoreno kritikuje evropsku spoljнополитичку orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku distancu prema moralnom kreditibilitetu, aksioškom opredeljenju i političkim stavovima post-petotobarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika koja je vidljiva, postoji u takozvanoj intonaciji kritike.

I dok u *Vremenu* i donekle *NIN-u* (posebno u domenu unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i „žestoka“ kritika vlasti, dote se u nedeljnicima poput *Novog magazina* i *Nedeljnika* ističe umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Oni daleko manje „optužuju“ i „etiketiraju“ ličnosti, nego što je to slučaj sa dva, po mnogima najuticajnija srpska nedeljnika: *Vremenom* i *NIN-om*.

Isto tako, nedeljnike možemo razvrstati prema njihovoj spoljнополитичkoj orientaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi magazin* i *Nedeljnik* karakteriše, u pretežnoj meri, evropska orientacija. S druge strane, nedeljnik *Pečat* više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka.

Slika vlasti – autoritarna, fašistička, ludačka, amoralna, klijentelistička, nedemokratska, bez rezultata u ekonomiji, ekstremno i naglašeno manipulativna, promoviše primitivizam i prostakluk

Prikaz najkarakterističnijih poruka koje se o vlasti difuzno šire u nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama treba započeti uvidom u širu sliku društveno-istorijske i političko-kultурне stvarnosti koja se formira u pomenutim medijima.

Opšta slika društva je negativno određena. Srpsko društvo je prikazano kao duboko i fatalno dekadentno, ono je društvo koje je gotovo u celosti lišeno prosvećenosti i napretka. Sve pojave i događaji mahom se smatraju moralno spornim, politički neprihvatljivim, a većina poruka koje dolaze iz javnog života su lažne. U tom smislu, tvori se slika da najveći broj događaja i pojava razara samu „društvenu supstancu“. Razume se, prepostavka je da je takva, u osnovi duboko dekadentna stvarnost, proizvedena zahvaljujući moralno, politički i istorijski nedorasloj političkoj eliti, na čelu sa predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem. Među najglasnijim javnim ličnostima, u potenciranju negativne slike društva u kome živimo, je karikaturista Dušan Petričić. Imenovani, nekada crtač simpatičnih dečijih karikatura, poznat široj javnosti kao oštri protivnik režima Slobodana Miloševića, slovi za jednog od najpopularnijih kritičara aktuelne vlasti. Svoj stav Petričić iznosi odlučno i direktno, uz upotrebi sugestivnih reči i izraza kojima nastoji da podstakne indignaciju i duh revolta kod običnih čitalaca i kod pripadnika društvene elite: „Ima jedno već šest godina kako mi živimo u jednoj potpuno neregularnoj državi i ja imam užasan problem da na bilo koji način, izjavom ili karikaturom, podvučem nekakvu navodnu regularnost ovoga što mi živimo. Ništa više ovde nije regularno. Ne postoje normalni odnosi. To što mi živimo više nije političko društvo. To je muflusko, kriminalno, otimačko, agresivno, na momente s nekim predznacima i fašističko društvo. Moje karikature se bore protiv necivilizacije, protiv kamenog doba u koje smo se sunovratili.“¹

Navedeni citat, kojim je iskazana „fatalnost“ stanja u društvu, ukazuje na stav da je Srbija zemlja van ikakve regularnosti, u kojoj je život lišen normalnosti; ona je društveno dekadentna, izopačena politički, korupirana moralno. Život u njoj je nepodnošljiv i predmet indignacije, dubeke moralne osude. Otud brojni diskvalifikujući izrazi, poput „necivilizacije“, „kamenog doba“... U sličnom duhu, sa fokusom na delatnost vlasti, situaciju opisuje i vrednuje Predrag Korakšić Corax. On vlast u Srbiji poistovećuje sa najezdom skakovaca koji pustoše polja žita. Dekadentno lice i naličje političke elite, (angažovani) umetnik Predrag Korakšić Corax iskazuje u sledećim rečima: „Kada se setim prošlih vremena, tada sam bio gimnazijalac, skakovci su napali Šumadiju. U dva navrata su napali, zvali su se gubari. Ošišali su svu zemlju, pojeli su čak i lišće. Tako ja zamišljam ovu vlast, ona me podseća baš na tu priču o napadu skakovaca iz moje mladosti.“²

Spoj personalnog iskustva iz mladosti i aktuelne političke percepcije pokušava da učini poruku sugestivnom, a njenog nosioca bliskim običnom čoveku. Stapanje horizontata ličnog i političkog kulminira živopisnom metaforom koja daje još sugestivniji smisao i značenje iskaza.

Destruktivna dimenzija politike je raznovrsna i slojovita. Ona zahvata sve pore društva, kulture i svakodnevice. Destrukcija života od strane politike ide ruku pod ruku, paralelno sa njenim značajem. U Srbiji politika je i najvažnija i najdelatnija. Ona ima destruktivni potencijal po svet vrednosti, posebno kada su na vlasti politički protivnici. Društveno angažovani književnik, prototip „prosvećenog moraliste“, Filip David, kaže: „Ovde je politika iznad života, vlast iznad opštег interesa, ona podržava primitivizam i prostaštvu i prostački jezik rjalitija, a manipulacije i zloupotrebe postaju način i stil života. Tamо где је политика изнад живота, где је власт изнад општег интереса, аManipulacije i razne vrste zloupotreba postale način i stil života, ne može biti govora o nekakvom dostojanstvu, posebno ne o onom koje daju ili vraćaju političari. Dostojanstvo je, kao i poštenje, moralnost, samosvesnost, ugrađeno u ličnost pojedinaca ili

¹ Dušan Petričić u tekstu Gordane Nonin, „Karikature od naših života,“ *Novi magazin*, br. 379, str. 18

² Pregrad Korakšić Corax u tekstu Gordane Nonin, „Karikature od naših života,“ *Novi magazin*, br. 379, str. 19



Novi Magazin, 02. 08. 2018.

je nema.³ Rušenje sveta moralnih, estetskih i svih drugih društvenih vrednosti proistiće iz nepostojanja ključne organizaciono-funkcionalne jedinice svake politike – države. O navodnom nepostojanju države u Srbiji, jasno govori reditelj Dejan Mijač, jedan od mnogih javnih intelektualaca koji je izrazito prijateljski nastrojen prema prethodnoj vlasti: "Nema države. Ovo je pljačkaška organizacija! Upućujete, naravno, da pričamo o državi, kako bi bilo inače, ali, koja država?! Gde država?! Ovde?! Uostalom država se svugde izgubila. Danas su to firme i korporacije i njihovo udruživanje, njihova sprega je organizacija, a ne država."⁴

Pomenuti fenomen izumiranja države nije samo lokalni fenomen, već je globalni, on odgovara duhu vremena: "Tako je i u najjačim državama sveta kao što je Amerika. Imate Trampa koji mlati praznu slamu, u Rusiji Putina koji mlati praznu slamu. Ovamo oligarsi rade šta hoće, tamo bankari. Prema tome, nema države. To je nestalo. Ko to ne vidi, žao mi je, ali država, to ne postoji. Ta njegova igra je potpuno jasna, on mora da je igra jer ne može tek tako da prihvati blanko odgovornost iako je najodgovorniji u ovom trenutku. On se svog položaja neće odreći pa bilo Srbije ili ne bilo."⁵

U duhovnom doslihu sa citiranim Filipom Davidom i Dejanom Mijačem nalazi se i slikar Raša Todosijević, koji u prvi plan stavlja lokalne sociokulturološke i političke (ne)prilike. Tako u jednom intervjuu Todosijević govori o državi bez pravde i lokalnim političarima koji ponižavaju narod sitnim i privremenim ekonomskim koristima: "Kad država ne štiti pravdu, otpor je obaveza. Ali kad su ljudi poniženi do te mere da se čini da je prizor ispred kancelarije jagodinskog feuda Palme deo modernog performansa, a ne savremene srpske realnosti, čini se da ni snage za otpor nema."⁶

Opsesija srpskih umetnika politikom možda najbolje dolazi do izražaja u javnom govoru i angažmanu jednog od najboljih srpskih reditelja, Gorana Markovića. U prepopoznatljivo besnom i radikalnom političkom maniru, on oslikava aktuelni politički trenutak, tvrdeći da je nemoguće svrgnuti aktuelnu vlast na izborima. Markovićeva suspenzija dostiže vrhunac u zahtevu za masovnom pobunom. Pobuna je i čin revolta, protesta protiv postojećeg političkog i šireg socijalnog stanja, ali i jedini mogući put za promenu vlasti. Suspendovanje demokratije, u ime pobeđe nad mrškim nedemokratskim poretkom, priziva se i opravdava u sledećem citatu iz Markovićevog intervjuja nedeljniku *NIN*. Marković eksplisitno kaže: "Ovo ne može da se reši nikakvim savezima i opozicionim dogovorima, nego pobunom. Ne verujem više u bilo kakav mirnodopski preokret na izborima. Nema se više vremena za nove krađe i nove četvorogodišnje mandate zasnovane na prevari. Ljudi treba da izađu na ulicu. Ne moram da vas podsećam da govorim iz pozicije čoveka od 72 godine. Ne zanima me šta će biti za trideset godina, voleo bih da doživim promenu. Narod će da se pobuni. Da li će povod biti Kosovo, ili neka šmizla koja je uhvaćena u preljubi sa ne znam kim, to je nebitno. Bitno je da kresne trenutak pobune, da se ljudi ustalasaju."⁷

U duhu ideje o Srbiji kao najgorem od svih mogućih svetova, treba razumeti i tekst Zorana Preradovića, novinara nedeljnika *NIN*, koji političko i šire društveno stanje shvata kao spoj iracionalnosti, hysterije i

³ Filip David, „Vlast nam radi o glavi,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3524, str. 22

⁴ Isto, str. 22

⁵ Isto

⁶ Raša Todosijević, „Živimo u muzeju bahatosti,” *NIN*, br. 3533

⁷ Goran Marković, „Vreme je za pobunu,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3530, str. 27



NIN, 30. 08. 2018.

temeljne moralne i svake druge dekadencije: „Možda bi sva ova patologija koja plavi javni prostor u Srbiji nekom i bila zabavna da nije toliko nekrofilna i jasno nas podseća ko su oni i kako prolaze svi oni koji imaju nešto protiv njihovih starleta – političkih i onih drugih, protiv tajnih ugovora i javne perionice para, sumnjivih investitora, digitalizacije septičkih jama, bestijalne pljačke lažnih doktora nauka, kičerajskih fontana i doslovno burazerske ekonomije. Ta maligna plitkoća vučićevske histerije samo je vrh decenija-ma preuzimanog narativa o Srbiji kao velikoj i moćnoj balkanskoj Pruskoj. Videli smo kako se to završilo i to ne samo na fudbalskom terenu. Ovaj odurni koncept namerno previđa najvažniju stvar – svaka naznaka normalnosti je nenormalno opasni, klizavi teren na kome mogu okončati njihove karijere. Ne para im uši to što se otac četvoro dece ubio zbog duga za struju od 11.000 dinara, što je svaki četvrti građanin Srbije siromašan, što su kod nas socijalne razlike najveće u Evropi, što sveštenici diluju drogu, a vladike se čupaju za brade, što neki ministri u najavi imaju decenije zagarantovane robije zbog besramne pljačke, što mlađi i obrazovani beže iz zemlje. Ne smeta im ni rat narko-kartela na ulicama Beograda.“⁸

Upotreba izraza poput „nekrofilija“, „histerija“ ili pak sintagma „svaka naznaka normalnosti je nenormalno opasna“ pokazuju da kritičar aktuelnog političkog trenutka, svoje kritičko gledište koncipira olako se poigravajući sa opozicijom normalno-nenormalno, te na izvestan način infantilnim, a svakako površnim, nabranjem svih društvenih nedostataka, kako bi pojačao doživljaj fatalnog beznađa kod čitalaca. Cilj je stvarno stanje stvari učiniti ne samo najgorim mogućim, već evocirati repulziju kod čitaoca, koketičajući veoma površno, ali i zavodljivo kontrastima: ispravno-neispravno, zlo-dobro, siromašno-bogato, nenormalno-normalno. Zloupotreba kolovijalnog pojma ludila u političke svrhe pripada nekoj vrsti kulminacije tzv. kritičkog diskursa. U dokazivanju iracionalnosti društveno-istorijske i političke zbilje, reklo bi se da se ne može otići dalje. Ludilo je odstupanje od zdravog razuma, ali je ono i moralno uznenemirujuće i neprihvatljivo.

Varijacije na temu „ludila“ kao termina koji opisuje, objašnjava i vrednuje sadašnje stanje stvari u Srbiji, provlače se kao jedan od glavnih kritičkih motiva u srpskim medijima. Jedna od varijacija na temu ludila i politike u današnjoj Srbiji prisutna je u igri reči sa „dubokom“ političkom porukom koju u javni život lansira Milan Lane Gutović, komičar i nekadašnji kandidat opozicione Demokratske stranke Srbije za gradonačelnika Beograda. U intervjuu Olji Bećković, on upotrebova pojma „Laze“ jasno aludira na bolnicu za psihijatrijske bolesti „Laza Lazarević“ u Beogradu. Pristalice i nosioci funkcija u aktuelnoj vlasti ili lica bliska istoj, po Gutovićevoj oceni, „zrela“ su za tretman u psihijatrijskoj bolnici za teške mentalne bolesti.

Proglašavanje političkih protivnika za „ozbiljne ludake“, nadovezuje se na napred analiziranu, spisateljsko-političku matricu, koja je zapravo, u velikoj meri, izraz osećanja nemoći protivnika Vučićeve vlasti, i koristi se u cilju stvaranja radikalno negativnog imidža iste. Srž dijaloga Gutović-Bećković vidljiv je u ovom delu teksta, objavljenog u opozicionom nedeljniku *NIN*. Ključne reči za razumevanje su upravo: „za Lazu“. Ove reči bi trebalo da poruče gde je mesto političkom protivniku-protivnicima: „Zašto bih se kajao i izvinjavao bilo kome? Zaista predsednik nije za mene, i zaista je za Lazu. Kasnije se pokazalo da nije jedini koji je za Lazu. Direktor televizije je dao pare za film, i on je za Lazu. Kupovinom karata za film koji nije snimljen toliki predsednici opština su pokazali da su za Lazu. Kao da je u pitanju zaraza – ZALAZA. Zdravi režimi proizvode građane, a nakazni podanike.“⁹

⁸ Zoran Preradović, „Delija sa Andrićevog Venca,” *NIN*, br. 3525, str. 31

⁹ Milan Lane Gutović, „Nakazni režimi proizvode podanike,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3531, str. 17

Iza prividno suptilne satirično-ironične igre rečima, krije se zloslutna politička etikecija i nesumnjiv govor mržnje. Različitost u politici, umesto da je kritikovana argumentima, ovde je stigmatizovana ludilom, i tako je defaminacijom neistomišljenika učinjen još jedan korak unazad. Stigmatizacija ludilom koja je praćena optužbom za kriminal, ili pak optužbom za nacionalnu izdaju, predstavlja ne samo čin simboličkog imenovanja, već je i zahtev za isključivanjem, eliminanjem, „brisanjem“ protivnika. Konverzija neistomišljenika i protivnika u ludake, kao svojevrsna medijsko-politička strategija, eksponira se kao neskriveni i nesankcionisani govor mržnje, jer, kako se može videti u navedenim primerima, sloboda izražavanja je shvaćena neograničeno i retko je praćena odgovornošću za izrečeno. Politički govor mržnje koji računa sa pojmom ludila, a koji poseduje izrazit moralistički naboј i kulturno rasistički predznak, prepoznaće se u sledećem citatu iz već pominjanog intervjuja književnika Filipa Davida. On upotrebom snažnog patosa indignacije na ovom mestu uspostavlja „vezu“ između sveopštег društvenog i političkog ludila i svakog vida profita: „Ako bismo postali normalna zemlja, onda bi vlast izgubila svoje beneficije. Ovako, u stvari, nama vlast radi o glavi. Ako imate društvo gde se ne kažnjava lopovluk, gde se ne kritikuju primitivizam i prostaštvo, ako imate vlast koja podržava psovački, prostački jezik rijalitija, onda ljudi kažu: da bih nešto postao, moram ući u tu partiju i moram se ponašati kako se ponašaju ti drugi. Morate biti nečasni da vas ti nečasni ne bi proglašili budalom zato što ste pošteni i časni.“¹⁰

Ambijent koji je „s onu stranu“ normalnosti, destrukcija svega što ima smisao, delatni i destruktivni nihilizam ovičen i usmeren primitivizmom i prezicom prema svakom, a posebno prema rafiniranom i uvišenom smislu, odustvo organizovane i učinkovite države, stimulisanje pljačke, korupcije i svih drugih socijalno relevantnih pojavnih oblika društvenog nemoralta, nedvosmisleno se uklapaju u širi kontekst o narativu o aktuelnoj vlasti i njenom prvom čoveku Aleksandru Vučiću. Slika Vučića kao političkog aktera stoga ne može biti drugačija nego negativna. Svaka politička ličnost je „čedo svog vremena“, proistekla iz različitog kolopleta okolnosti, od kojih su neke zatečene, nasleđene a druge delimično proizvedene njegovim delanjem ili nedelanjem. Tako je i sa aktuelnim predsednikom Srbije, ali njegovim mnogobronjim, besnim i glasnim kritičarima.

Slika vlasti – fašistička, autoritarna, nasilna, manipulativna, klijentelistička, spoljnopolitički dezorientisana, lišena jasnih spoljnopolitičkih orijentacija i uspeha

Negativna opsesija predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem pojavljuje se veoma intenzivno, ona je iskazana difuzno i raznovrsno. Prisutna je u rasponu od pseudopsihološke analize predsednika Srbije, preko pokušaja da se odredi priroda političkog poretka. U već prepoznatljivom maniru koji lepršavo spaja ironiju i političko etiketiranje, urednik *Vremena Vučića* proglašava sveprisutnom pojavom u političkom i širem društvenom životu: „Vučić je jedini sveprisutni akter političkih, društvenih, pa i sportskih događaja, navodno je zvao trenera Crvene zvezde i rekao mu da odbranu podigne bliže protivničkom

¹⁰ Filip David, „Vlast nam radi o glavi,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3524, str.23

golu. Ja u to ne verujem, ali se ne bih čudio da se i to dogodilo. Otuda je vidljiv i na pegli i u rerni i još je celu naciju duboko anesteziranu kosovskom traumom doveo do ekstatičkog očekivanja da će kosovska misija planirana za 9. septembar biti neka nova, apgrejdovana verzija Gazimestana, što smo, uzgred, krvavo platili i još plaćamo.”¹¹

U istom duhu i slovu, gotovo identično Dragoljubu Žarkoviću, situaciju u Srbiji opisuje i vrednuje i lider opozicionog Saveza za Srbiju, Dragan Đilas, koji kaže: „Aleksandar Vučić je simbol svega u ovoj zemlji, personifikacija autokratskog režima. On je i Beograd na vodi i Er Srbija i firme u kojima ljudi rade za dvesta evra i Kosovo i autoputevi i poljoprivreda – rečju, on je sve. I onda nam kažu – Savez je protiv Vučića. Ama, ljudi, nismo mi protiv njega lično, nego protiv onoga što on i njegov režim rade. Kada kažemo Vučić, mi kažemo i Rističević, Vulin, Stefanović, Zelja... Jer između njih nema razlike.”¹²

Posle diskursa u kome je Vučić identifikovan sa svemoćnim kontrolorom političkog i društvenog života, u većini nedeljnika pokrenuta je diskusija o prirodi političkog poretka. Ova diskusija ima tendenciju da proizvede navodno obrazloženiji i uverljiviji odgovor na pitanje političkoj i široj društvenoj situaciji u Srbiji.

U tom kontekstu doprinos daju i novinari i opozicioni lideri. Primetna je relevantna srodnost, a neretko i identitet semantike i retorike jednih i drugih. Tako lider Građanskog bloka 381, nekadašnji ombudsman Saša Janković, tvrdi da se radi o izrazito nedemokratskom poretku koji se održava manipulacijama, sukobima i uništavanjem demokratije: „Vučić je frenetično uništava zato što mu je život, odnosno vlast (to mu je isto) u uslovima demokratije nemoguć. On u demokratiju ne samo da ne veruje, on se nje boji. Čudi li to zaista ikoga od autentičnog srpskog radikala poletarca, najboljeg učenika osuđenog ratnog zločinca? ...Dok je Vučić međunarodnu zajednicu obasipao poželjnim frazama koje je dobro izučio, istovremeno je šest godina neviđenom propagandom u medijima podizao nacionalizam i stvorio atmosferu latentnog konflikta. Oni će mu služiti ili kao izgovor da na kraju ne učini ono na šta se obavezao ili da to formalno učini (potpisom Ane Brnabić), ali da i posle toga ostane neophodan kao „faktor stabilnosti“. Jer, upaljač za konflikt za koji je uslove stvorio, misli da drži u svojim rukama. Iskorišćava i Republiku Srbsku kao još jednu kartu konfliktnog potencijala u svojim rukama. Konflikt je njegov prirodni habitat, stvara ga da bi njim manipulisao i ucenjivao. Eto zašto odlaže svoje „rešenje“. Jer, kada ga jednom izgovori, ono ne sme da bude mnogo drugačije od onoga što je obećao, ali to će biti samo prazna reč ili žvrljotina na papiru. Sve i da do kraja prepiše rešenje koje smo mi odavno dali, on će ga onim što stvarno radi obesmisiliti.”¹³

Vučić se u citatu iz intervjuja Borisa Tadića, opisuje kao moralno beskrupulozna ličnost koja upravlja međunacionalnim konfliktima, ali i kao osoba lišena političke hrabrosti da dosledno, politički i vrednosno konzistentno, zastupa određenu političku opciju. Njegova politika je lišena supstance, svedena na medijsku manipulaciju i real-politiku oklevanja. Istovremeno, na planu unutrašnje politike, primetiće Tadić, Vučić se ponaša bez ikakvih političkih i realnih skrupula, kao što pokazuje sledeći citat: „Naivni se dive toj tehnicci. Kažu – on je vešt političar. Ali to može da radi svako ko ima takvu moralnu strukturu

11 Dragoljub Žarković, „Breg i Muhamed – O Grdelici, džidžvanima, srpskom i kosovskom parlamentu i zahtevu Vučića da ga prate dve ekipe na turneji,” *Vreme*, br. 1444, str. 4

12 Dragan Đilas, „Samo zajedno možemo izvući Srbiju iz ambisa,” intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1439, str. 7.

13 Saša Janković, „Pucanje režimskog kruga obmana i laži,” intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1440, str. 9

da je spremna na baš sve i da svoje lične ciljeve ostvaruje manipulacijom medijima i javnošću uz pomoć ulicica i bednih ministara bez karaktera. To je pravi karakter vlasti u Srbiji u poslednjih šest godina. Njegov karakter je opasan za budućnost ove zemlje. Zašto? Taj čovek se ne libi da otvoreno laže i ljudi gleda u oči. On stalno manipuliše, pa u trenutku dok poziva na mir sa Albancima, provocira Hrvatsku govoreći da se u Kninu nikad nije vitorila „šahovnica“. Vučić je trgovac ljudskim dušama i sve ovo su strašna svedočanstva o karakteru Aleksandra Vučića. On kaže da Srbe neće naoružavati iako se, sve vreme, hvali naoružanjem Srbije što je implicitna pretnja ratom svima u regionu. To je lažljiva politika sa šesnaest lica i naše građane će to kad tad skupo koštati.”¹⁴

Navodna moralna izopačenost Aleksandra Vučića, zajedno sa autoritarnom strukturom ličnosti i representativno-manipulativnom političkom praksom, kao i bezsadržajno vođenje regionalne i spoljne politike, ključne su zamerke Borisa Tadića aktuelnoj vlasti i njenom prvom čoveku. Tadićeva kritika je eksplicitno osuđujuća i lišena nijansi. Kritikujući predsednika Srbije na opisan način, on aktuelnu vlast dovodi u pitanje i sa stanovišta demokratskog legitimite. Ovim političko-propagandnim manevrom, nekadašnji predsednik Srbije potkopava priliku za spoznaju o transformaciji Aleksandra Vučića u proevropskog reformatora koji izbalansirano komunicira sa susednim državama i narodima. U Tadićevoj vizuri, slika o Vučiću je fiksirana, određena jednom za svagda i određena prenaglašeno negativno. No negativne slike o Vučiću nisu samo u ravni njegove političke koncepcije ili odluka koje donosi, one su i na strogo ličnoj ravni, čime se lako može potvrditi prisustvo negativne oopsesije predsednikom Srbije kao pokretačkim načelom kritike. Razvijanje negativnih stavova o vladajućoj stranci dobija kulminaciju upravo u narativu o njenom fašisoidnom karakteru, tačnije praksi vladanja koju primenjuje Srpska napredna stranka i njen lider.

Označavanje Srpske napredne stranke kao fašističke organizacije jedno je od najkarakterističnijih mesta u kritičkom diskursu, i pojavljuje se u natpisima, pre svega u nedeljnici, tokom istraživanog perioda. Eksplicitno izjednačavanje fašizma i sadašnjeg političkog poretka u kojem dominantnu ulogu ima SNS, vidljivo je u intervju nekadašnjeg predsednika pokrajinske vlade Vojvodine i bivšeg lidera Demokratske stranke, Bojana Pajtića. Pajtić koristi različite elemente u svom kritičkom narativu, počev od činjenica koje karakterišu sadašnji život u Srbiji, preko elemenata (pseudo) političke nauke, zaključno sa jezikom „problematičnih“ analogija koji daju svojevrsni ukras njegovom izlaganju: „Kada je o intenzitetu hajki reč, tada je bilo intenzivnije, jer je bilo mnogo više fizičkih napada. Bukvalno smo došli do toga da na izborima za mesnu zajednicu prebijaju ljudi iz opozicije – najviše iz Demokratske stranke, ali i iz drugih stranaka, čak i iz SPS-a. SPS-ovci su stravične batine dobijali po lokalnim izborima, ali se nisu usuđivali da to prijave. Međutim, u međuvremenu je porušen čitav niz institucija, uništili su odbrambene mehanizme, polomili neke medije, zamenili neke ljudе – tada je Janković bio zaštitnik građana... Sad je mnogo manje brana u toj absolutnoj vlasti, gotovo da ih više i nema... Svaka vlast može da doneće odluku da izgradi ovaku državu – da stvori mafijašku strukturu, da mafijaše angažuje da kupuju glasove, da preplaši medije. To je mogao da uradi i Tadić bez ikakvih problema, za tri do šest meseci. Samo je pitanje odluke – da li si doneo odluku da ćeš da stvaraš pristojno, demokratsko, moderno društvo, uz sve greške koje praviš usput, ili si doneo odluku da stvorиш jednu mafijašku strukturu, gde nemaš nameru da ikada više odeš sa vlasti, a imaš nameru da upotrebiš sve moguće instrumente, legalne i nelegalne, da bi na toj vlasti ostao. To svaka vlast može... Imamo posla sa režimom koji je u svom habitusu fašistički. I to uopšte nije prejaka reč.“¹⁵

14 Boris Tadić, „Laž, magla i lažni patriotizam,” intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1445, str. 14

15 Bojan Pajtić, „Šta je ovo,ako nije fašizam,” razgovor sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1445, str. 21

U cilju dodatnog potkrepljenja vlastitog stanovišta o sadašnjoj vlasti, Pajtić pribegava analogiji sa italijanskim fašizmom, tvoreći neistinitu, ali na prvi momenat sugestivnu sliku, uz opasku da je njegov stav o fašističkom karakteru sadašnje vlasti proizvod „dubokog“ poznavanja istorije i politike: „To da je prejaka reč govore oni koji ne znaju ništa ni o istoriji, ni o politici. To je apsolutno fašizam, po svim svojim odlikama – po populizmu, po fizičkom obračunavanju sa neistomišljenicima, po potpunoj usurpaciji medija, privrednih resursa, po atmosferi u parlamentu, čak i po retorici koju koriste. U Italiji su na skupovima opozicije fašisti polivali govornike fekalijama, da bi ih potpuno dehumanizovali. To sad više ne rade partijski aktivisti, to rade Vučićevi i ekipa.“¹⁶

U raspravu o prirodi političkog poretka uključio se i Zoran Lutovac, politikolog i lider opozicione Demokratske stranke. Njegova retorika je u određenoj meri blaža od Pajtićeve, i u manjoj meri os trašćena od Tadićeve, ali iz njegovih stavova nesumnjivo proističe da je aktuelno reč o nedemokratskom političkom poretku: „Demokratijom se u Srbiji danas naziva institucionalni sistem vlasti u kojem pojedinci bliski autoritarcu putem glasova u neregularnim uslovima stiču formalni legitimitet i faktičku moć da odlučuju o svemu... Nerazvijena politička kultura, neuspostavljena vladavina prava, nizak nivo slobode govora i medijskih sloboda, nerazvijene i slabašne institucije, koncentracija vlasti u rukama jednog čoveka, etablirana partokratija, raširena korupcija – sve su to sistemski problemi u kojima se nalaze naša država i društvo u celini.“¹⁷

Umesto analize naširoko poznatog stereotipa, mnogo puta korišćenog od strane protivnika Vučićeve vlasti, tzv. stabilokratije, kao tipa političkog poretka koji je primeren aktuelnom političkom trenutku u Srbiji, Lutovac se opredeljuje za inovativan pristup u analizi društvene zbilje, analizirajući pojam labilokratije – koji je, doduše, bez stvarnog značenja, smisla i sadržaja, ali poseduje retoričku privlačnost. Njegovu „invenciju“ u tipološkom određenju prepoznajemo u sledećem citatu iz autorskom tekstu u listu *Vreme*: „Golim okom je vidljivo da je Srbija danas daleko od stabilne demokratske države. Ipak, o Srbiji se govori kao o „stabilokratiji“, čije značenje izaziva konfuziju jer ukazuje na stabilnost, ali ne demokratskih institucija i vladavine prava, nego stabilnost političkih i bezbednosnih prilika. Stabilokratija je naziv za poredak u kojem su i demokratske i liberalne vrednosti pragmatično potisnute zbog takve stabilnosti... pravilnije bi bilo takav poredak nazvati labilokratija: poredak nerazvijenih sloboda i vladavine prava sa fasadnom demokratijom lišenom pravog sadržaja. To je poredak nestabilnih temelja jer zavisi od rejtinja i dobre volje autoritarca i podrške koju dobija od velikih sila, a ne od nezavisnih institucija, i ravnoteže liberalnih i demokratskih načela i prakse.“¹⁸

U nastojanjima da se što „preciznije i potpunije“ definije karakter Vučićeve vlasti, značajnu ulogu već tradicionalno ima Saša Janković. On pokušava da napravi jasnú razliku između svoje političke pozicije i pozicije aktuelnog čefa države. Janković sebe predstavlja kao odlučnog, građanski orientisanog, evropskog političara sa modernizacijskim i prosvetiteljskim kapacetetom. Nasuprot njemu, gledamo u politički prevaziđenog, nacionalistički nastrojenog, suštinski antievropskog političara u liku Vučića. Predsednik Srbije nije samo sinonim za najgore vrednosti i prakse u moralnom smislu, već je imenovan i pokrovitelj medijske manipulacije, političke mržnje, ali i društvene hipokrizije oličene u rijaliti program-

16 Isto, str. 22

17 Zoran Lutovac, „Labilokratija,“ *Vreme*, br. 1445

18 Isto, str. 22

ima. Jankovićev diskurs je ponuđen u formi poređenja pri čemu se određene ličnosti iz javnog života predstavljaju kao simboli kulturne deformacije, izopačenosti i nemoralu.

Fatalnu, duboku i nepomirljivu političku distancu naspram Vučića i SNS-a, prati kultur-rasistička poruka, snažno razlikovanje između manjine „superiornih“ i „plemenitih“ i onih drugih, kulturno „inferiornih“ i „nižih“: „Suprotnost Građanskog bloka je – Kosovo: Miloševićeva politika. Region: Šešeljeva. Evropa: Vučelićeva. Omladina: Arkanov stil. Ekonomija: Kardelj. Mediji: Portal Standard. Što Savez za Srbiju bude dalje od toga, biće bliže nama, naš program nema za cilj da promeni samo Vučića, već i tok istorije Srbije koji niže neuspehe; hoće da skloni onu tromu, mutnu, zaostalu Srbiju koja je sebi dopustila najgorе, a da se toga ne stidi. Nismo mi osuđeni da budemo na dnu Evrope, ali smo odgovorni što smo izabrali da to budemo. U poslednjih sto godina imali smo četiri diktature, i kratke periode priprema za njih. Mi, GB 381, ljudima nudimo da u svom veku iskušamo život u građanskoj Srbiji: jer sve smo dosad probali, samo nju nismo. Najvažnije je da niko od njih ne zaliči na Vučića.“¹⁹

Ovom opisu Aleksandra Vučića treba pridodati i sklonost predsednika Srbije da proizvodi bezbednosne krize u medijima i podiže političku temepraturu u zemlji, težeći dramatizaciji politički fragilnog i u mnogo drugih aspekata osetljivog podneblja. Reč je spoju medijske manipulacije i real-političkog koketiranja sa egzistencijalnim neizvesnostima, bezbednosnim rizikom i korespondirajućom interpretacijom regionalnih i širih međunarodnih odnosa. O ovom „problematičnom“ aspektu Vučićeve politike piše Dragoljub Žarković, glavni urednik *Vremena*: „Sve to glumatanje oko neposredne ratne opasnosti, pretnji novim pogromima i olujama, ima za cilj očuvanje liderске pozicije i u završnici pobedu na izborima. Imali smo jednom Aleksandru Ujedinitelju, sad je vreme za Aleksandru Spasitelju, i tu ulogu Vučić odlično odigrava svaki dan. U tom smislu besmisleno je citirati što je rečeno u subotu na sednici saveta iz naslova ovog teksta, ili u utorak kada se obratio naciji, ili u pismu Srbima s Kosova i Metohije... On se već predstavio kao mučenik raspet na krstu svesrspske golgoti i u izbornu trku ulazi sa sto koraka prednosti u odnosu na „višeslojne agenture“. Mehanizam odavno već postaje predvidljiv: prvo se pumpa kriza, izaziva strah u narodu, prizivaju scenariji rata rukovođeni „višeslojnim agenturama“, a onda se sve to izduva kao meh od sapunske pene i vraćamo se u kolotečinu u kojoj Vučićeva bitka za „metar Kosova“ sve više liči na one agresivne reklame koje obećavaju keš kredite ukoliko najkasnije sutra dođete u banku.“²⁰

Negativan imidž Aleksandra Vučića gotovo „tradicionalno“ se nadopunjuje kritikom njegove kosovske politike. U cilju stvaranja negativne slike o Vučiću, iguman manastira Visoki Dečani Sava Janjić, razmatrajući ideju o razgraničenju između Srba i Albanaca, tvrdi da ideja o razgraničenju kao polaznu osnovu prihvata separatizam i etno-nacionalizam, kao i etničko čišćenje, sukobljavajući se sa evropskim vrednostima i praksom koje afirmišu multietničku toleranciju i vladavinu prava: „Posebno zabrinjava formulacija o razgraničenju „Srba i Albanaca“, što automatski znači da tamo gde žive jedni, neće živeti drugi i obrnuto. Ovo je retrogradan model koji je u skladu sa politikom etničkog čišćenja u ratovima bivše Jugoslavije devedesetih godina, pa nije ni čudo da je aktivnu podršku politici podele, koju svaki na svoj način podržavaju i tumače g. Vučić i g. Tači, dao i jedan od ideologa ideje etničkog čišćenja na pros-

19 Saša Janković, „Otklon od Rusije i građanska Srbija na Zapadu,“ intervju sa Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 347, str. 24

20 Dragoljub Žarković, „Sednica Saveta za nacionalnu zajebanciju – Vučićeva bitka za ‘metar Kosova’ sve više liči na agresivne reklame koje obećavaju keš kredite ukoliko najkasnije sutra dođete,“ *Vreme*, br. 1440, str. 4

torima bivše Jugoslavije, g. Vojislav Šešelj. Utoliko je tragičnije i više zabrinjava što ovu opasnu ideju podržavaju i neki međunarodni predstavnici ne videći kako će se ona štetno odraziti na region i Evropu i kako će stvoriti dodatni presedan koji će Evropu još više gurnuti u pravcu separatizma i ekstremnog nacionalizma... Umesto rada na jačanju vladavine zakona, zaštite ljudskih, verskih i imovinskih prava, pregovarači, a izgleda i njihovi posrednici, prihvatali su kao legitimnu ideju etničkog razgraničenja koja bi ozbiljno ugrozila život nevećinskog stanovništva i kulturne baštine i predstavljala bi opasan zaokret u pravcu stvaranja etnički i verski "čistih" teritorija na Balkanu i šire u Evropi. Ono što je devedesetih godina, od tajnih dogovora Miloševića i Tuđmana o podeli teritorija, doprinelo stradanju više stotina hiljada ljudi, uključujući tragedije u Srebrenici i Krajini, sada ponovo postaje realnost i čak dobija određenu podršku u nekim međunarodnim krugovima, koji traže ishitreno rešenje, ne mareći za negativne posledice koje bi neminovno usledile pre ili kasnije."²¹

Janjićevo direktno rubriciranje Vučića u narativ i praksi ratnih i antievropskih devedesetih, nadopunjeno je daljim razvijanjem teze o različitim deficitima koji su prisutni u politici aktuelnog predsednika Srbije i Vlade. Janjićevo izjašnjavanje protiv ideje razgraničenja, paradigmatično je za tzv. liberalni deo srpske javnosti. Njegova kritika kosovske politike predsednika Srbije nije jedina kritika koja se mogla čuti ne-posredno nakon Vučićevog govora u Kosovskoj Mitrovici. Osporavanje Vučićevog pristupa i predloga za razrešenje kosovske krize, potiče iz desno-konzervativnog političkog i ideološkog spektra. Za urednicu nedeljnika *Pečat* Ljiljanu Bogdanović, sporno je (povremeno) pozivanje predsednika Srbije na delo teoretičara književnosti i kulture, Radomira Konstantinovića, autora uticajnog dela "Filozofija palanke".

Sam Vučićev osvrt na ovog autora, izrazitog antinacionalističkog naboja, budi sumnju u ispravnost predsednikovog zaključavanja, kao što otvara i pitanje moralne i političke pozicije po pitanju Kosova: "U njegovom obraćanju (misli se govor predsednika Srbije Aleksandra Vučića – prim. aut.) možda najvažnije biva to što analizu o stanju duha nacije (predsednik ne cilja na minorne političke grupice ili ekstremne „duhovne enklave“, već na, kako kaže, deo Srbije) čini iz perspektive poznatog pojmovnika koji nacionalni karakter slika kao (o)tužnu provincialnu grotesku. Predsednik se, naime, poziva na teoretičara koji je svojstva srpske duhovne matrice ocrnio na neuporedivo ubitačan način: pripisujući mu kao najbitniju odliku provincialnost i ograničenost. Da li upravo taj momenat – pozivanje na Filosofiju palanke, 'knjigu sa tajnom šifrom naše sudsbine', čini ovo obraćanje prelomnim trenutkom u političkom programu i idejnim usmerenjima srpskog predsednika? Da li je zaista Vučić uveren da su baš Konstantinović i njegov vrednosni sistema vlasni da podrže, metodološki i sadržajno osnaže njegovu poruku građanima? Koliko je javnosti poznato, idejno sazvežđe pisca Filosofije palanke nikada nije bila Vučićeva šolja čaja! Pozivanje na pisca Filosofije palanke na način da se njegov diskurs razume kao neupitna istorijska istina o duhovnom statusu i karakternoj matrici Srba, rizična je rabota, pogotovo ako to čini političar najvišeg ranga koji i sam teži apsolutnom autoritetu. Podsetimo da se on ovim izborom fokusira na gledište koje, naglašavajući duh palanke kao tobože ontološko svojstvo jednog naroda, određuje svest tog naroda kao premoderni 'supstrat' varvarskog sklupčanog na rubu civilizacije! U sklopu ovog konstrukta mentalne mape, podrazumevano sledi razvojna geneza: palanka rađa nacionalizam, ovaj se zakonomerno 'pretapa' u – fašizam! Da li priklanjanjem Konstantinovićevom idejnom jezgru, Vučić potražumeva da je dogma o srpskom mentalitetu kao samom srcu provincije suštinski ispravna? Previđa li

21 Sava Janjić, „Razgraničenje je model u skladu sa politikom etničkog čišćenja,” intervju sa Filipom Švarmom i Slobodanom Gerogrievom, *Vreme*, br. 1443, str. 6

jednostavnu činjenicu da to znači i da je kao demokratski izabrani predsednik on zapravo izabran voljom naroda koji je ovako „analitički mudro“ opisan kao stvarno varvarski? Uz ove napomene, savetovalo bi se opreznije rukovanje knjigom koja je gotovo biblijsko uporište ideološkog i političkog koncepta podjednako udaljenog od Vučićevog političkog i stranačkog programa, koliko i od podrške srpskim nacionalnim interesima tumačenim na razuman i državnički odgovoran način.”²²

Da bi kritički dikurs bio što je moguće racionalno uverljiviji i racionalno utemeljeniji, "u pomoć" redakcijama pristizali su javni intelektualci, oni naglašeno opozicione političke orientacije. Među njima je i Srđan Milošević, saradnik Instituta za noviju istoriju Srbije. Milošević je svoje poznavanje istorije stavio u funkciju paradigme o nedostacima Vučićeve vlasti.

Istoričar Srđan Milošević je tako pokušao da ponudi precizno pojašnjenje Vučićeve politike, ne tragači pritom za njenim strogim (pseudo) naučnim definisanjem, čemu su skloni drugi mnogi drugi protivnici aktuelne vlasti, već koncentrišući se na praksu. Njegov osvrt zato, kombinacija je uvida u činjenice i implicitne i/ili eksplisitne vrednosne ocene, koje su dnevnapoličkog karaktera. Spoj naučničke posvećenosti prilikom „poniranja“ u „logiku“ činjenica i političkog vrednovanja istih, proizvodi sličan zaključak koji su medijski već „kanonizovali“ opozicioni lideri, poput Vuka Jeremića ili Dragana Đilasa. Vučić je opisan, parafrizirajući, kao osioni autokrata, koji medijskom manipulacijom obuhvata sve slojeve biračkog tela, oscilujući između konzervativno-nacionalne proruske opcije i proevropskog reformizma. U spoljnoj politici, on je spreman na ustupak oko Kosova zarad evropske podrške, ali i odvraćanje zapadnih zemalja od podrške opoziciji. U osnovi, on je opisan kao tehnolog vlasti, lišen suštinskih vrednosnih i političkih opredeljenja, a režim neretko postaje slika i prilika politike iz „mračnih devedesetih“. Slično Borisu Tadiću, i istoričar Milošević konstatiše nedostak supstance u Vučićevoj politici: „Vučićevu politiku teško je i opisati, a da to zvuči konzistentno, a kamoli objasniti nekim jasnim strateškim ciljem. To je niz postupaka koje su svi svojevrsni politički paradoxi, voluntarizam sa samo jednom crvenom niti: održavanje na vlasti. Ako je to moguće uz nacionalističku politiku ili makar retoriku – utoliko bolje; ako ne može – onda kako može. Što izgubi na mostu, naplati na čupriji, negde se uzdrži i povuče, negde izbjegi stari radikal. To je stanovište defanzivnog nacionalizma: napušta sve što mora napustiti kako bi sačuvao sve što može da sačuva od tog ideološkog bagaža, ali je cilj jedan – ostanak na vlasti. Naravno, svako ko se dokopa vlasti teži da tamо i ostane, ali Vučić je toga radi spreman na najrazličitije kontradiktornosti.“²³

Milošević nam, poput njegovih brojnih političkih istomišljenika iz redova opozicije, poručuje da je Vučić kao „stari radikal“, neophodan Zapadu zbog rešavanja kosovskog pitanja. U pitanju je „politički brak iz računa“. Zapad, zbog navodne Vučićeve kooperativnosti oko Kosova, toleriše nedemokratsku i antiliberalnu praksu u Vučićevom vršenju vlasti. Ova politička, preciznije politikantska floskula, opšte je mesto onoga što se smatra tzv. kritičkim diskursom u Srbiji. Iznete teze su tu da istovremeno ukažu na makar tri stvari: političko licemerje Zapada, Vučića kao antidemokratu, heroizam opozicionog angažmana. Poslednje zato što je delovanje opozicije bremenito opstrukcijama „diktatorske“ vlasti i pretvornosti zapadnih partnera. Stoga često prisutan izostanak rezultata u

22 Ljiljana Bogdanović, „Bič božiji,” *Pečat*, br. 536, str. 3

23 Srđan Milošević, „Vlast i opozicija: sukobi na desnici,” intervju sa Mijatom Lakićevićem, *Novi magazin*, br. 381-382, str. 18

njenom delovanju, treba razumeti blagonaklono i sa strpljenjem, jer u postojećim okolnostima, kada je sve protiv opozicije, svaki rezultat je vredan divljenja.

Miloševićovo „robovanje“ stereotipima u tumačenju odnosa vlasti i Zapada, vidljivo je u sledećem delu njegovog intervjuja: „Činjenica da je potreban Zapadu amortizuje kritiku zbog odsustva demokratije u Srbiji, pri čemu je i inače taj kriterijum poprilično izgubio na značaju u Evropi. Sve je na nivou politikanske taktike. Čak i ono što liči na strateško opredeljenje isključivo je u pomenutoj funkciji i u opisanom ključu: odnos sa EU je iznuđeni brak iz računa, EU podržava sve neprijatelje Srbije, pa i Kosovo, a Rusija je i prijatelj, i brat, i slovenska duša, ali ako ne idemo u EU, deca u Srbiji će biti ‘najgladnija u regionu’. To je otprilike narativ... Što se tiče spoljnopoličke orientacije – u meri u kojoj svaka vlast u Srbiji, nažalost, zavisi od tih faktora, a ta je zavisnost velika – Vučić pokušava da umilostivi i jedne i druge, a verovatno se jedino i plasi gubitka podrške jednih ili drugih ili i jednih i drugih. U unutrašnjoj politici je lakše: poslednja vrlo uspešna odbrana Vučićevih takozvanih ‘nepopularnih’ mera jeste njegov politički kredit iz devedesetih.“²⁴

Pored toga što je dokazivano da je poredak autoritarni i nedemokratičan, a pojedinci iz vlasti opisivani kao nekompetentni, nemoralni i nenormalni, u pojedinim slučajevima se ukazala potreba da se razmotre psihički motivi koji upravljuju prvim čovekom srpske politike. Iskorak u „psihoanalitički“ pristup učinio je tako kritički novinar Miloš Vasić.

U svom prepoznatljivom maniru, koji spaja političko „oštromlje“ i omamljujući ulični žargon, Vasić ukazuje na sujetu predsednika Srbije, prepoznajući je kao (gotovo) jedinog pokretača njegove politike: „Godinama se ljudi pitaju zašto se Vučić toliko sekira i brine kad već ima onoliku biračku podršku koju stalno pominje. Biće da tu – osim njegove nezasete sujete i nesigurnosti – ima još nešto. Njegov kosovski parip kojega je zajahao ne ističe se naročito: deluje kao sipljiva klusina. Aleksandar Vučić se prevario pa obećava svako malo nešto drugo, a često nam nudi i ono ništa da ga dobro čuvamo. ‘Unutrašnji dijalog’ i ‘razgraničenje’ su dva primera tog ničeg. Ne znajući šta bi, on igra pipirevku na santi leda koja se topi. Dopustio je sebi da ispusti ispod kontrole Crkvu, što nije mali propust: pre njega se ujednom vlastodršcu to nije omaklo. Mora da se kurči i da o svemu ima svoje mišljenje i pravosnažnu presudu. Zato mu je valjda i stalo da ga hvale, vole, podržavaju i cmizdre oko njega. Sujeta sujetstva, rekao bi Crnjanski. A Vučićevi i ostali iz tog žabljeg hora krekeću uglaš, znajući šta on voli. A i isplati se.“²⁵

Fokusom na psihologiju A. Vučića, čini se značajan doprinos stvaranju željene slike o ustrojstvu i načinu vršenja vlasti. Vučić je kao akter od presudne važnosti u javno-političkom polju, prikazan kao nedovršena i deficitna ličnost, koja pripada nasleđu devedesetih godina, vremenu autokratske i nedemokratske vlasti Slobodana Miloševića.

Centralno mesto aktuelne kritike vlasti, zauzima i Vučićev odnos prema medijima. Prema mišljenju brojnih kritičara režima, mediji su za Vučića resurs od posebnog značaja, i načelno su oštro podeženi na one provladine i antivladine. U skladu sa tom dubokom podežom, oni uživaju privilegije ili se suočavaju sa određenom vrstom kazne. Ovakva slika vlasti može se verodostojno rekonstruisati u intervju novinarke Gordane Suše: „Sve ovo Vučić radi od prvog dana. On se iz radikalnog odela presvukao u

²⁴ Isto, str. 19

²⁵ Miloš Vasić, „Vučićeva Osma sednica“, *Vreme*, br. 1442

naprednjačko, ali je zadržao radikalnu retoriku. Takođe, jedini drži tapiju na takav način obraćanja, s tim da, s vremenima na vreme, tu i tamo pušta Vulina, Jovanova i njima slične da pričaju nešto što on misli, ali mu to u tom trenutku ne odgovara da kaže. Moramo se setiti da je Vučić kada je došao na vlast govorio kako će pokrenuti pregovore o Kosovu, potpisao Briselski sporazum i tako dobio podršku dobrog dela proevropske Srbije. Sada nastoji da okupi i njih i radikalno biračko telo koje je preuzeo od Vojislava Šešelja... Kada sam pomenula uništavanje svega što je nezavisno, mislila sam i na novinarstvo. Gotovo svi mediji postali su Vučićeve ulizice. Kada god on uzdahne i izdahne, to se emituje na Pinku, Happy-ju ili Studiju B. Izvan ovih ulizičkih medija ostale su male oaze – ja ih zovem civilni informativni sektor – kao što su ‘Vreme’, NIN, dnevni list ‘Danas’, nekoliko portala poput ‘Peščanika’ ili ‘Autonomije’, kablovska televizija N1. I to je sve. Vučić je jednostavno sve druge stavio pod kontrolu i ubio novinarsku profesiju. Uostalom, on je bio takav i kao ministar informisanja kada je smišljen inkvizitorski zakon za uništavanje medija. To se i danas radi samo na malo drugaćiji način – kroz uskrćivanje oglasa i reklama za nezavisne medije, ali i državne pomoći. Ovo drugo je poseban skandal – na konkursima prolaze mediji koji su najviše kršili profesionalne kodekse i standarde, ali su bliski Vučiću i zapravo predstavljaju partijske novine na najgori mogući način. Uza sve ovo, Vučić je svakodnevnim pritiskom i prisustvom u medijima uspeo da preparira mozak najširoj javnosti i uskrati joj mogućnost da razluči istinu od laži.“²⁶

Vučićev „autokratski“ model vlasti podrazumeva fatalnu i konačnu podežu medija na one koji su „za“ i one koji su „protiv“ njegove politike. U skladu sa ovom vrstom duboke i neotklonjive podeže, vrši se i distribucija novca. Reč je u čudesnoj mešavini klijentelizma, političke podobnosti i potrebe za stalnim političkim opredeljenjem: „Vučić je sam napravio svoje medijske ‘bastilje’ – njima deli kredite i državnu pomoć. To mu je bilo lakše nego da, na primer, direktno krene na javni servis pošto su 2006. usvojeni medijski zakoni potpuno u skladu sa evropskim zakonodavstvom i konvencijama. Hoću da kažem, da je udario na javni servis, označili bi ga u Evropskoj uniji kao diktatora, a tada je baš bio u fazi kada ih je šarmirao. Dakle, Vučić je uspostavio svoje medije i od tada stalno proziva RTS iako mu je on potpuno poslušan. Da li je normalno da njegov intervju u Dnevniku traje više nego sam Dnevnik? Nije normalno, ali to se sada dešava i na samom RTS-u.“²⁷

Tema slobode, odnosno neslobode medija, tačka je susreta između novinara i određenih političkih, prevashodno opozicionih krugova. Retorička i semantička sličnost u iskazima poznate novinarke Gordane Suše i lidera Demokratske stranke Zorana Lutovca uočljiva je u sledećem citatu iz njegovog autorskog teksta u listu *Vreme*: „Režimski mediji su takvi da podržavaju jednoumlje, proganjaju slobodnu misao i zagađuju atmosferu u društvu. Da emituju ugljen-dioksid, bili bi manje otrovni nego što su sada, kada objavljuju informativni program. Mi smo jedina zemlja koja će iz poglavljia ‘Zaštita čovekove okoline’ medije morati da smesti tamo gde im je mesto – u poglavje o slobodama i vladavini prava.“²⁸

Prilog diskusiji o medijskoj „neslobodi“ u Srbiji pod vlašću Aleksandra Vučića dala je i novinarka *NIN-a*, Sandra Petrušić. Ona medije bliske vlasti stigmatizuje označavajući ih kao „fabrike mržnje“. Ova sintagma opisuje način funkcionisanja provladinih medija, čiji je zadatak negativna kampanja protiv političke

²⁶ Gordana Suša, „Homogenizacija i diferencijacija na naprednjački način“, intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1442, str. 21

²⁷ Isto, str. 20

²⁸ Zoran Lutovac, „Slobodni građani i medijske neslobode“, *Vreme*, br. 1442

konkurenčije. Negativna opsesija medijima bliskim vlasti, prisutna je u narednom citatu iz njene kolumnе: "Samoj jedna fabrika u Srbiji radi 24 časa i udarnički prebacuje normu – predsednikova fabrika mržnje. Tajna uspeha je što u njoj ne rade samo odani pojedinci, već i čitave institucije poput Skupštine ili Crkve, proizvodeći kolektivnu mržnju kao novu normalnost. U Srbiji se ne profitira od kamenova temeljaca koje predsednik svojeručno postavlja da bi na njima nikle fabrike, ni od fabrika koje već imamo, a koje ne mogu da hrane ni kanarinca a kamoli radničke porodice, već od proizvodnje mržnje u fabrici mržnje, jedinom objektu koji je Vučić osnovao sa namerom da radi bez prekida tokom njegove vladavine. I koja je, sudeći po prethodnoj nedelji, zabeležila natprosečne rezultate."²⁹

Pored stigmatizacije vlasti pomoću identifikacije sa ludilom, reprodukcije već uvreženih stavova o autokratiji predsednika Srbije Aleksandra Vučića, sage o medijskim "neslobodama" i manipulacijama, te optužbi za vođenje nekompetentne globalne i regionalne spoljne politike, u periodu između jula 2018. i septembra 2018. godine, iznova je pokrenuta već oprobana medijska matrica kampanje "podsećanja". Najupečatljiviji povod za nju bio je: govor predsednika Srbije na Kosovu iz septembra 2018. godine, ali i brojni drugi događaji manjeg ili većeg društvenog značaja, poput sudskog spora između sociološkinje Vesne Pešić i aktuelnog ministra unutrašnjih poslova Nebojše Stefanovića ili izricanje presude Mirjani Marković, supruzi bivšeg predsednika Srbije i SRJ Slobodana Miloševića.

Usputna pozitivna referenca na Slobodana Miloševića, izrečena u govoru predsednika Vučića tom prilikom, izazvala je niz negativnih reakcija, među kojima je bilo i takvih koje su bezmalo pripisivale tzv. "konceptualne greške Vučiću, uz vrednosno negativne konotacije i asocijacije na govor Slobodana Miloševića sa Gazimestanom. Tako urednik nedeljnika *Nedeljnik* Veljko Lalić piše: "Zato kada Aleksandar Vučić danas u svom, kako ga je on nazvao, antigazimestanskom govoru, kaže da je Milošević bio veliki državnik, koji je imao dobre namere, ali ga je pregazio vihor vremena (samo što ga nije proglašio za Dražu), ostaje dužan da nam odgovori na koje to dobre namere misli. Na to što je ubio svog političkog oca Ivana Stambolića i pokušao dva puta lidera opozicije Vuka Draškovića, o čemu je i on najavljuvao da će da govori, fasciniran podacima kojim ga je prvi meseci filovala Udba? Na to što je zapalio bivšu zemlju bahato odbivši da priča o konfederaciji u Hagu, s kojom bismo i danas imali neku vrstu Jugoslavije? Na to što ga je obrazovaniji Tuđman navukao na podelu Bosne i otvaranje više frontova, iz kojih ni danas ne možemo da se iskobeljamo? Na besmisleni rat u Hrvatskoj i Sloveniji? Na to što je sa Legijom uradio na Kosovu? Na to što nije sprečio besomučno bombardovanje Sarajeva, ako već nije znao za Srebrenicu? Na Arkane i Cece, koji su promenili kod ove nacije? Na razaranje kulture, pa i celokupne istorije, što ga svrstava u red najvećih svetskih diktatora? Na debeisanje srpske politike? Hiperinflaciju? Tenkove koje je prvo izveo protiv svog stanovništva 9. marta u Beogradu? Na ubistvo Slavka Čuruvije? Ili nevinih dečaka u Pandi, što je takođe Vučić njavio da će da objavi ma koliko bolno bilo, a znamo da je ista puška ubila albanskog profesora u Peći."³⁰

Lalićevo političko "jednačenje Vučića po Miloševiću" dobilo je svoj suplement u uspostavljanju paralelizma između uloge u prošlosti i statusa u sadašnjosti i aktuelne vlasti. Upostavljanje analogije nije ni izbliza sluča učinjeno slučajno. Reč je o neophodnosti poistovećivanja vlasti sa teškim periodom sankcija, ratova, političke represije iz devedesetih. Novinar je ovde u svojevrsnoj misiji devastiranja sadašnjosti pomoću oživljavanja prošlosti.

29 Sandra Petrušić, „Predsednikovi udarnici,” *NIN*, br. 3527, str. 18

30 Veljko Lalić, „Milena, žena koje nema,” *Nedeljnik*, br. 349, str. 4



NIN, 02. 08. 2018.

Tako novinarka Tamara Skroza u tekstu o presudi Mirjani Marković, supruzi Slobodana Miloševića, nedvosmisleno upućuje na zaključak o neadekvatnoj visini izrečene kazne zbog podstrekavanja na zlostupotrebu službenog položaja sekretara Živke Cice Knežević, nekadašnje sekretarke Vlade Srbije, pri čemu imenovana ceni moralni i politički "bagaž" koji za sobom nosi pomen imena Mirjane Marković, a naročito imajući u vidu da i aktuelno postoje lica koja zloupotrebljavaju službeni položaj interesa vladajuće nomenklature. Skrozino zaključivanje počiva na kombinaciji nedokazanih pretpostavki uparenih sa pseudopravnom logikom i izrazitim političko-vrednosnim sudovima, tvoreći zapaljivu političko-propagandnu retoriku ispoljenu sa ciljem poistovećivanja ove vlasti sa vladavinom Slobodana Miloševića. Sa tom namerom Skroza piše: "Pristojna kazna Mirjani Marković, ne samo za stan – bila bi pokazna vežba pravne države, siguran znak da će sve Mirjane i svi Slobodani jednog dana ipak platiti za ono što su učinili. Tim pre što se i ovog trenutka, sigurno, radi isto ono što je radila supruga bivšeg predsednika i što raznorazne Cice sada dodeljuju stanove dadiljama, bodigardima, kelnerima i ostalim služiteljima vladajuće kaste. Kada jednu ženu osude na godinu dana zatvora zbog toga što je podstrekivala neku sekretaricu da dodeli stan nekoj dadilji – to je samo jedna blaga zatvorska kazna, ispod zakonskog minimuma, ali uz određene olakšavajuće okolnosti. Međutim, ako se žena zove Mirjana Marković, ako je sekretarka nekada radila u Vladi Srbije, a dadilja nekad čuvala Marka Miloševića juniora – sve je to zajedno slika bede u kojoj se Srbija našla, ogledalo decenijskog propadanja institucija i simbol kratkog pamćenja koje nas uvek previše košta."³¹ Tamara Skroza, tako, sa mnogo pretencioznosti i skromnim znanjem prava, daje svoj upečatljiv doprinos pravnoj nauci.

U kampanju podsećanja, koja se gotovo ritualno vodila u kritičkim medijima iz nedelje u nedelju, bila je uključena i političarka i angažovana intelektualka Vesna Pešić, koja je aktuelni spor sa ministrom policije i visokim funkcionerom SNS-a, Nebojšom Stefanovićem, iskoristila za njoj svojstveni retorički "cunam" na račun aktuelne vlasti, fokusirajući se na njenu, kako smatra, suštinsku sličnost sa ultranacionalističkim i nasilnim radikalima iz devedesetih godina prošlog veka: "U skorašnjoj istoriji, i tokom devedesetih ratnih godina, znamo kako su se radikali ponašali, a i da je njihov predsednik osuđen za ratni zločin. Njihovim funkcionerima koji sada vode SNS i državu sigurno najmanje na srcu leže pravna država, slobode i prava građana. A koji način je predsednik zaštićen i koju vrstu imuniteta uživa, meni nije poznato. Očigledno je da je Vučiću i njegovim ljudima sve dozvoljeno i da su zaštićeni kao 'beli medvedi', bez obzira šta piše ili ne piše u zakonu. U Srbiji je uspostavljen jedan apsolutno povlašćen sloj ljudi, blizak Vučiću i vlasti, koji može da radi šta hoće i da ni za šta ne odgovara. Hoću reći da tu nema više nikakve pravne jednakosti građana, postoje smo privilegovani i nezaštićeni građani čija su prava krajnje relativizovana... Sada imamo predsednika koji slobodno vređa građane, i to poimence proziva."³²

U kampanji podsećanja važan moment je navodna politička mimikrija predsednika Srbije Aleksandra Vučića, koju treba raščarati, dovesti u sumnju i na kraju nedvosmisleno i neopozivo odbaciti: "Navodnim priznavanjem grešaka iz prošlosti, oblačenjem evropskog odela i obećanjem da će rešiti pitanje Kosova, Vučić je dobio podršku zapada. Lažnim obećanjima, lažnom borbom protiv korupcije, manipulacijama, partijskim zapošljavanjem, masovnim klijentelizmom, kontrolom medija i velikim nacionalističkim kreditom, Vučić je uspeo da proširi svoje biračko telo do ubedljive većine onih koji na izbore izlaze. Građans-

31 Tamara Skrozza, „Suze koje su najavljivale krv,” *Vreme*, br. 1435, str. 7

32 Vesna Pešić, „Neoradikalno davljenje Srbije,” intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1441, str. 20

ka Srbija je napuštena spolja i raspala se iznutra, pa izgleda da su Vučić i njegova korumpirana družina mera srpske realnosti.”³³

Pored kampanje podsećanja na radikalno poreklo naprednjaka i propratnih moralističkih opaski na navodne demokratsko-liberalne deficite sadašnje vlasti, Vesna Pešić insistira na njenoj klijentelističko-korruptivnoj prirodi. Ova kritička opaska, kao i mnoge, rekurzivno se javljaju iz dana u dan, iz nedelje u nedelju, i figuriraju kao jedan od osnovnih principa kritičke misli u Srbiji.

Po pitanju korupcije, kao i po pitanju klijentelizma, postoji suštinski nivo preklapanja između pojedinih novinara i političkih aktera. Tako glavni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković ponavlja stavove već citirane Vesne Pešić, pišući o klijentelističkom modelu privređivanja. Privredni klijentelizam brana je investicijama nepoželjnih biznismena, što Žarković argumentuje referišući na zaustavljene poslovne planove najpoznatijeg zatvorenika Vučićeve epohe, biznismena Miroslava Miškovića: "Dakle, niko nije lud da investira ako nije dobar s vlastima, ako 'nije njihov', a posebno ako je na tapetu naprednjačke vlasti. Evo, Miškoviću drže tri projekta (ne računajući krajnje benevolentnu ponudu za Sava centar) u fiokama raznih službi i sprečavaju investicije koje višestruko nadmašuju ono što je plaćeno za PKB."³⁴

Više od razumne sumnje u pogledu korupcije Žarković će iskazati u tekstu u kome su analizirani problemi u vezi sa izgradnjom puta kroz Grdeličku klisuru. Pojedine nelogičnosti u postupcima struke i nemar u menadžmentu projekta Žarković sa lakoćom i krajnje načelno pretvara u optužbu za korupciju unutar aktuelne vlasti: "Otkrivamo da smo 11 puta plaćali neko preprojektovanje i najmanje tri puta izvođenje radova, ali pošto to nisu njihove pare onda je i briga naša, i evo, živ vam stojim, nikakvog tu 'razgraničenja' između stručnosti i javašluka, poštenja i lopovluka (pojavila se vest da se i BIA uključila u ispitivanje slučaja) neće da bude."³⁵

Među stalnim temama našla se i analiza rada predsednica Vlade Srbije Ane Brnabić i projekat "Beograd na vodi". Ana Brnabić je posmatrana kao svojevrsna "anomalija" u političkom životu. Reč je o već poznatoj tezi o navodnoj koliziji između dodeljenih ustavnih i zakonskih ovlašćenja i realnosti u kojoj je "stvarni" premijer predsednik Srbije Aleksandar Vučić. Na ovu okolnost u političkom životu u Srbiji, ukazuje Milan Ćulibrk, glavni i odgovorni urednik *NIN*-a: "Pozivom svim građanima da stanu uz predsednika, premijerka Ana Brnabić zapravo je uradila goru stvar i od Boška Obradovića – indirektno je pozvala na rušenje ustavnog poretka, jer po Ustavu politiku utvrđuje i vodi Vlada, a ne predsednik."³⁶

Uloga persone bez političkog subjektiviteta, takozvanog „fikus premijera“ po mišljenju mnogih, pristaje aktuelnoj premijerki Srbije, obzirom da je, kako se smatra, prihvatiла diktat svog političkog mentora predsednika Srbije, Aleksandra Vučića. O ovoj tendenciji, preciznije rečeno, praksi u političkom životu, jasno piše Vera Didanović, novinarka nedeljnika *NIN*: "Ako se za ovih godinu dana Srbija i nije baš previše promenila, jeste premijerka. Od nesigurne i pomalo nespretnе prevashodno digitalne premijerke, brzo je

33 Isto, str. 21

34 Dragoljub Žarković, „Ne gazi me stalno: Od Gazimestana do Kine, o babi, peraćima prozora, prodaji PKB-a i Paras-tosu u klubu Privrednika,” *Vreme*, br. 1446, str. 4

35 Dragoljub Žarković, „Zidanje Skadra na Grdelici – ni u komedijama iz doba nemog filma nije bilo smešno kad neko neko tri puta uzastopce nagazi na grabulje pa ga držalja svaki put opali po glavi,” *Vreme*, br. 1442, str. 4

36 Milan Ćulibrk, „Ana nije tu,” *NIN*, br. 3530, str. 3

savladala kako se brani neodbranjivo. Od nesigurne i pomalo nespretnе takozvane ekonomske premjerke koja je kao prva deklarisana gej političarka u Srbiji trebalo, pre svega, da popravi konzervativni i ksenofobni imidž zemlje i koju su mediji lako hvatali u zbumjenosti, vrlo brzo je savladala dramaturgiju koju je ustanovio njen uzor u svemu - Aleksandar Vučić. Koliko je za kratko vreme stasala kao političarka, u najboljem naprednjačkom duhu, pokazala je odlučnošću kojom je branila 'svoj' predlog da Siniša Mali postane ministar finansija. Nije trepnila kad je izgovarala da je on timski igrač koji se ne plaši napornog rada, ni kritike, i ne odustaje zbog izmišljenih afera i teških odluka u interesu građana Srbije. Tako je bez nelagode 'presudila' umesto svih institucija koje su bile dužne da pruže odgovore na brojne afere koje su se vezivale za Sinišu Malog, od skandalognog rušenja u Savamali, plagiranog doktorata, 24 stana u Bugarskoj, posedovanja ofšor kompanija, novogodišnje jelke od 83.000 evra."³⁷

Uloga premjerke – političkog statiste – Ani Brnabić je dodeljena svesno, a pomalo paradoksalno, ona je i dokazuje svojim političkim stavovima i nastupom. Ana Brnabić nije samo "fikus" premjerka, već je i osoba koja je konačno i neopozivo politički inferiornija od predsednika Srbije, bez obzira na Ustavom i zakonom dodeljena ovlašćenja. Ovo uočavanje paradoksa praćeno omalovažavanjem karakternih osobina i sposobnosti aktuelne premjerke, prisutno je i u mišljenju Nadežde Milenković, marketinške ekspertkinje i političke aktivistkinje: "Premijerkin nastup se svodi na te tehnike koje se nauče na seminarima za nevladine organizacije. Te neemotivne, do dosade politički korektne izjave, rečenice koje te ne dodiruju i sa kojima ne znaš šta bi. Kako da vam kažem, nikad od nje Vučić umesto Vučića. No, valjda je zato i dovedena."³⁸

I u ovom analiziranom razdoblju zapaženo mesto zauzela je tema "Beograd na vodi". Kritička javnost je navedenu temu ponovo koristila kao argument u prilog tezi o nepostojanju pravne države. Reč je o unapred pripremljenoj "mantri", ponavljanjo od strane pojedinaca iz javnog života, koja se uporno suprotstavlja racionalnosti i uvažavanju pravnih procedura. U tom kontekstu, vodeća tema narativa su netransparentni ugovori zaključeni između građevinske kompanije "Eagle Hills" iz Ujedinjenih Arapskih Emirata i grada Beograda i države Srbije, koji su navodno doneti na štetu građana Srbije, posebno žitelja prestonice. Među mnogim tekstovima na temu "Beograda na vodi" indikativan i paradigmatičan je tekst Sandre Petrušić, objavljen u nedeljniku *NIN*, u kome se eksplicitno razvija stav o asimetriji između dobiti investitora i građana Beograda, grada Beograda i države Srbije. Istovremeno, ona u svom tekstu snažno naglašava klasno raslojavanje među građanima Beograda i Srbije koje se ustanovljava projektom "Beograd na vodi" u cilju dokazivanja navodne štetnosti predmetne gradnje. "Da li je Muhamed Alabar do te mere začarao srpskog predsednika da ga je dobrovoljno zasuo celokupnim blagom koje je srpska prestonica kroz istoriju stekla ili je u pitanju samo mutna novčana transakcija, sasvim je nebitno za ishod priče sa poražavajućim krajem – Beograd jednostavno više ne pripada Beogradanima. Prvo im je oduzeto pravo na pravnu državu da bi se komercijalni posao proglašio projektom od nacionalnog značaja (zaposliće 4.000 ljudi koji će, valjda, elitu opsluživati kao konobari i čistači u Beogradu na vodi), a i da bi se bez konsekvenci teren raščistio od neelite. Onda je građanima prvog reda preprodat pogled koji pripada svima, jer će ubuduće samo oni gledati u reku, a svi ostali u betonske solitere. Usput su Beogradu na vodi ustupljene sve nekretnine u Savskom amfiteatru, vredne oko 30 miliona evra, računajući i

37 Vera Didanović, „Kad padne mrak,” *NIN*, br. 3530, str. 10

38 Nadežda Milenković, „Svi pojavnii oblici predsednice Vlade,” intervju sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1436, str. 18

železničku stanicu, a građani su proterani kojekuda da bi u ponižavajućim uslovima lovili vozove, ukoliko još uvek žive u uverenju da putovanja pripadaju i njima. A onda je prošle nedelje objavljena i najnovija, nažalost ne i poslednja, ingeniozna vest: Savski most je suviše bučan za elitu, pa će biti preseljen na drugu lokaciju, između Ade Ciganlike i novobeogradskih blokova (njima tamo može da klopara koliko god hoće), a za žitelje zgrada u koje su prve stanare uselili lično predsednik i premijerka biće obezbeđen novi, moderan, skup i nečujan. Da bi stanovnici Beograda na vodi uživali u elitnim zgradama, vlast je odlučila da im ukloni bučan i ružnjikav most i zameni novim, daleko tišim i, naravno, skupljim. Pogled, železnička stanica i pravna država, koji su nekada pripadali svim građanima, već su im poklonjeni.³⁹

Slika opozicije – Između radikalnog nedostatka političkog kredibiliteta, naspram izazova "stalnog" novog početka.

Slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama dnevnih novina, daleko je složenija i prikazana je na više različitih ravnih. U dnevnim novinama i nedeljnicima koji su kritični prema tzv. petooktobarskim pobednicima, poput *Informera* i *Pečata*, opis opozicije je izrazito negativan. Takođe, u ovim dnevnim novinama, izostaju intervjuvi pripadnika tzv. evroreformske opozicije, a veoma mali, gotovo nikakav prostor nije ostavljen ni predstavnicima tzv. antievropske opozicije, u koju možemo svrstati DSS i Dveri. Takođe, primetno je da Šešelj i SRS nemaju status poput drugih opozicionih stranaka, u smislu izostanka direktnе kritike, premda isti svakako nisu „miljenici“ ovih medija. Zapravno, za razliku od petooktobarskih pobednika, radikali u ovim medijima nisu politički stigmatizovani. Isto tako, tekstovi o opoziciji su veoma negativno konotirani, po gotovo svim političkim pitanjima, uključujući tu i pitanje političkog i svakog drugog kredibiliteta opozicionih lidera. To se postiže podsećanjem na period kada su pojedini sadašnji opozicioni lideri bili na vlasti, a neretko i u formi otvorene polemike sa njihovim stavovima, nazorima, direktnim ili prikrivenim namerama, ili pak političkom praksom. S druge strane, nedeljnici poput *Vremena*, *NIN-a*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* daju nedvosmislenu podršku opozicionim predstavnicima, koja je različitog intenziteta, ali je sadržinski ista. U tom smislu, u radikalno kritičkim nedeljnicima, intenzitet podrške opoziciji je veći i on je vidljiv ne samo kroz prostor za izražavanje stavova i mišljenja opozicionih lidera, već i kroz snagu i radikalnost negativne kampanje vođene protiv Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke. Za razliku od *Informera* i *Pečata*, u njima su opozicioni lideri imali značajan prostor za izlaganje i obrazlaganje svojih stavova, čime je omogućeno eksplisiranje stavova i mišljenja nasuprot argumentaciji i retorici vlasti. Taj uticaj, bez sumnje, proteže se kako na čitaocu određenog nedeljnika, jednako kao što vrši uticaj i na kapilarnu javnost. Ovakva aktuelna medijsko-političke konstelacija, delimično je „odgovorna“ i za tinjajući sukob Vučića i „elite“.

Kompleksnost imidža opozicije ogleda se u različitom pristupu problematičnog delovanja i potencijala. Provladini štampani mediji, pre svih dnevni list *Informer* i donekle *Pečat*, spornim smatraju njenog delovanje jednako kao i potencijale. Istovremeno, opozicioni nedeljnici, posebno oni radikalno kritični prema vlasti, poput *Vremena* i *NIN-a*, najčešće konstatuju javnomjensku, odnosno političku nemoć,

39 Sandra Petrušić, „Turbo folk elitizam,” *NIN*, br. 3529, str. 18

uz diskurs koji ukazuje na demokratske deficite poretka, uz svesnu heroizaciju poduhvata opozicije. U navedenim nedeljnim novinama, uprkos detaljnem i minucioznom analiziranju, vidljivo je izostao ili je prisutan u fragmentima kritički osvrt na delovanje evroreformske opozicije iz vremena boravka na vlasti. Ova vrsta „zaborava“ nije slučajna, već je svesno izabrana, s obzirom da su kritički nedeljnici aktivan činilac u stranačkim polemikama, odnosno pretenduju da budu svojevrsni „intelektualni suplement“ u teškoj i iscrpljujućoj borbi između političkih aktera u Srbiji.

Posebnu ulogu u pridavanju negativne vrednosne konotacije opozicionim strankama, ima list *Informer*, kako u svojim tekstovima u dnevnom izdanju, tako i u uredničkim kolumnama Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе problematizuju aktere na opozicionoj sceni u prevashodno moralno-političkom smislu, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika. Osnovne teze mogле bi biti sažete u narednim iskazima: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspeha tranzicije u Srbiji, 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem da se što pre obori 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti.

Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činiocu političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, sa ciljem postizanja veće ubedljivosti. Zato se stigmatizuje određena ličnost, pocrtava se njen moralno-psihološki profil koji određenu osobu neretko opisuje nedostojnom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informer* relevantno je iz makar tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz tekstova urednika *Informer* takvisu da održavaju interes za politiku kod socijalno nižih slojeva društva, za koje važi prepostavka da čitaju tabloide, a ujedno se smatraju i lojalnim biračima u izbornom procesu. Nadalje, *Informer* je za sadašnju vladu važan, jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan, bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o vlasti stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je lider u među dnevnim novinama u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije kao političkog aktera u Srbiji.

Među polaznim prepostavkama Vučićevićevog pisanja je i razumevanje političke opozicije, koja se pojmovno ne ograničava isključivo na političke partije koje u Parlamentu glasaju protiv vladinih političkih odluka, zakona i drugih vrsta inicijativa i predloga. Reč je o širem pojmu, koji shodno ovoj vizuri predstavlja mrežu međusobno različitih organizacija i javnih ličnosti. Misli se, dakle, na stranke, ali i na predstavnike NVO sektora, medija i na javne intelektualce. Vučićević zatim neretko pripisuje opozicionim liderima i njihovim političko-medijskim saveznicima specifično razumevanje politike. Politika je za opozicione lidere, shodno Vučićevićevom razumevanju, instrument za bogaćenje nekadašnje političke elite. U uslovima visokog siromaštva i objektivno oskudnih životnih šansi, ovakvo poimanje opozicije predstavlja pogonsko gorivo kampanje aktuelne vlasti i njoj bliskih medija. Upravo te kampanje proizvode osećanje besa, odnosno razočaranja ili čak indiferentnost kod opozicionih birača, uz nesumnjivu moć da utiču na građane koji podržavaju aktuelnu vlast da spreče restauraciju tzv. korumpirane političke elite sastavljene od petooktobarskih pobednika.

Naredna prepostavka Vučićevićeve interpretacije opozicije kao aktera politike je deficit njenog patriotizma, antiruski stav i bespogovorna lojalnost zapadnim silama. U cilju dolaska na vlast i iskazivanja lojalnosti zapadnim državama, prema mišljenju glavnog i odgovornog urednika *Informer*, opozicione stranke su spremne da učine sve što je u određenom političkom trenutku neophodno, počev od pokretanja raznovrsnih medijskih kampanja pa do donošenja određenih akata koji su prepostavka daloj destabilizaciji Srbije kao države, podrzumeva se, u granicama vlastitih mogućnosti.

U sklopu narativa o lojalnosti Zapadu u upotrebi su dve međusobno povezane tvrdnje: o navodnom odsustvu koherentne nacionalno odgovorne politike i postojanju distance prema Rusiji, koja se smatra trajnim i postojanim saveznikom Srba odvajkada. Nekoliko primera iz tekstova objavljenih u *Informeru* ilustruje sve nabrojane karakteristike antiopozicionog diskursa. Ekstenzivno tumačenje pojma opozicije na napred opisan način i kao takvo vezivanje iste za stranačku borbu, bez obzira da li je reč o strankama ili drugim stvarnim ili potencijalnim rivalima vlasti, razumevanje politike kao instrumenta za lično bogaćenje, teške optužbe s onu stranu konvencionalne javne pristojnosti, isključiv ton u moralnoj osudi, te personalizovano, moralističko preispitivanje postupaka opozicionih i aktera u javnosti uopšte, u sastavu su jedne složene vizure, formirane tako da ostane duboko utisnuta u svesti čitalaca. Sledeći logiku ove matrice, oni mogu da formiraju u svojoj svesti veliki i gotovo hermetični otklon od pripadnika opozicije i drugačije mislećih učesnika javnog života.

Duboka i teško otklonjiva distanca i averzija prema jednjima, formirana zbog moralne i političke spornoosti opozicije shvaćene u širem smislu, dalje (logično) otvara prostor za opredeljenje za suprotnu stranu. Pomenute prepostavke Vučićevićevog pisanja, kao i zaključci koje iz njih izvodi, jasno su vidljivi u sledećem citatu iz njegovog teksta posvećenog stanju u srpskoj opoziciji i medijima. Intenzivna kritika koja se odnosi na nedostatak moralnog kredibiliteta upotpunjena je stavom o spornom patriotskom naboju opozicionih stranaka i kritičkih medija: "Nikada se neće desiti da Tajkun Đilas, Vuk Pozderac Jeremić, Sale Prangija Janković i ostali dosiščki jahači apokalipse stave nacionalni interes iznad ličnog? Nemoguće je očekivati da beogradski mediji postanu srpski mediji?! Nažalost, slažem se. I zato, bojam se, nema nama spaša. Ali, što bi rekao veliki Pašić, propasti valjda nećemo..."⁴⁰

Srpska opozicija vođena je opsijom ličnim interesom koji stavlja iznad interesa Srbije i njenih građana, a taj njen aspekt, po Vučićevićevom mišljenju, predstavlja i njenu ključnu karakteristiku. Opozicioni lideri su u ime i za račun tog cilja, po Vučićeviću, spremni da učine sve. Podrazumeva se da u vizuri opozicionih lidera dolazak na vlast ne podrazumeva demokratske izbore, na čemu glavni i odgovorni urednik *Informer* naročito insistira: "Najbolje je, zapravo, državu vratiti u status privatne príje istih onih dosiščkih lopova i njihovih tajkunskih i medijskih satrapa koji su Srbiju posle Petog oktobra sistematski opljačkali i doveli na ivicu totalne propasti. Eto, to je logika srpske opozicije čiji su lideri Tajkun Đilas, Vuk Pozderac Jeremić, Boško Ljotić Obradović, Saša Prangija Janković... Njihov plan i program, njihova ideologija, svode se na otimačinu. Oni hoće da, uz pomoć stranaca, otmu vlast - jer da je pošteno na izborima osvoje ne mogu nikako - da bi onda otimali lov i trpali je u svoje ugojene guzice. Njih, bre, zanima samo i jedino keš. Prokleti, prljavi keš. I to je, koliko god to banalno zvučalo, početak i kraj svake priče. Na to se svode sve njihove masne laži, i one o Kosovu, i one o ekonomiji, i one o državi."⁴¹

40 Dragan J. Vučićević, „Mala šansa na koju moramo da zaigramo,” *Informer*, 19.08.2018, str. 5

41 Dragan J. Vučićević, „Otimačina kao jedina politika,” *Informer*, 25.08.2018, str. 3

Pored endemske nesposobnosti opozicionih lidera da prihvate primat opštег nad ličnim interesom, kao i nesklonost ka doslednom prihvatanju demokratskih političkih načela i prakse, opozicione lidere, pre svega Boška Obradovića, čelnika Pokreta "Dveri", prema ovom viđenju karakteriše spoj političkog diletantizma, ideološke konfuzije i moralne iskvarenosti. Uverljiv prikaz negativnih atributa koji se pripisuju opozicionom lideru uočljiv je narednom citatu, iz jedne od mnogih izrazito kritičkih kolumni napisanih o opoziciji. Treba primetiti i to da je Vučićević kao kolumnista kategoričan i da koristi sugestivni jezik koji nadilazi uzuse konvencionalne pristojnosti: "Boško Obradović je konačno uspeo u životu. Oduvek je taj karijerni čačanski grebić govorio da mu je životni cilj da uđe u istoriju, da bude upamćen po nekom velikom delu. I evo, uspeo je. Ostaće Boškić, nema nikakve sumnje, upamćen kao prvi ljotićevec u istoriji koji podržava pederske brakove i koji se zalaže za to da se gejevima dozvoli usvajanje dece. Nije smešno, ozbiljna je stvar. Boško Ljotić Obradović laks je papir srpske realpolitike. Politike koja se, nažalost, ovih meseci izrodila u najobičniju trgovinu. I to onu na malo, piljarsku trange-frange trgovinu utemeljenu na starom, dobro znanom vašarskom principu: Ko nabije, taj dobije. Kod Boška i njegovih, jelte, sve može i ništa nije sveto. Ne bi li se nekako i negde dokopao bilo kakve funkcije, spremjan je Boškić da izda sve oko sebe, pa i samoga sebe. On koji je do prekuče bio vatreći zagovornik ljotićevske teorije krvi i tla i kao takav zagriženi protivnik 'bolesnih pederčina koje šetaju po centru Beograda' (njegov citat, naravno), on koji je do juče optuživao tajkuna Đilasa da je najveći lopov koji je ikada hodio srpskom politikom, on koji je Vuka Pozderca Jeremića označavao kao izdajnika Kosova koji je sa Tadićem postavio granicu na Jarinju i Brnjaku, taj i takav 'on' danas je u koaliciji sa 'pederčinama', 'lopovom' i 'izdajnikom'."⁴²

Politička transformacija Boška Obradovića zarad formiranja opozicionog saveza moralno je nedopustiva, jer se opozicija u svakom svom aspektu smatra spornom. Snaga poricanja kredibiliteta lidera "Dveri" ekvivalentna je snazi poricanja evroreformskih poteza Vučića od strane kritičkih medija. Ono što Dragan Vučićević naročito ističe, jeste da opoziciju ne objedinjava samo želja za materijalnim bogaćenjem njenih lidera, već i snažan, duboko iracionalan i antipolitički afekat – mržnja prema predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću. Mržnja prema Vučiću je vezivno tkivo opozicionih stranaka, a one su lišene i kreditibilnih kadrova i jasnih programa. Žudnja za vlašću i animozitet prema demokratski izabranom predsedniku jedino su što povezuje raznorodne opozicione aktiviste, a Vučić je, shodno Vučićevićevoj političkoj optici, jedini nosilac reformi, garant blagostanja najvećeg mogućeg broja građana, ujedinitelj i zaštitnik interesa Srba i Srbije, vešt i pragmatičan pregovarač i u domenu politike i ekonomije.

Mržnja kao motiv za opoziciono delovanje opisana je kroz primer vulgarne tviter poruke Željka Veselinovića upućene predsednici Vlade Srbije, Ani Brnabić. U tom tvitu, primetiće Dragan J. Vučićević, sadržana je sva neozbiljnost, iracionalnost, nemoć i moralna beda opozicionog delovanja: "Kada ona volina od Željka Veselinovića premijerki Ani Brnabić zapreti silovanjem, to se još nekako i može pripisati individualnom kretenizu dotičnog takozvanog lidera još takozvanjeg sindikata. Ali, kada tu njegovu odvratnu pretњu opravda tajkun Dragan Đilas i kada odbije zahteve svojih saboraca da Veselinović odmah smeni sa mesta predsedavajućeg 'Saveza za Srbiju', e to već jeste najkonkretniji dokaz činjenice da se sva srpska opozicija danas pretvorila u mržnju. Opasnu, patološku mržnju. Nema tu više ničega – ni programa, ni ideologije, ni ideja, niti bilo kakvog principa. Ne! Samo i jedino mržnja. Bolesna mržnja prema predsedniku Aleksandru Vučiću i sistemu u kome više nema mesta za njih i njihove lopovsko-tajkunske kombinacije. Iracionalna mržnja, slepa za bilo koji argument, mržnja koja odbija da vidi i očigled-

42 Dragan J. Vučićević, „Boško dokaz: Vučić će vladati do 2030,” *Informer*, 04.08.2018, str. 5

no i koju je zapravo gorepomenuti Željko Veselinović ponajbolje opisao kada je premijerki poručio da je treba zaključati u sobu sa 'obdarenim Afroamerikancem tek izašlim sa višegodišnje robije'?!?"⁴³

Kritičku opasku na račun Veselinovićeve tviter poruke izneo je i urednik *Nedeljnik* Veljko Lalić. On jasno konstatiše neprimerenost i političku štetnost ovakvog političkog obraćanja, istovremeno potencirajući da poruke, poput Veselinovićeve, brišu politički i moralno relevantnu razliku između vlasti i opozicije. Štaviše, tolerancija za Veselinovića transformiše politička udruženja u mafijaške družine: "Nije tu reč o silovanju, koje nije ni bilo tema, već o jednoj količini nekontrolisanog primitivizma proglađanske opozicije koju normalan čovek ne može da pomisli. A ne da izgovori. Ili tek napiše. Ja ne mogu da shvatim da ga Đilas nije izbacio iste sekunde, ili da Vuk Jeremić odmah nije izašao iz pokreta dok ga neko ne izbaci, tek to samo vidim kao nastavak te za Srbiju tragične Vučićeve mantere 'Ne dam Gašića', u kojoj se svi ponašaju kao da je ovde reč o nekom mafijaškom bratu, a ne o državnoj upravi."⁴⁴

Lalić je, ispostavilo se, gotovo usamljeni primer osude govora mržnje opozicionog političara uperenog ka premijerki Ani Brnabić. Primitivizam, seksizam, rasizam, koji su sadržani u njegovoj tviter poruci prečutan su, a samim tim, na određen način politički i moralno abolirani. Na sličan način na koji je "reagovao" SZS "reagovali" su i kritički mediji. Čutnja je bila rečita, posebno ako se ima u vidu da su navedeni kritički mediji bili veoma glasni u analognim slučajevima, koji su se sporadično javljali na drugoj strani.

No, nije samo čutnja o tviter poruci politički nerelevantnog Željka Veselinovića ono što ukazuje na političku pristrasnost mnogih opozicionih medija. Oni su, takođe, preuzeли veliki deo "kritičkog posla", koji neretko obavljaju umesto opozicije, pre svega nedeljnici poput *NIN-a* i *Vremena*. Natpsi u njima i tekstovi koji ih prate, kao što je to prikazano u prethodnom poglavju retorički i politički korespondiraju sa stavovima čak i programskim dokumentima opozicije. U navedenim nedeljnicima, takođe je dat veliki prostor opozicionim prvacima za artikulaciju ideja i kritiku vlasti, premda se zapravo najčešće umesto navedenog ispolji hiperemotivna ozlojeđenost i mržnja prema vlasti, indukovana vlastitim neuspehom. Samoprojektovanje izuzetnosti opozicionog delovanja i zalaganje za jedinstvo opozicije, zajedno sa već poznatim antirežimskim narativom, glavna su obeležja izjašnjavanja opozicionih lidera o sebi i politici u Srbiji.

Moralna izuzetnost opozicionog političkog angažamana zajedno sa autoheroizacijom ispoljene su u intervjuima Vuka Jeremića, predsednika Narodne stranke i Saše Jankovića, lidera Pokreta slobodnih građana. Reč je o čudesnoj mešavini narcizma, samosalaženja i svesti o izuzetnosti i vlastitoj misiji u istoriji. Tako Vuk Jeremić svoju političku samosvest eksplicitno iskazuje u intervjuu Olji Bećković u nedeljniku *NIN*: "Dobro znam da sam odlukom da postanem najotvorenniji kritičar ubrzane kriminalizacije Srbije stavio svoju glavu u torbu. Ali kada se ja za nešto opredelim, ne kalkulišem i uvek idem do kraja. Ako bih ja pokazao strah, kako bih onda mogao da na hrabrost pozivam druge."⁴⁵

Ulog u političkom angažamanu Vuka Jeremića je naveći mogući – njegov fizički opstanak. Bez obzira na rizike koje njegova "misija" nosi, kako se može protumačiti, ostaje i opstaje njegova rešenost i posvećenost da u političkom poslu bude pobednik. Sopstvena moralna izuzetnost potencira se i moral-

43 Dragan J. Vučićević, „Otimanje Srbije,” *Informer*, 29.09.2018, str. 5

44 Veljko Lalić, „Mezimica,” *Nedeljnik*, br. 350, str. 4

45 Vuk Jeremić, „Nema za šta da strahujem, a Vučić?” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3524, str. 10

nim čistunstvom u odnosu na glavnog političkog takmaca. Tako, govoreći o sebi i Vučiću, Jeremić kaže da se radi od dve ličnosti različitih motiva i vrednosti. S jedne strane, predsednik Srbije je lukrativni političar, koji sve i svakoga odmerava sa stanovišta interesa i koristi. S druge strane, Jeremić sebe vidi kao moralnog čoveka posvećenog opštem dobru: "Inače, jedan od razloga zbog kojih se Vučić danas tako divljački ophodi prema meni potiče i od frustracije što mu nisam dozvolio ni da pokuša da za tu nominaciju od mene bilo šta traži zauzvrat. Svest da sa mnom ne može da na takav prizeman način razgovara, kako je inače navikao da opšti sa većinom ljudi koji se ovde bave politikom, kod njega izaziva dubinsku nelagodu. Jednostavno, mi pripadamo suštinski suprotstavljenim sistemima vrednosti – tako je bilo 90-ih, tako je i danas."⁴⁶

Sličnu viziju sopstvenog političkog opredeljenja i angažovanja ima i Saša Janković. Pored moralne izuzetnosti, njemu je naročito stalo do istorijske misije koja je (samo)dodeljena njemu i Pokretu slobodnih građana: "Opozicija je sad prezrena kao pas. Ušao sam u politiku ne na vlast, već u opoziciju, svesno, baš u ovom teškom vremenu. Režim ga takvim održava, ali i oni koji tobože nisu režim. Mediji su posebna priča. Narodu se podmuklo šalje slika – svi su isti. Verujem, međutim, da će građanska Srbija osetiši svoj trenutak, da će se probuditi iz rezignacije i letargije, i da će isprednjačiti. To je i njena istorijska odgovornost. Ne sme Srbija više nikad biti takva da je se stidimo, vezanih ruku, u dužničkom ropstvu, duše prodane đavolu. Srbija će biti ili građanska, ili ovakva kakva je sad. ...mi nismo došli da menjamo Vučića, već budućnost, da ne liči na prošlost. Pretenciozno? Uzmite kako hoćete, ali veliki smo koliko su nam ideje hrabre i velike."⁴⁷

Ideja o ujedinjenju opozicije dobila je značajnu podršku, pre svega od strane kritički nastrojenih nedeljnika. U prvom koraku, opozicionim prvacima sklonim ovom rešenju dat je značajan prostor da ideje precizno i jasno formulišu i obrazlože. U mnogim slučajevima, naum nije ostvaren, zbog paušalnosti kritike vlasti i nepostojanja relevantnih, alternativnih ideja. Međutim, uprkos tome, nije izostajala pomoć novinara i analitičara za ovaj politički naum.

Pored misije "spasavanja Srbije" svrgavanjem "autokratske" vlasti Aleksandra Vučića, Savez za Srbiju, ujedinjenjem se nastoji obezbediti organizaciono-tehnička priprema za buduće izbore, i izostanak (zloslutnog) scenarija uzajamne konfrontacije zbog "rasipanja" glasova i posledične nemogućnosti prelaska cenzusa. Savez za Srbiju, shodno navedenom, identificuje se sa svojevrsnim centrom političke moći koji ima misiju da svojim delovanjem osuđeti opravdano pretpostavljeni primat vlasti na budućim izborima.

U tom smislu, prema viđenju Saveza za Srbiju, razlog ujedinjenja je prelazak cenzusa radi ostvarenja plemenitog cilja, koji na drugi način može teško biti ostvaren. "Mi smo potpuno svesni da na svake izbore vlast izlazi sa prednošću od 10-15 odsto na osnovu glasova dobijenih kupovinama, pritiscima, ubaćenim listićima... Kad na to dodate medije koji im donesu još minimum toliko, shvatite da je u stvari podrška građana ovoj vlasti jednaka osvojenom procentu umanjenom za 25-30 odsto. Naš odgovor na to, ukoliko uopšte budemo učestvovali na izborima, biće jaka organizacija

46 Isto, str. 11

47 Saša Janković, „Pucanje režimskog kruga obmana i laži,” intervju sa Radmilom Markovićem, *Vreme*, br. 1440, str. 10

koja će maksimalno neutralisati izbornu krađu, oslobođiti ljudi od straha i ponuditi im niz konkretnih predloga uz čiju će realizaciju svi živeti mnogo bolje.”⁴⁸

U duhu transparentnog, nesumnjivog političkog marketinga, novinarka *Vremena* opravdava formiranje opozicione koalicije Savez za Srbiju, prisećajući se vremena devedesetih i "herojskog napora" da objedini tadašnja opozicija u "mitskoj borbi" sa Slobodanom Miloševićem i u to vreme vanredno moćnim SPS-om, JUL-om i SRS-om. "Osnivanje Saveza za Srbiju nesumnjivo je reakcija na dugogodišnje šumove u javnosti na temu organizovanja opozicije u čuvetu 'jednu kolonu'. Ranija iskustva nas uče da ovaj blok ima sve sastojke potrebne za uspeh, ali im je protivnik malo drugačiji nego što je to do sada bio slučaj... Pitanje svih pitanja je koja od ove dve kolone ima veće šanse za nekakav uspeh. Ako pogledamo istoriju političkih ujedinjavanja od početka višestranačja u Srbiji, šanse su više na strani Saveza za Srbiju, jer je napravljen po receptu koalicije 'Zajedno' i Demokratske opozicije Srbije: ima pragmatičnog pokretača, Dragana Đilasa, spremnog na kompromise koji tu osobinu plaća manjom simpatija u javnosti (baš kao nekada Zoran Đindjić), zahvata širok spektar ideologija od kojih većina nagnje desno (u koaliciji 'Zajedno' bili su i Srpski pokret obnove i Građanski savez Srbije), i identično kao DOS, uprkos tvrdnjama da nije tako, ne ujedinjuje se za određenu politiku ili vrednosti, nego protiv režima Aleksandra Vučića. Koliko god to bilo dugoročno nefunkcionalno, istorija nas uči da je objedinjavanje političkih opcija efikasnije i čvršće kad je 'protiv' nego kad je 'za'.”⁴⁹

Stavove Dragana Đilasa, lidera saveza za Srbiju, i novinarke lista *Vreme* Jovane Gligorijević, stajistički potkrepljuje politički analitičar i opozicioni poslanik Đorđe Vukadinović. Vukadinovićeva, može se s pravom reći omiljena "intelektualna gimnastika", da upotrebom brojeva, navodno, učini neizvesnim političku konstelaciju odnosa snaga, doživljava kulminaciju pri početku realizacije ideje o zajedničkom okupljanju opozicije: "Ma koliko da ste, možda, s razlogom skeptični prema aktuelnoj opozicionoj ponudi, kao i trenutnim formama opozicionog organizovanja – strateško objedinjavanje 'prave opozicije' zapravo nema realnu alternativu. Jer, na kraju krajeva, samo od tih 10-15 odsto, doduše, kolebljivih glasača, ali tvrdih antinaprednjaka zavisi da li će na sledećim parlamentarnim izborima antivučićevska opozicija imati pristojnih i u datim okolnostima respektabilnih 35-37 odsto ('jaku trećinu'), ili će, u zbiru, završiti na skromnih dvadesetak procenata. Za sve više od toga potrebno je pravo i ne mnogo verovatno čudo. A zašto je to tako ne može se razumeti bez kombinovanog uvida u duboko autoritarnu prirodu vladajućeg režima, kao i jezivu medijsko-informativnu sliku i obrazovnu strukturu srpskog biračkog tela. Ne može se reći da to nismo već znali. Ali (i) ovo istraživanje taj i takav nalaz još jednom kvantitativno potvrđuje".⁵⁰

Zora Drčelić, kritička novinarka, predstavila se kao izraziti politički apologeta u trenutku kada je politička konkurenca dovela u pitanje kosovsku politiku Saveza za Srbiju. Njena politička pristrasnost je dospela do tačke u kojoj je "demokratske kapacitete" Srbije poistovetila sa snagom i kredibilitetom ove šarolike, heterogene opozicione koalicije: "Lako etiketiranje Saveza za Srbiju koje združeno sprovode i Vučić i Tadić i Jovanović i Janković, a na kraju i zapadne diplomate, svako iz svojih razloga, ima jedan cilj –

48 Dragan Đilas, „Ako je Čerčil mogao sa Staljinom da sruši fašizam, mogu i ja sa Boškom Obradovićem da rušim Vučića,” *Nedeljnik*, br. 347

49 Jovana Gligorijević, „Nova snaga stara meta,” *Vreme*, br. 1444, str. 7

50 Đorđe Vukadinović, „Da li su naučene gorke lekcije,” *Vreme*, br. 1438



Nedeljnik, 06. 09. 2018.

delegitimizaciju demokratskog potencijala nove ujedinjene opozicione snage. I nije to neočekivano. U nečem je drugom ovde opasnost, što zapadne diplomatе ne mogu da shvate jer ovde ne žive.”⁵¹

U periodu od jula 2018. godine, zaključno sa oktobrom 2018. godine, javni život u Srbiji karakteriše postojanje negativnih slika političkih aktera, vlasti i opozicije. Oba aktera, dominantno su opisana u kontekstu intenzivne političke borbe. Ključna reč za razumevanje opisanog perioda je osporavanje. Kritički tekstovi novinara su sadržinski i retorički relevantno slični sa stavovima neposrednih učesnika u političkom životu, pre svega, političkih stranaka. Kritički stavovi novinara o vlasti, u najvećem delu, poklapaju se sa uverenjima opozicionih političara i stavovima stranaka. S druge strane, kad je reč o tzv. provladinom mediju, odnosno analiziranim dnevnim novinama (*Informer*), primetno je gotovo potpuno saglasje sa stavovima vladajućih stanaka, pre svega sa SNS.

Duh uzavrele političke polemike je tako značajno nadilazio racionalnu političku debatu, zasnovanu na razmeni racionalnih armumenata. Javnost u Srbiji, posmatrana iz ugla štampanih medija, popriše je neprekidnih “ratova” čiji su učesnici mediji i relevantni politički akteri. Imajući u vidu navedeno, u aktualnom trenutku, nije moguće postići saglasnosti o ključnim pitanjima za državu i društvo. Duh rivalstva i iracionalnog potisnuo je duh tolerancije i konstruktivnosti gotovo u celini. Pluralizam medijskih stvarišta proizvodi nadalje visok stepen tenzične polarizacije među medijima, koji je komplementaran sa sukobima u institucijama sistema i van njih.

⁵¹ Zora Drčelić, „Vučić i primese fašizma,” *Vreme*, br. 1438 str. 8

5
3

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje poredi medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

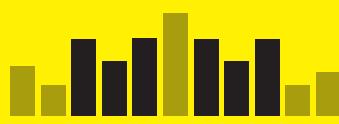
Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu



MEDIJAMETAR



MEDIJAMETAR